

Grote vraagtekens bij juridische geldigheid van digitaal bewijs

Politiële hacks op gespannen voet met basisvereisten eerlijk proces

Arthur van der Biezen

Tot voor kort bestonden procesdossiers uit getuigenverklaringen, gecombineerd met concrete forensische sporen zoals vingerafdrukken, DNA en inbeslagnames.

Inmiddels bestaan ze vaak uit vrijwel louter digitaal bewijs. Digitaal bewijs dat in de praktijk niet of nauwelijks door de verdediging en de rechter valt te controleren waardoor het eerlijke proces in de zin van artikel 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) inmiddels ernstig in het gedrang is gekomen. In 2016 nam justitie vrijwel de gehele server van Ennetcom (zich bevindende in Canada) in beslag en in 2017 wist men PGPsafe te kraken, in 2020 volgde EncroChat waarna begin 2021 justitie meldde dat men reeds maanden aan het meeluisteren was bij een server van SkyECC, die in maart 2021 offline werd gehaald.

Volgens justitie zouden bij deze meest recente actie honderden miljoenen berichten zijn onderschept, ook van personen die zouden zijn overgestapt van de eerder uit de lucht gehaalde servers.

Fundamentele bezwaren

Hoewel er door de advocatuur veel vragen zijn en worden gesteld omtrent de wijze en omvang van de gehanteerde opsporingsmethoden hebben inmiddels meerdere rechtbanken mensen veroordeeld

Door actief hacken heeft de politie in de afgelopen jaren miljoenen berichten van vermeende criminelen in handen gekregen waarmee ze vervolgens grootschalig aan het vervolgen is geslagen. Het ene strafdossier na het andere bestaat in de kern hoofdzakelijk uit PGP-berichten op basis waarvan justitie een belastende verhaallijn samenstelt. Maar kan die werkwijze juridisch wel door de beugel?

die berichten zouden hebben verstuurd met Sky- of Encro-telefoons. Ondanks fundamentele bezwaren, niet alleen vanuit de advocatuur maar ook vanuit het Europese Hof voor de rechten van de Mens, tegen het vergaren en onderzoeken van 'bulkdata' stelt het openbaar ministerie zich op het standpunt dat daar niets mis mee is en dat de vergaarde berichten gewoon tot bewijs kunnen dienen.

Op 24 oktober 2022 kopte het dagblad Trouw: 'Strafrechtadvocaten uiten gezamenlijk hun zorgen over nieuwe opsporingsmethoden van het Openbaar Ministerie'. In het artikel valt te lezen dat een grote groep strafrechtadvocaten zich grote zorgen maakt over de manier waarop enorme hoeveelheden berichten door justitie worden verzameld en onderzocht.

De nieuwe opsporingsmethoden zijn in strijd zijn met fundamentele mensenrechten, stellen de advocaten in hun brandbrief. Geconstateerd wordt dat verzoeken van advocaten om gewoon het feitelijk verloop van de opsporingsactie helder te krijgen steeds worden afgewezen. Zodoende kunnen er geen antwoorden

komen op gerechtvaardigde vragen, waardoor toetsing en verdediging onmogelijk worden gemaakt.

Basisvereiste: transparantie

Een eerlijk proces staat of valt op toetsing van opsporingshandelingen. Een eerlijk proces brengt met zich mee dat de door de

Europees Hof voor de rechten van de Mens maakt bezwaar tegen het vergaren van 'bulkdata'

de Bonjo verschijnt 6x per jaar
Jaargang 17
nummer 1, januari 2023

Word voor 10 of 25 euro
vriend van Bonjo en ontvang gratis
abonnement op de Bonjo

The essence of journalism is a discipline of verification.
Bill Kovach & Tom Rosenstiel in
'The Elements of Journalism'

politie gehanteerde methode transparant is en dat vragen omtrent het feitelijke verloop beantwoord kunnen worden, zodat door de rechter adequaat getoetst kan worden of er sprake is van al dan niet rechtmatig verkregen bewijsmateriaal.

VERVOLG OP PAG. 3

Encrochat op een PGP-telefoon

02 Colofon

04 Procesafspraken: kans voor verdachten

05 Lachgasverbod ingegaan

06 Meedenken over afbouw Tbs

07 Bezoek zonder toezicht

08 Pilot 'Re-integratie Officier'

10 Samen een resocialisatieplan maken

11 Cassatie: wat en hoe

16 Plato in de knar

17 Detentie in Duitsland: de hel

18 'Good practises' bij re-integratie

21 Re-integratieverlof

22 Do's & don'ts bij beklag

25 Taakstraffen versus detentie

27 Voorbij de 'zwarte bak'

28 (Voor)lezen in de bajes

32 Overzicht wedstrijden eredivisie

Wij wensen u een
crimineel goed 2023!

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

Zie achterkant voor meer informatie

de **BONJO** colofon

Onafhankelijke krant voor het gevangeniswezen

de Bonjo is een uitgave van de vereniging Bonjo en verschijnt zes keer per jaar.
Oplage: 10.000 exemplaren
Abonnementen 25,00 euro per jaar
Losse nummers 4,50 euro inclusief porto.

© copyright: de Bonjo
Overnemen van artikelen is alleen toegestaan na overleg met de redactie.

Reacties zijn welkom op:
info@bonjo.nl

Contactadres

telefoon: 0800 333 44 46 (gratis)
020 665 94 20
Bos en Lommerplein 270 | 1055 RW Amsterdam
info@bonjo.nl | www.bonjo.nl

Advertenties:

Informatie over adverteren in deze krant kunt u inwinnen bij marion@bonjo.nl of 020 665 94 20
Bos en Lommerplein 270
1055 RW Amsterdam

Directeur Bonjo

Jaap Brandligt

Bestuur Bonjo

Toine Bakermans
Miep van Diggelen (penningmeester)
Bas Kniphorst
Dennis Lahey
Willemijn Los
Roselyne Oudenampsen-Joyal, (voorzitter)

Redactie

Boudewijn Chorus, hoofdredacteur
Nikki Alberts
Bregje Veltman
Emilie Peek
F. J. Stoker
Jaap Brandligt
Jordi l'Homme
Ronald Bos
Stefan Huijboom
Talle Galama
Maud Koper
Tjitske Perdeck (voorzitter Juridisch Spreekuur Gedetineerden Amsterdam)
Tess Sanders
Demi Sterk
Willemijn Strebuis
Violette Steijver van Orselen (JSG)

de Bonjo wordt via de bibliotheken en de re-integratiecentra in de gevangenissen verstrekt aan alle gemiddeld 10.000 aanwezige gedetineerden.
Geldt ook voor ambtenaren werkzaam in het gevangeniswezen en de talloze medewerkers en vrijwilligers van de leden van de Vereniging Bonjo. Strafrechtadvocaten hebben veelal een abonnement.

Medewerkers

Toine Bakermans
Arthur van der Biezen
Huib Boersma (Deltawerkers)
Tjalle Boing (Vereniging Humanitas)
Dominique Brouns
Bianca Buzing (puzzel en woordzoeker)
Suzanne Coro
Mr. M. Hoevers
Miriam Jacobs
Job Knoester
KNVB
Marion van der Laar
Landleven.nl
Dini van het Noorden
Quintin Osenga (Stichting Surant)
Smulweb.nl
Stichting Eigen Kracht
Mark Stoet
Mohamed Teeri

Vormgeving

Caroline de Roy

Druk

Janssen/Pers, Gennep
Handling & verspreiding:
Janssen/Pers, Gennep
ISSN: 2352-104X

De volgende de Bonjo verschijnt
op 15 maart 2023

De nieuwe Bonjo-man

Zoals we in de vorige Bonjo hebben gemeld is onze ongelukkig gewaardeerde hoofdredacteur van de Bonjo overleden. Plotseling en zo gezegd in de hitte van het gevecht om de krant af te ronden. Paul Grijpma dus. Overleden.

De Bonjo is net het echte leven. Na de rouw komt er het moment dat er verder gegaan moet worden. We vonden heel snel een nieuwe eindredacteur en daar zijn we ontzettend blij mee. Zijn naam: Boudewijn Chorus. Net als Paul journalist. Onderzoeksjournalist, zegt hij zelf op LinkedIn.

Boudewijn Chorus

Hij zegt zich vast te bijten in onderwerpen die van maatschappelijk belang zijn. En – daar zijn Boudewijn en wij van Bonjo het over eens – detentie is een belangrijk maatschappelijk onderwerp. Goed detentiebeleid, daar heeft de samenleving baat bij. Boudewijn gaat samen met de redactie, de vaste medewerkers en met al die anderen die het goede met Bonjo en het detentiewezen voor hebben aan de slag. Deze krant is het eerste resultaat. We hopen dat het jullie – lezers – net zo goed bevalt als het werk van Paul Grijpma. We hebben er alle vertrouwen in. (JB)

COMMENTAAR

Borrelpraat?

Femke Halsema, burgemeester van Amsterdam, pleitte onlangs op een congres van Europese justitiële hotemetoten voor regulering van drugs – niet alleen cannabis maar ook cocaïne – als het enige effectieve middel om een halt toe te roepen aan de drugsmafia. Verstandig en dapper van haar, al gingen talrijke rechters en politieautoriteiten zeker wat cannabis betreft, haar al decennia voor. Daags daarop reageerde onze minister van Justitie en Veiligheid, Dilan Yesilgöz (VVD), in het nationale keffertje de Telegraaf als een gebeten schoothondje door legalisering van harddrugs ‘volstrekt naïef’ te noemen en het hele idee af te serveren als ‘borrelpraat’. Dom en kortzichtig van haar, al weten we inmiddels allang dat de partij die haar in het regeringszadel hielp al jaren zo min mogelijk wil veranderen in dit land. In plaats van legalisering van hasj en cocaïne – waardoor logischerwijze meteen een kwart tot een derde van alle zittende gedetineerden naar huis kan en ook aardig wat bewaarders mogen gaan solliciteren bij instellingen voor verslavingszorg of hulp bij re-integratie – beveelt de minister uitbreiding van de kroongetuigenregeling aan, zodat ook de lagere

baasjes in de rangorde van de drugskartels daarvoor in aanmerking komen. Nou, dat zal zoden aan de dijk zetten!

Maar legalisering zal natuurlijk ook niet zomaar gaan. Bepalingen bij het vrijgeven zijn onvermijdelijk. Zoals een minimum leeftijd voor kopers, net als sigaretten en alcohol nu. Controle van de roesmiddelen bij zowel productie (door zorgvuldig geselecteerde kwekers) als verstrekking (bij voorkeur door apotheken) is noodzakelijk. Verkopers mogen geen strafblad hebben (wat druggerelateerde feiten betreft te rekenen vanaf de datum van ingang van de nieuwe regeling). De prijs moet zodanig zijn, dat daar niet tegenop valt te concurreren. Enzovoorts. En ja, legalisering zal ook hand in hand moeten gaan met harde maatregelen tegen desondanks voortgaande dodelijke handel van verstokte narco-types. Daarvoor kan dan geput worden uit de onvoorstelbaar ruime sommen geld die door de legalisering worden vrijgespeeld op de begroting van Justitie.

Denk er eens wat langer over door, minister. Voor mijn part met een fijn borreltje erbij. (BCh)

KUIJPERS & NILLESEN

advocaten

DE SNELSTE WEG NAAR BUITEN, OOK PRO DEO!

www.kuijpersnillesen.nl

Falckstraat 14
1017 VW AMSTERDAM
telefoon +31 (0) 20 420 20 42
fax +31 (0) 20 623 68 36
info@knadvocaten.nl

Stationsweg 14
5211 TW 's-HERTOGENBOSCH
telefoon +31 (0) 73 614 86 64 fax
+31 (0) 73 614 64 56
info@knadvocaten.nl

VERVOLG VAN PAG. 1

In de zaken waarbij buitenlandse opsporingsinstanties betrokken zijn, zoals bij veel van dit soort zaken, worden afwijzingen van advocaten-verzoeken door rechters steevast gebaseerd op het 'vertrouwensbeginsel'. Dit houdt in dat Nederlandse rechters erop zouden mogen vertrouwen dat opsporingshandelingen die zijn verricht door buitenlandse politie binnen de regels van de wet vallen en steeds rechtmatig zijn. Feitelijk toetst de Nederlandse rechter dan niets van de handelingen die in het buitenland zijn verricht. En bij dat gebrek aan toetsing (het gewoon niet toetsen op basis van een vaststaand vertrouwen in buitenlandse opsporings-teams) wringt hem de schoen. In dit soort omvangrijke strafzaken wordt dus eenvoudigweg niet

getoetst, hetgeen voor strafrecht-advocaten onverteerbaar is.

Zelfs rechters maken bezwaar
Inmiddels hebben zich in andere Europese landen verschillende rechters uitgesproken over de op

In een eerlijk proces hoort de toegepaste opsporingsmethode transparant te zijn

hun grondgebied gehanteerde hack-methodes. In Frankrijk heeft een rechtbank geoordeeld dat zonder nader onderzoek – en meer openheid omtrent de gehanteerde methodiek – de zaak géén doorgang kan vinden. Ook in Duitsland en Italië hebben rechters inmiddels vraagtekens gezet bij de bruikbaarheid en al dan niet rechtmatigheid van deze massaal vergaarde bulkdata. Sommige buitenlandse rechters sluiten inmiddels zelfs data voor bewijs uit als niet voldoende duidelijk is hoe dit materiaal verkregen is. Nederlandse rechters zijn helaas nog lang niet zo ver en gebruiken de gepresenteerde bulkdata gewoon voor het bewijs zonder al te veel vragen te stellen.

Maar nu zelfs in landen waar Nederlandse opsporingsteams verregaande (technische) opsporingshandelingen hebben verricht en technische ondersteuning

Advocaat Arthur van der Biezen behaalde in het onderzoek '13Maricane' bij de meervoudige kamer voor de behandeling van strafzaken van de Rechtbank Amsterdam een succes op een interessant punt. Bij de 13Maricane-zaak (o.a. bezit van automatische wapens, voorbereiding van liquidaties) gaat het om berichten die zijn verzonden via Ennetcom en die zijn opgenomen in de dataset 13Maracane. Van der Biezen stelde dat niet bewezen was dat een PGP-account daadwerkelijk bij een verdachte in gebruik was geweest, waarop vrijspraak volgde. Het vonnis werd o.m. gemotiveerd met: 'Om die reden kan niet worden vastgesteld of en welke (belastende) berichten in het dossier door verdachte zijn verstuurd en op welke wijze hij betrokken is geweest bij de ten laste gelegde feiten.' (Rechtspraak.nl 7 dec 2022 ECLI:NL:RBAMS:2022:7187).

Arthur van der Biezen

hebben geboden aan de interceptie van miljoenen berichten, beginnen ook Nederlandse rechters zich af te vragen of het zogenaamde vertrouwensbeginsel wel een afdoende grond vormt voor

Voortdurend afwijzen van gerechtvaardigde vragen maakt toetsing en verdediging onmogelijk

het massaal afwijzen van de verzoeken van de verdediging. Het niet (of volstrekt onvoldoende) toetsen en onderzoeken van wat de politie nu precies heeft uitgevoerd kan gezien buitenlandse beslissingen niet zomaar meer gehanteerd worden. Als andere Europese rechters wel vragen stellen en methodes tegen het licht gaan houden kunnen Nederlandse rechters immers niet achterblijven.

Prejudiciële vragen

Inmiddels hebben verschillende rechtbanken in het land omvangrijke drugszaken aangehouden in afwachting van (prejudiciële) vragen (een nieuwe juridische optie) die gesteld gaan worden aan de Hoge Raad. Vragen die gaan over de omvang, aard en strekking van het zo vaak, voor afwijzing van verzoeken, gehanteerde vertrouwensbeginsel en vragen over de al dan niet rechtmatigheid van de op

grote schaal vergaarde miljoenen berichten.

Over de vraag of er van de Hoge Raad iets positiefs valt te verwachten lopen de meningen uiteen. In het verleden heeft de Hoge Raad immers niet vaak ingegrepen in zaken waarin opsporingsinstanties hun boekje ver te buiten gingen. Vaak bleef het bij de enkele constatering van onrechtmatig handelen zonder daar ook maar enige (corrigerende) consequentie aan te verbinden. Met zo'n constatering van een vormverzuim zou volgens eerdere uitspraken van de Hoge Raad volstaan kunnen

Als Europese rechters de methodes wel onderzoeken, kunnen rechters hier niet achterblijven

worden omdat vaak niet duidelijk zou zijn welk belang er geschaad zou zijn door de geconstateerde onrechtmatigheden. Toch valt te hopen dat de Hoge Raad nu eens wél een principiële uitspraak doet waar de rechtsstaat iets aan heeft en het toetsen van internationaal gebruikte opsporingsmethoden niet langer een wassen neus blijkt te zijn.

Arthur van der Biezen is strafrecht-advocaat en vaste medewerker van deze krant

Oplossing Bonjo Woordzoeker van pagina 34

↓

Oplossing Bonjo Puzzel van pagina 34

↓

S	T	E	M	B	O	B	O	H	A	N	I	G
D	N	B	N	O	O	T	J	J	R	D	O	S
O	N	O	C	E	L	L	A	G	E	N	T	
R	E	O	R	K	C	I	P	I	E	R	E	
P	L	A	T	O	K	D	O	D	O	C	L	
E	V	T	C	P	S	F	R	I	O			
L	I	A	H	A	M					G	M	D
S	T	R	A	F	B	A	N	K	J	E	K	A
D	I	E	E	T	E	R	A	R	A	R	G	
E	E	N	S	P	T	T	N	B	A	T	E	
M	T	V	A	R	A	Z	O	D	A	T	L	
P	R	V	L	A	L	A	T	E	R	H	J	
E	E	G	A	A	D	O	N	I	S	B	O	K
R	I	T	J	L	B	O	D	E	P	E	E	S

Strafzaak? Neem geen advocaat, neem een strafrechtadvocaat!

Vrijheid van advocaatkeuze is een belangrijk recht. U bent niet verplicht zich bij te laten staan door de advocaat die u op het politiebureau bezocht heeft. Deze 'piketadvocaat' hoeft helaas geen deskundige te zijn op het gebied van strafrecht.

Sommige advocaten doen maar een paar strafzaken per jaar. Natuurlijk volstrekt onvoldoende om deskundig te worden en te blijven op strafrechtelijk gebied. Zo kan het gebeuren dat de advocaat die u bijstaat in uw strafzaak zich voornamelijk bezighoudt met familierecht. Wij vinden dit een onwenselijke situatie. Regelmatig nemen wij

zaken over van andere advocaten. Vaak zijn wij daarbij geconfronteerd met dossiers waarin men steken had laten vallen.

Ons kantoor behandelt uitsluitend strafzaken. Uw dossier wordt bij ons niet door één advocaat, maar door een team van specialisten zorgvuldig onder de loep genomen. Wij verdiepen ons voortdurend in de laatste ontwikkelingen op strafrecht gebied. Wij beseffen dat onze gedetineerde cliënten regelmatig bezocht willen worden om de voortgang van hun zaak te bespreken. Wij voldoen aan die behoefte!

Ons kantoor is betrokken bij grote strafzaken, maar of u nu verdacht wordt van fietsendiefstal of van moord; wij zien in elke zaak het belang van een goede verdediging.

Wij treden op in het hele land en doen dat ook op basis van toevoeging (pro deo). Goede rechtsbijstand hoeft dus niet duur te zijn! Neem vrijblijvend contact met ons op:

Bel gratis: 0800-WEENING (0800-933 64 64).

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

De ontwikkeling van procesafspraken in het Nederlandse strafproces

Dealmaking met het Openbaar Ministerie: kansen voor verdachten

Jordi L'Homme

Het Openbaar Ministerie dat deals sluit met verdachten. Ook in Nederland worden er de laatste tijd steeds vaker zogenoemde 'procesafspraken' gemaakt. Dit zijn afspraken tussen het OM en de verdediging over de omvang en het verloop van de strafprocedure. Bijvoorbeeld over wat bewezen kan worden verklaard en over welke straf zou moeten volgen. Hoewel de Nederlandse strafwetgeving hiervoor geen wettelijke regeling biedt, heeft de Hoge Raad in september 2022 bepaald dat procesafspraken toelaatbaar zijn, zolang de wettelijke regeling en de eisen van een eerlijk proces in acht worden genomen. Het biedt kansen voor verdachten, waarbij geldt dat een proactieve verdediging (zoals in zoveel gevallen) tot een gunstige uitkomst voor een verdachte kan leiden. Maar wat zijn procesafspraken precies? En kan er tot procesafspraken in uw zaak worden gekomen? En hoe kijkt de rechter naar de gemaakte afspraken? Op deze vragen gaat advocaat Jordi L'Homme hieronder in.

Om met die eerste vraag te beginnen, wat zijn procesafspraken nu precies? Er bestaan verschillende definities. Kort gezegd betreft het afspraken die gemaakt worden tussen de officier van justitie en de verdediging over het verloop van de strafprocedure of over de wijze van afdoening van een strafzaak. Zo kunnen er bijvoorbeeld afspraken worden gemaakt over welke strafbare feiten de officier van justitie zal opnemen in de tenlastelegging (alleen het bezit van harddrugs in plaats van het invoeren van harddrugs) of over welke onderzoekswensen de verdediging zal indienen (welke getuigen zullen worden gehoord, welk nader forensisch onderzoek zal plaatsvinden).

De gedachte hierachter is dat hiermee een bijdrage kan worden geleverd aan de effectiviteit van

het strafproces, wat met name speelt in de omvangrijkere en complexere strafrechtelijke onderzoeken. Procesafspraken kunnen ervoor zorgen dat een onderzoek ter terechtzitting minder lang zal

Er moeten goede redenen zijn om tot gebruikmaking van procesafspraken te komen

duren en dat een zaak sneller kan worden afgedaan.

Het begrip 'procesafspraken' behelst daarmee een breed spectrum van afspraken die kunnen

worden gemaakt tussen het OM en de verdediging. Naast procesafspraken wordt er ook weleens gesproken over 'vonnisaafspraken', waarbij het slechts gaat over afspraken tussen het OM en de verdediging die specifiek gaan over de strafeis van de officier van justitie. Tot slot zijn er ook zogenoemde 'afdoeningsvoorstellen', waarbij de tussen het OM en de verdediging gemaakte concrete afspraken aan de strafrechter ter beoordeling worden voorgelegd.

Procesafspraken in mijn zaak?

Wanneer kunnen er procesafspraken in een zaak worden gemaakt? In principe kan dit in iedere zaak. De ene zaak leent zich hier beter voor dan de andere. In het algemeen kan worden gesteld dat er wel gegronde redenen moeten zijn om tot gebruikmaking van procesafspraken te kunnen komen. Eén van die redenen kan bijvoorbeeld gelegen zijn in het gegeven dat een langlopende strafzaak op die manier snel kan worden afgedaan.

Hier speelt de advocaat ook een grote rol in, doordat deze door strategisch en actief te handelen het OM zover kan krijgen mee te willen werken aan de totstandkoming van procesafspraken. Een advocaat zal met zijn cliënt de voor- en nadelen van de te maken

procesafspraken moeten bespreken.

De verdediging en het OM hebben autonomie voor wat betreft het maken van afspraken over bijvoorbeeld de

[LEES VERDER OP PAG. 5.](#)

ADVOCATENKANTOOR
SICCAMA

T +31(0)20 237 19 30 M +31(0)6 21 951 925
W advocatenkantoor.siccama.nl

Persoonlijk, resultaatgericht en altijd goed bereikbaar.
Dat zijn wij. Bij ons krijgt u overal in Nederland de best mogelijke juridische bijstand op de volgende gebieden:

Bijstand in alle soorten strafzaken | Intrekking verblijfsvergunning
Oplegging ongewenstverklaring of inreisverbod | Vreemdelingenbewaring

- Gospođi advokatu Petković se možete obratiti na Bosanskom, Srpskom i Hrvatskom jeziku za pomoć kod kaznenih postupaka i imigracijskih problema (zabrane ulaska u zemlje EU).
- Sra. mr. H. Feenstra habla Español sobre el derecho penal.

Mw. mr. Jill Leyten

Mr. Maarten Kulpers

Mr. Šejla Petković

Mr. Fabian O.W. Siccama

Mw. Mr. Heleen M. Feenstra

Mw. Mr. Elizabeth K.B. Bijl

VEROLG VAN PAG.4

tenlastelegging (die het OM opstelt) of het al dan niet indienen van onderzoekswensen (door de verdediging). Daar speelt de rechter dus geen rol in.

Toetsing door de rechter

Dat is echter anders op het moment dat er een afdoeningsvoorstel (wat kan worden bewezenverklaard of welke straf moet volgen) wordt gemaakt. Want in die gevallen moet dit altijd nog aan de strafrechter worden voorgelegd. De strafrechter heeft de vrijheid om af te wijken van een afdoeningsvoorstel en kan dus zelf beslissen over wat bewezen kan worden verklaard en welke straf moet volgen.

Uit de praktijk blijkt dat rechters verschillend omgaan met gemaakte procesafspraken. Er is dan ook een rol voor de advocaat weggelegd in het overtuigen van de rechter van de toepasselijkheid van de gemaakte procesafspraken. Rechters kijken daarbij onder meer naar de reden(en) waarom er

Rechters kijken zowel naar de redenen als naar de inhoud van de gemaakte afspraken

in een concrete zaak afspraken zijn gemaakt, maar ook naar de inhoud van de gemaakte afspraken.

De Hoge Raad heeft in zijn recente uitspraak geoordeeld dat als de rechter tot een (wezenlijk) ander oordeel over de bewezenverklaring of de strafoplegging komt dan dat wat is overeengekomen in een afdoeningsvoorstel, het van belang is dat zowel de verdediging als het OM zich (hebben) kunnen uitlaten over hoe de zaak dan moet worden afgedaan.

Kansen, maar ook risico's

Procesafspraken kunnen zorgen voor verlichting van de oververhitte strafrechtketen, maar bieden daarnaast ook kansen voor verdachten. Die kansen zijn onder andere gelegen in onderhandelingsmogelijkheden met betrekking tot de strafmaat, zodat in een zaak waarin de kans groot is dat een veroordeling volgt, op zo een laag mogelijke straf kan worden ingezet. De strafmaat hangt overigens nauw samen met wat bewezenverklaard kan worden; hier kunnen ook procesafspraken over

gemaakt worden. Tot slot kan het voor een verdachte voordelig zijn dat hij binnen een kortere termijn weet waar hij aan toe is. Er zijn ook risico's verbonden aan het maken van procesafspraken, zoals bijvoorbeeld het weggeven van mogelijke verweren. Dit dient de verdediging, met name in de wat grotere strafzaken, dan ook in het oog te houden.

De minister van Justitie en Veiligheid heeft onlangs laten weten dat de recente uitspraak van de Hoge Raad over procesafspraken ook zal worden benut bij de totstandkoming van een OM-Aanwijzing over procesafspraken. Aan deze OM-Aanwijzing kunnen verdachten rechten ontnemen. De verwachting is dat deze in de eerste helft van 2023 gereed zal zijn. Ook in het nieuwe Wetboek van Strafvordering zal hoogstwaarschijnlijk een regeling met betrekking tot procesafspraken te vinden zijn.

Het toont aan dat de opkomst van het verschijnsel procesafspraken niet bepaald een storm is die zal overwaaien, maar veel eerder een ontwikkeling die de komende

jaren een steeds grotere rol in het strafproces zal gaan spelen. Een ontwikkeling waar kansen liggen voor de verdediging.

Jordi L'Homme is advocaat bij Plasman cs advocaten, Amsterdam en redacteur van deze krant.

Jordi L'Homme

Advocaten kunnen weer terugbelverzoeken indienen

Strafrechtadvocaten konden sinds 31 augustus 2020 geen zogeheten 'terugbelverzoeken' gericht aan hun cliënten meer indienen bij een penitentiaire inrichting. Het Ministerie bedacht daarvoor een onnodig gecompliceerde manier als alternatief. Men zou gebruik moeten maken van een My-Telio app of een 0900-nummer, wat veel ongemak en tijdsverlies teweeg bracht. De Nederlandse Orde van Advocaten heeft bij herhaling geklaagd over de gebrekkige wijze van communiceren. Dat heeft nu eindelijk resultaat

gehad. Sinds 1 oktober 2022 kunnen advocaten weer een terugbelverzoek voor een cliënt bij een PI achterlaten zoals dat jaren te doen gebruikelijk is geweest. Op 18 augustus 2022 heeft het Ministerie van Justitie met een bericht in de Staatscourant (2022-25977) aan alle vestigingsdirecteuren van de inrichtingen bekend gemaakt dat het weer is toegestaan dat strafadvocaten hun cliënten via de PI kunnen verzoeken om telefonisch contact met hen op te nemen. (F.J.S.)

Lachgasverbod ingegaan

Lachgas is sinds 1 januari dit jaar verboden. Lachgas is nu toegevoegd aan lijst II van de Opiumwet. Het is dan verboden om lachgas binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen, te verkopen of in bezit te hebben. Met dit verbod hoopt de overheid het recreatief gebruik terug te dringen en het aanbod te beperken. Het professioneel gebruik van lachgas voor medische en technische doeleinden blijft wel toegestaan, net als het gebruik van lachgas als toevoeging aan voedingsmiddelen.

Volgens de overheid leidt lachgas tot grote gezondheidsrisico's, geeft het gebruik vaak overlast en is de veiligheid van niet-gebruikers ook in het geding, bijvoorbeeld als sprake is van een auto-ongeluk door bestuurders die lachgas hebben gebruikt. Het lachgasverbod helpt bovendien de politie bij de handhaving. Het

enkel in bezit hebben van lachgas wordt al strafbaar, waardoor de politie eerder kan optreden. Nu is dat pas mogelijk op het moment dat iemand lachgas gebruikt en zorgt voor overlast of gevaarlijke situaties in het verkeer. Met het verbod kan de politie voortaan direct in actie komen als iemand niet-beroepsmatig lachgas in zijn bezit heeft en ballonnen met gasflessen in de auto heeft liggen.

Afhankelijk van de Algemene Plaatselijke Verordening van de gemeente (dit verschilt per gemeente) kan een boete van € 100,- worden opgelegd voor het openbare gebruik van lachgas. Daarnaast kan aan een bestuurder van een rijtuig, die lachgas gebruikt, een boete worden opgelegd die kan oplopen tot € 1.000,- (N.A.)

Van der Biezen
ADVOCATEN

30 JAAR DESKUNDIGE JURIDISCHE BIJSTAND
ervaren - scherp - gedreven
'ook pro-deo'

Bel gratis 0800 1001 of 073 610 20 05

Havensingel 3, 5211 TX Den Bosch. Telefoon 073 610 20 05, gsm 06 53 37 07 93, fax 073 850 81 06.
mail info@vanderbiezen-advocaten.nl

'Out of the box'-denken tijdens overleg over afbouw tbs

Tbs-gestelden kunnen een zorgconferentie aanvragen

Job Knoester

Zorgconferenties bieden licht in de TBS-tunnel. Als je puur naar de cijfers over die conferenties kijkt, is TBS een prachtig systeem. Na een Tbs-behandeling vallen mensen drie tot vier keer minder in herhaling qua ernstige feiten dan na een 'kale' gevangenisstraf. De meeste veroordeelden willen niet in herhaling vallen maar juist een normaal leven hebben. TBS kent ook nadelen. Momenteel zijn veel gehoorde problemen personeelsgebrek bij de beoordelende instanties en een moeilijke door- en uitstroom van tbs-gestelden. Een ander probleem is dat er niet echt een podium is voor tbs-gestelden om problemen in de behandeling aan de orde te stellen. Rechters die over verlenging van TBS oordelen hebben een beperkt kader om te beslissen. Hoewel zij eigenlijk niet over de inhoud van behandeling gaan, bemoeien rechters zich daar soms toch mee. Ook zorgconferenties spelen op dit punt een belangrijke rol.

Kunstwerk voor de Pompekliniek in Nijmegen dat het aantal patiënten symboliseert dat op dat moment met verlof was en het aantal dat in de kliniek verbleef.

Ongeveer tien jaar geleden werd begonnen met een Project 15-plus. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid begon vergaderingen te organiseren om te onderzoeken waarom een TBS zo lang duurde en of vervolgstappen te maken zijn. Deze vergaderingen werden gedoopt tot zorgconferenties. Kenmerkend is het 'out of the box'-denken. Opvallend is dat het bijna altijd iets oplevert.

Belangrijk is dat tijdens een zorgconferentie niet alleen over maar ook met een Tbs-gestelde wordt gepraat. Naast de

Tbs-gestelde zelf is ook diens advocaat aanwezig, zijn behandelaar, vaak zijn persoonlijk begeleider, meestal één of twee vertegenwoordigers van een andere kliniek (dat hoeft niet altijd een Tbs-kliniek te zijn), soms rapporteurs

Zorgconferenties leveren adviezen op die vaak worden opgevolgd

van het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP), een reclasseringswerker en medewerkers van het ministerie die gaan over plaatsing binnen en buiten TBS en over verlof. Deze opsomming is niet volledig. Soms is bijvoorbeeld ook een familielid aanwezig.

Tbs-gestelde is bij de conferentie

Een zorgconferentie duurt twee uur. Bij het eerste uur is de tbs-gestelde zelf aanwezig. Het tweede uur niet. De advocaat blijft dan om de belangen van zijn cliënt te behartigen. Dit gebeurt niet omdat geheimen worden besproken in het tweede deel, maar juist om *out of the box* te kunnen blijven

denken. Dan worden soms bijzondere dingen geopperd die niet altijd haalbaar zijn, maar wel verwachtingen kunnen scheppen bij de tbs-gestelde. Dat laatste kan dan weer tot grote teleurstelling leiden. Ook om deze reden is het belangrijk dat de tbs-gestelde een advocaat heeft die is gespecialiseerd in TBS.

Inmiddels deed het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzoek naar zorgconferenties. Daaruit blijkt dat het resultaat vaker een concreet advies oplevert dan advies voor nieuw onderzoek. Het vaakst betreft dit het advies voor een nieuwe behandeling of doorstroom naar een vervolgplek. Een advies kan bijvoorbeeld ook zijn dat iemand op de goede plek zit. De resultaten van een zorgconferentie zijn niet bindend, maar worden heel vaak opgevolgd.

Rechtspositie tbs-er versterken

Het succes van de zorgconferenties maakt dat de meeste professionals willen dat er regelgeving (bijvoorbeeld een wet) moet komen om ervoor te zorgen dat de zorgconferentie blijft bestaan. Ook dit kwam uit het WODC-onderzoek. Als dit niet gebeurt kunnen bijvoorbeeld bezuinigingen in de toekomst roet in het eten gooien. Vooral advocaten vinden dat ook de rechtspositie van tbs-gestelden – die in een kwetsbare positie verkeren – sterker moet worden. Zo zouden tbs-gestelden niet alleen het recht moeten krijgen om in bepaalde situaties een zorgconferentie aan te vragen maar ook om in beroep te kunnen gaan als dat wordt afgewezen.

Het onderzoek van het WODC leverde meerdere aanbevelingen op. Dat betreft onder andere het

Nieuwe regelgeving nodig om de conferenties te laten bestaan

advies om bij het ministerie voor meer personeel te zorgen voor de organisatie van zorgconferenties. Ook is het advies om de werkwijze rond zorgconferenties vast te leggen in de wet of andere regelgeving. Verder is een advies het organiseren van andere situaties dan zorgconferenties waarbij met meer personen dan alleen direct bij de behandeling betrokkenen wordt nagedacht over de voortgang van de behandeling.

Als u een tbs-maatregel hebt die niet goed loopt en u vraagt zich af of een zorgconferentie voor u een goede mogelijkheid kan zijn, is het belangrijk om contact met uw tbs-advocaat op te nemen.

Job Knoester is advocaat bij Knoester Van der Hut & Alberts Advocaten, Den Haag

Wij, mr. Claartje van Keulen en mr. Claudia Dirkzwager, zijn ervaren strafrechtadvocaten en oprichters van het kantoor Van Keulen & Dirkzwager Advocaten. Wij zijn gespecialiseerd in het strafrecht. Ook voor pro deo bijstand kunt u bij ons terecht.

- Alle strafzaken
- TBS-zaken
- Jeugd(straf)zaken
- Zorgmachtiging (Wvggz)

MR. MW.
CLAARTJE
VAN KEULEN
+31(0)640279383

VANKEULEN@VKD-ADVOCATEN.NL

VAN KEULEN & DIRKZWAGER
ADVOCATEN

MR. MW.
CLAUDIA
DIRKZWAGER
+31(0)633003848

DIRKZWAGER@VKD-ADVOCATEN.NL

WWW.VANKEULENDIRKZWAGER.NL
NIEUWE UILENBURGERSTRAAT 14, 1011 LP, AMSTERDAM

Mogelijkheden voor BZT, ook als je niet gehuwd bent

Hechte en duurzame relatie: de voorwaarde voor bezoek zonder toezicht

Violette Steijver van Orselen

Seks een primaire of secundaire levensbehoefte? Volgens de piramide van Maslow valt het hebben van gemeenschap onder de primaire levensbehoefte, echter verschillen de opvattingen en de persoonlijke voorkeuren hierin. Wat wel vaststaat is dat de behoefte voor relationele-BZT in de gevangenis aanwezig is. Of dit daadwerkelijk is om seks te hebben of om wat tijd alleen samen door te kunnen brengen is iets tussen de aanvrager en zijn genodigde. De vraag die men momenteel wel kan stellen is of de huidige BZT-regels niet te streng zijn en of er mogelijkheden zijn om toch gebruik van BZT te kunnen maken indien partijen niet gehuwd zijn.

Dat de gevangenis regels opstellen voor BZT (Bezoek Zonder Toezicht) is begrijpelijk. Het is immers ook een manier om contrabande binnen de muren van de inrichting te krijgen en bovendien kwamen er ook geregeld sekswerkers langs. Contrabande kan op de meest diverse en creatieve manieren binnengebracht worden. Nog daargelaten of bepaalde middelen eigenlijk gedoogd of begeleid toegelaten zouden moeten worden. In het verleden werden de gedetineerden na het plaatsvinden van de BZT steekproefsgewijs onderworpen aan een 100% controle. Inmiddels is de controle standaard praktisch geworden.

Dat het evenmin wenselijk wordt gevonden dat een

Gedetineerden worden na BZT standaard onderworpen aan een 100%-controle

gedetineerde tijdens zijn straf door een prostituee bezocht wordt of wisselende seksuele relaties erop na houdt, is daarnaast ook een reden te noemen. Hiervoor gold in het verleden een waarborg waarbij de gedetineerde een minimum aantal bezoeken van de persoon in kwestie gehad moest hebben alvorens BZT plaats kon vinden.

Bewijs je relatie

Uiteindelijk is er gekozen voor een uniforme regeling waarbij in ieder geval sprake moet zijn van een zogenaamde 'hechte en duurzame' relatie. Het onderhouden en versterken van een dergelijke relatie kan namelijk ook van invloed zijn op de terugkeer in de maatschappij van de gedetineerde. Toen deze regeling net ingevoerd was, leek het hierbij te gaan om een limitatief aantal bewijsmiddelen waarmee de gedetineerde zijn hechte en duurzame relatie aan zou kunnen tonen. Maar in de praktijk blijkt dit niet het geval te zijn en de gedetineerde kan dan ook op heel uiteenlopende wijze zijn hechte en duurzame relatie aantonen.

Hierbij kan men denken aan de meer formele voorbeelden,

Prostituees of wisselende seksuele relaties tijdens BZT zijn niet de bedoeling

waarbij officiële stukken zoals een huwelijks- of geregistreerd-partnerschapsakte worden overgelegd. Maar er zijn tegenwoordig ook allerlei gevallen denkbaar waarbij partijen de relatie niet op papier vast hebben laten leggen. Het is bijvoorbeeld goed mogelijk dat partijen (nog) niet samenwonen of pas tijdens detentie een relatie met elkaar gekregen hebben. Gelukkig zijn er dan ook steeds meer mogelijkheden om aan te kunnen tonen dat er sprake is van een hechte en duurzame relatie. Telefoongesprekken, frequentie/aantal bezoeken en brieven kunnen hier bijvoorbeeld een rol bij spelen. De instelling zal daarbij nooit als voorwaarde mogen stellen dat onvoldoende vast kan komen te staan dat de relatie na detentie voort zal blijven bestaan, dit is immers in bijna elke relatie een onzekere factor.

Bezoek van kinderen of andere familieleden in de familiekamer kan ook onder de noemer BZT vallen, in dat geval gaat het om familiair-BZT.

Violette Steijver van Orselen is werkzaam bij het Juridisch Spreekuur Gedetineerden en redacteur van de *Bonjo*.

Bezoek zonder toezicht (BZT)

Allereerst dient men een onderscheid te maken tussen familiair-BZT (vaak familiekamer genoemd) en relationeel-BZT (vaak gewoon BZT genoemd). In bijna alle inrichtingen geldt de regel dat de persoon of personen die zonder toezicht een gedetineerde willen bezoeken eerst vier keer op gewoon bezoek dienen te zijn geweest, waarna zij op BZT mogen gaan. Deze regel is voornamelijk ingevoerd met betrekking tot de relationeel-BZT. Op deze manier kan er nagegaan worden of de betreffende persoon die beweert een relatie te hebben met de gedetineerde, dat ook daadwerkelijk heeft. Althans, dat mag aangenomen worden als degene vier keer een gewoon bezoek heeft gebracht. Een veel voorkomende vraag is, of de regel - dat de bezoeker eerst vier keer een gewoon bezoek dient te hebben aangebracht, alvorens hij/zij op BZT mogen gaan - ook geldt voor familiair-BZT. Het antwoord is 'Nee!'. De regel is ingevoerd om te voorkomen dat een gedetineerde bijvoorbeeld een prostituee op bezoek laten komen. Daarom dient eerst na te worden gegaan of de betreffende persoon echt een relatie heeft met de gedetineerde. Bij een familiair-BZT ligt dit heel anders. Het staat vast wie de vader, moeder, broer of zus is van een gedetineerde. Het heeft dus ook geen nut om te stellen dat deze personen eerst vier keer de betreffende gedetineerden gewoon dienen te bezoeken. Toch is dit in veel inrichtingen wel de regel. Mocht u zelf, of uw gedetineerde-relatie, met dit probleem betreffende familiair-BZT te maken krijgen, neem dan contact op met de Stichting Landelijke Gedetineerden Commissie, tel. 085-301 12 26.

LAAT JE ADVOCAAT JE ZITTEN?

Heb je het gevoel dat je advocaat niet alles voor je uit de kast haalt? Heb je geen vertrouwen in je proces? Neem dan contact op met Van Asselt & Broere Strafrechtadvocaten. We staan je bij met maximale inspanning.

ABSTRAFRECHT.NL

**STRAFZAKEN
OVERPLAATSINGEN
PRO DEO**

Telefoon
+31 (0)165 743 743

mr. H. van Asselt
asselt@abstrafrecht.nl
lid NVSA

mr. M. Broere
broere@abstrafrecht.nl
06 57 99 60 46

**VAN ASSELT
& BROERE**
STRAFRECHTADVOCATEN

Voorlopige evaluatie heeft een hoog wishful-thinking gehalte

Pilot 'Re-integratie Officier': nieuwe functie voor een aloude taak van gemeenten

Jaap Brandligt en Boudewijn Chorus

Al sinds lang is het een taak van gemeenten om mensen die uit detentie komen te helpen hun weg weer te vinden in de samenleving. Maar dat lukt vaak moeizaam. Met de aanstelling van Re-integratie 'Officieren' (RIO's) zou daar verbetering in moeten komen. De eerste evaluaties van de pilot schetsen een positief beeld. Helaas lijkt het onderliggende onderzoek meer mooischrijverij dan je zou wensen.

Veel gemeenten zijn huiverig om mensen die uit detentie komen te helpen bij wonen, schulden, uitkeringen, vooral als het om ex-gedeteneerden gaat die niet teruggaan naar de plaats waar ze vóór hun detentie woonden. Dat niet iedereen terug wil naar de plaats waar de - noem het - ontsparing heeft plaats gevonden, is begrijpelijk. Het risico weer in het oude netwerk terecht te komen, wordt door gedetineerden die in detentie tot zinnen gekomen zijn, vaak te groot geacht. Prima, maar ja, dan de plek waar hij of zij wél naar toe moet. Een probleem. Niet alle gemeenten hebben een functionaris die zich zorgzaam buigt over de nieuwkomer. Te vaak zijn er organisatieveranderingen, te

'Doel is de kans op recidive te verkleinen. In essentie gaat het om goede opvang van wie uit detentie komt'

vaak wordt de met de nazorg belaste functionaris naar een andere positie doorgeplaatst. Dan is er natuurlijk het probleem van wonen. Is plaatsing in het dak- en thuislozenprogramma ook zorgen voor een dak boven het hoofd? Naar de letter wel, maar de praktijk pakt vaak anders uit.

Het is op zich dan ook te prijzen dat er - in 2019 - een initiatief genomen is om een functie als re-integratie officier in te stellen, al doet de benaming 'officier' enigszins geforceerd aan. Intussen zijn twee adviesbureaus van naam aan de slag gegaan om meer handen en voeten te geven aan dat initiatief. Dit in opdracht van het team 'Aanpak Criminaliteitsfenomenen' van het ministerie van veiligheid en justitie. Daarmee is nu rapportage beschikbaar gekomen die duidelijk maakt welke mogelijkheden en valkuilen zo'n re-integratie officier tegen

Voorbeeld van een passage in een casus

Achtergrond casus

In november 2020 komt de cliënt (25) vrij van een jaar detentie (i.v.m. een gewapende roofoverval). Hij heeft op dat moment geen woning en hij verblijft bij vrienden. Ook gaat hij op zoek naar werk. In zijn verleden heeft de cliënt deels op straat gewoond (tussen zijn 17e en 24e). Vanwege zijn moeilijke band met vader, kan hij niet meer thuis wonen. De cliënt heeft nog wel enig contact met zijn familie en zijn moeder laat hem soms 's nachts thuis slapen wanneer hij nergens anders terecht kan.

Hij is meerdere malen gedetineerd geweest. In aanloop naar zijn vrijlating heeft de cliënt geen woning of werk weten te regelen. Ook had de cliënt een schuldlast van ongeveer 10.000 euro bij het CJIB voor boetes door rijden zonder rijbewijs. Die schulden zijn op dit moment niet afbetaald en er is geen betalingsregeling getroffen. De cliënt voelde zich slecht over zijn situatie maar wist niet wat hij zou kunnen doen om dit te veranderen. In de periode voor zijn laatste detentie heeft de cliënt nooit eerder hulp ontvangen. Via een vriend (die ook in de pilot zit) komt hij in contact met de RIO.

Ondersteuning RIO en ketenpartners

In november 2020 vindt het eerste gesprek tussen de cliënt en de RIO plaats. Ze bespreken wat de cliënt in zijn leven wil bereiken. Het contact met de RIO geeft de cliënt een goed gevoel en helpt hem om de eerste stappen te zetten. De RIO ondersteunt de cliënt bij het opstellen van een cv dat hem helpt bij het doen van sollicitaties. Ook adviseert hij de cliënt om op websites

van uitzendbureaus te zoeken naar vacatures die hem interessant lijken en te solliciteren omdat de kans dan groter is dat hij wordt aangenomen. Tijdelijke opdrachten via een uitzendbureau bieden de cliënt de kans om fouten te maken en daarvan te leren. Bij een werkgever die hem vast in dienst zou nemen, is dit lastiger. Het lijkt de cliënt leuk om dakdekker te worden. Hij solliciteert voor deze functie. De RIO helpt de cliënt bij het behalen van zijn VCA-certificaat. Aangezien de cliënt enkel de middelbare school heeft afgemaakt, is hij erg trots op deze prestatie. De RIO heeft geregeld dat de cliënt op gesprek kan bij een uitzendbureau voor een baan als dakdekker. Bij navraag kwam de RIO erachter dat de cliënt niet echt gemotiveerd overkwam tijdens het gesprek. De RIO adviseert de cliënt om het uitzendbureau na te bellen om aan te geven dat hij gemotiveerd is maar nog niets heeft gehoord. Zo weet de cliënt zijn negatieve eerste indruk om te zetten naar een positieve en kreeg hij de baan als dakdekker.

Effecten voor de cliënt

Zonder de inzet van de RIO was het de cliënt nooit gelukt om aan werk te komen. Ook had hij zonder de hulp van de RIO niet de kans gekregen om te gaan starten in de beroepentuin. De cliënt kijkt hiernaar uit. Het biedt hem een betere toekomst en salaris. Hij heeft hoop en is benieuwd naar de mogelijkheden die dit hem gaat bieden. Hij hoopt op een leuke baan, een eigen huis, een normaal leven en misschien een jaarlijkse vakantie.

komt.¹ Vooropgesteld: er is geen sprake van een nieuwe taak voor gemeenten. Er is een nieuwe functie - RIO - maar die doet eigenlijk de dingen die de gemeenten al lang moeten doen.

Er is natuurlijk niks op tegen om wat er gedaan wordt - of misschien wel juist niet - weer eens onder een loep te leggen. De voorliggende vragen: wat zijn de kosten en baten van een RIO en wat is er nodig om een écht volledige analyse van de maatschappelijke kosten en baten van een RIO te maken? Met andere woorden: houd wat de gemeenten toch al moeten doen tegen het licht en plak daar een nieuwe naam op. Noem het mooischrijverij. Die neiging van de onderzoeksbureaus blijkt ook uit het volgende.

Casus-keuze op onduidelijke gronden

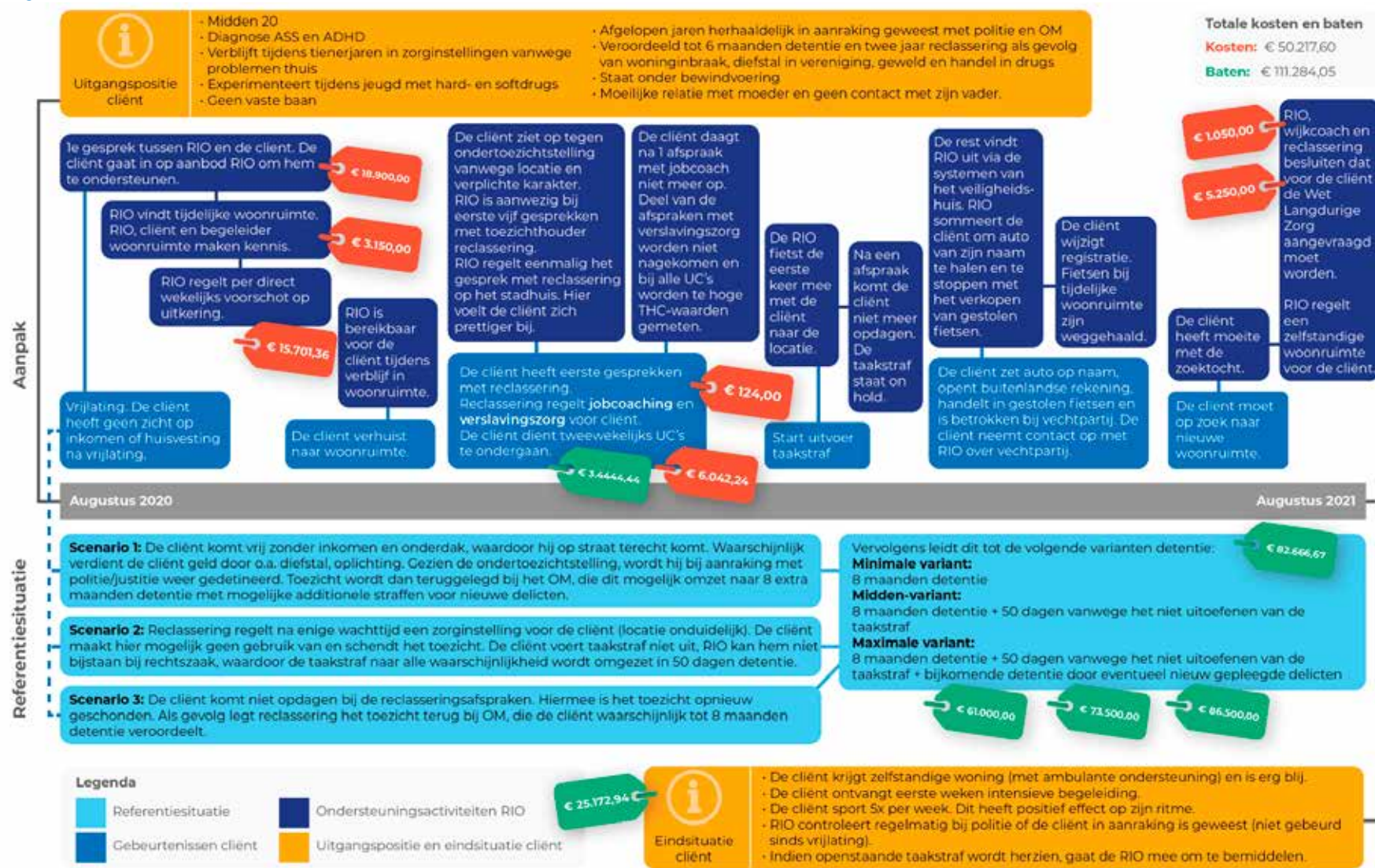
Adviesbureau Ecorys stelt in haar onderzoeksverslag zelf al vast dat er slechts in beperkte mate data beschikbaar zijn over wat een RIO doet. De nazorgtaak bestaat al lang, maar de specifieke invuller - de RIO - bestaat pas drie jaar en dan ook nog alleen in anderhalve handvol gemeenten. In eerder onderzoek (2021) is gebleken dat een RIO maatwerk levert. Hij is eenvoudig te benaderen en heeft een open contact met de gedetineerde en soms ex-gedeteneerde. Ecorys heeft het geheel in stijl - denkkelijk in navolging van de RIO's die het bureau heeft geïnterviewd - over de cliënt. De RIO regelt de praktische zaken, beredeneerd vanuit de belevingswereld van de gedetineerde dan wel ex-gedeteneerde.

We volgen die redeneringen op basis van de in de rapportage beschreven zeven casussen. Hoe de keuze voor juist deze casussen tot stand is gekomen, blijft ongenoemd. Maar het lijkt er sterk op, dat vooral gekozen is voor succesverhalen uit de praktijk van de diverse bronnen, RIO's uit zeven gemeenten. Zo'n aanpak staat op gespannen voet met basisvereisten voor wetenschappelijk onderzoek, niet echt wat je zou verwachten van een gereputeerd adviesbureau.

Opvallend in de casussen zelf is dat het steeds gaat om relatief kort gedetineerden of redelijk jonge gedetineerden die uit de criminaliteit gehaald moeten worden, waar natuurlijk niets op tegen is. Maar langer zittende gedetineerden en oudere gedetineerden die ook een keer buiten komen, vallen buiten het onderzoek en wat erger is: blijkbaar ook buiten het initiatief.

Figuur 1 Effectencalculator werkblad casus 1

Voorbeeld van een kosten-/batenanalyse uit het Ecorys-rapport.

Optimistische geluiden voeren ook de boventoon bij de toetsing ('nulmeting en één-meting') van het RIO-werk door Andersson, Elffers en Felix (AEF)². In het rapport wordt het initiatief als een pilot betiteld. Dan zou je mogen verwachten dat in rapportage van deze bureaus wordt vermeld wanneer de pilot wordt afgerond

'Het lijkt er sterk op, dat bij de evaluatie vooral gekozen is voor succesverhalen'

en hoe een verder traject er dan uit zou moeten zien. Daarover wordt de lezer echter in het ongewisse gelaten.

Resultaten RIO's mogen er zijn
Te verwachten voordelen van de nieuwe functie waren natuurlijk vooral het terugbrengen van de recidive, de kans dat

ex-gedetineerden weer de fout in gaan. De lokale werkelijkheid staat centraal, het werk van de RIO's moet het mogelijk maken om knelpunten in de praktijk en in beleid en bestuur op te sporen, de RIO maakt het voor de gemeente mogelijk om voor een doelgroep die vaak tussen wal en schip verdwijnt oplossingen te vinden.

AEF constateert dat maar weinig gemeenten het goed doen op deze punten, ondanks het geld dat er door het Rijk voor ter beschikking wordt gesteld. Of dat geld ook goed besteed wordt is blijkbaar de vraag. Daarom wordt aanbevolen dat het ministerie randvoorwaarden gaat stellen voor de subsidie. Nogal obligaat is vervolgens de conclusie dat elke gemeente een eigen aanpak en vormgeving kent. De begeleiding verschilt per gemeente, er zijn altijd problemen met werk, inkomen en schulden. Opvallend is dat wonen (het helpen aan onderdak voor de ex-gedetineerden) niet genoemd wordt, terwijl de RIO's huisvesting juist belangrijk vinden.

Het goede nieuws is, dat daar waar de RIO's goed functioneren de recidive met ongeveer de helft daalt. Geheel conform de heersende tijdgeest meldt het rapport wel, dat het 'eigenaarschap' van

die recedive-kans bij de ex-gedetineerde ligt, waarmee blijkbaar bedoeld wordt dat het aan hem of haar is om al of niet aan de afspraken met de RIO's gevolg te geven. Wat daaruit ook gelezen kan worden is, dat het nog (veel) te vroeg is om hierover te juichen. Allereerst omdat daarvoor eerst – zoals ook de Leidse hoogleraar criminologie Miranda Boone begin november vorig jaar in Nieuwsuur stelde – degelijk onderzoek nodig is, maar bovendien omdat de kans dat de recidive toch oploopt na de eerste tijd in vrijheid bij alle in de rapportages beschreven casussen helaas aanzienlijk lijkt.

Reken met weerbarstige praktijk
AEF kijkt afsluitend naar vijf van de zeven betrokken gemeenten: Nijmegen, Den Haag, Arnhem, Haarlemmermeer en Dordrecht. Dordrecht rapporteert lage recidivecijfers, in de gemeente Haarlemmermeer wordt de RIO als 'vangnet' beschreven. Daar begint de betrokkenheid al in detentie. Wat een goede zaak is. Arnhem begint ook tijdens de detentie. Wat overigens gemeenten die geen RIO hebben – althans geen functionaris die zo genoemd wordt – ook vaak doen. Neem Rotterdam. Een perfect voorbeeld.

Interessant is nog, dat de

geraadpleegde RIO's aangeven dat zelfs wanneer alle randvoorwaarden ideaal geregeld zijn, de inzet van een RIO niet vanzelfsprekend leidt tot duidelijke verbeteringen. Een RIO kán een groot effect hebben, maar het is belangrijk om rekening te houden met de weerbarstige praktijk. Een lange adem is noodzakelijk om effect te reali-

'Een RIO kán een groot effect hebben, maar moet wel steeds rekening houden met de weerbarstige praktijk'

seren, mede omdat de doelgroep wordt gekenmerkt door een complexe problematiek en (regelmatig) terugvallen.

Niettemin zijn de adviesbureaus alles bij elkaar positief over het verschijnsel RIO. 'Op korte termijn draagt de RIO bij aan het verminderen van overlast en recidive.' En op langere termijn zijn de RIO's

belangrijk bij het vinden van woonruimte, het oplossen van problemen met inkomen, het vinden van goede opleidingen voor de jeugdige criminelen, het aflossen van schulden en het leggen van relaties met ketenpartners, zoals dat heet.

Boeiend allemaal. In essentie gaat het natuurlijk om het goed opvangen van mannen en vrouwen die uit detentie komen. Dat is een taak van alle gemeenten. Het is daarbij mooi dat justitie voor een pilot een aantal gemeenten extra geld geeft. En ja, van een pilot kan je leren. Maar in essentie gaat het altijd weer om een goede opvang van elke ex-gedetineerde door gemeenten. De beschreven onderzoeken geven daar eigenlijk geen informatie over. Het gebruik maken van een relatief nieuwe term zegt weinig over het functioneren van de nazorg in gemeentes. En die is – vertelt elke gedetineerde ons – soms om te huilen. Geen werk, geen woning, wel vaak hulp bij schulden. Geen geleiding naar onderwijs. Er is nog veel te verbeteren. Daar helpt geen lieve RIO aan.

¹ Onderzoek kosten en baten RIO. Ecorys.

² Meting re-integratie officier (RIO). Andersson, Elffers, Felix.

Verbod deelname arbeid blijkt ongeldig

Van de redactie

Aan klager is een disciplinaire straf opgelegd van drie dagen opsluiting in eigen cel. Klager is, vóórdat aan hem de disciplinaire straf was opgelegd, gewekt om naar arbeid te gaan, maar is niet gegaan. Volgens klager was dit omdat hij in de veronderstelling verkeerde dat de disciplinaire straf al was ingegaan. Klager is vervolgens uitgesloten van de arbeid voor de duur van zes weken en de klacht richt zich op deze uitsluiting.

De directeur is onduidelijk over de reden voor deze uitsluiting. De directeur wijst op 'werkweigering', daarvan is sprake als een gedetineerde meer dan tweemaal zonder opgaaf van redenen niet bij de arbeid is verschenen. Maar klager is niet meer dan twee keer weggebleven bij de arbeid. Als de directie bedoelt dat klager is uitgesloten van de arbeid voor de duur van zes weken vanwege de disciplinaire straf van drie dagen, dan is dit ook niet volgens de regels. De huisregels en het arbeidsreglement noemen dit niet als mogelijkheid voor uitsluiting van arbeid. Een specifiek beleid in dezen is niet gesteld en ook niet gebleken. Bovendien lijkt uit de nadere informatie te volgen dat de bestreden beslissing is genomen door het hoofd arbeid. Die is op grond van de toepasselijke artikelen niet bevoegd een dergelijke beslissing te nemen. De klacht is dus gericht tegen de uitsluiting van de arbeid voor de duur van zes weken na oplegging van een disciplinaire straf van drie dagen verblijf op eigen cel.

Onduidelijkheid troef

Volgens klager is er onduidelijk gecommuniceerd over het ingaan van een straf van drie dagen op cel. Die was hem opgelegd omdat hij een positieve urinecontrole had. Vanaf maandagochtend tot donderdagochtend op cel, was de straf. Klager ging ermee akkoord dat de sanctie de volgende ochtend – de bedoelde ochtend dat hij niet naar arbeid ging – in zou gaan, zodat hij donderdag weer mee kon doen met het dagprogramma. Die maandagochtend werd klager gewekt voor arbeid. Hij dacht, vanwege de straf, dat het een vergissing was en is blijven liggen. Later die dag kwam er een gevangenismedewerker (Plw'er) naar klager toe om te vertellen dat hij was uitgesloten van de arbeid, omdat hij naar de arbeid had moeten gaan die ochtend.

Dan de directeur: Toen op maandag 25 april 2022 werd geconstateerd dat klager en zijn celgenoot niet waren opgestaan voor de arbeid, zijn zij hierop door een piw'er aangesproken. De disciplinaire straf was op dat moment nog niet van kracht, klager en zijn

celgenoot was alleen een rapport aangezegd. De disciplinaire straf is enkele uren later pas opgelegd. Een Plw'er is niet verantwoordelijk voor het tijdstip, de datum waarop een disciplinaire straf ingaat en de strafmaat. In deze zaak is volgens de directie sprake van werkweigering.

Navraag bij het hoofd arbeid wijst uit dat bij een sanctie vanaf drie dagen of langer, de gedeti-

Drie dagen opsluiting in eigen cel na positieve urinecontrole

neerde van de arbeidslijst wordt verwijderd. Dit om ervoor te zorgen dat de wachtlijst niet verder oploopt. De desbetreffende gedetineerde mag zich dan pas na zes weken weer opgeven voor de arbeid. In deze zes weken krijgt de gedetineerde geen vergoeding. Die krijgt de gedetineerde pas weer wanneer deze opnieuw op de wachtlijst is gekomen.

Regels, regels, regels...

Boeiend voor deze zaak zijn echter de huisregels van de PI, – in dit geval. En dan met name de 'Maatregel bij afwezigheid': *Als u een dag of langer niet op de arbeidszaal kunt verschijnen vanwege een disciplinaire straf, een maatregel van afzondering, tijdelijk verlaten van de inrichting of tijdelijke overplaatsing naar een andere inrichting, ontvangt u over die periode géén loon.*

En daarnaast: 'Uitsluiting deelname arbeid': *Als u zich niet houdt aan de arbeidsreglementen kan de directeur u een straf of maatregel opleggen. Dit kan onder andere (tijdelijke) uitsluiting van deelname aan de arbeid inhouden. U kunt worden uitgesloten van deelname aan de arbeid om onder andere de volgende redenen:*

- * u verstoort de orde of een goede gang van zaken op de werkzaal;
- * u volgt opdrachten van het personeel niet op;
- * u levert ondanks een waarschuwing onvoldoende productie of u werkt onvoldoende door;
- * u levert ondanks een juiste instructie onjuiste producten af;
- * u vernielt of beschadigt goederen of apparatuur van de arbeid of u ontregelt apparatuur;
- * u neemt artikelen van de

arbeid mee, of u probeert deze mee te nemen; er worden artikelen van de arbeid op uw cel aangetroffen.

Wanneer u meer dan tweemaal zonder opgaaf van redenen niet bij de arbeid verschijnt wordt u van de arbeidslijst afgehaald. U kunt dan in beginsel na zes weken weer een motivatie schrijven om weer deel te nemen aan arbeid. (...)

Buiten de waard gerekend

Dit is behoorlijk strak geregeld. Desondanks hielpen deze regels in dit geval niet. De beklagcommissie stelde vast dat met ingang van 25 april 2022 om 10:30 uur aan klager een disciplinaire straf is opgelegd bestaande uit drie dagen opsluiting in eigen cel en dat deze straf is opgelegd wegens een positieve urinecontrole. De commissie was van oordeel dat een dergelijke beslissing niet genomen had kunnen worden.

Dat krijg je als je als directie onduidelijk motiveert, want de nadere informatie van de directie was niet afdoende. Doelde de directeur met 'werkweigering' op de regel: *Wanneer u meer dan twee-*

Informatie van de directie was niet afdoende

maal zonder opgaaf van redenen niet bij de arbeid verschijnt wordt u van de arbeidslijst afgehaald? Dan is de uitsluiting niet volgens de regels, omdat klager – ook als het niet verschijnt op maandagochtend 25 april wordt meegeteld – niet meer dan twee keer wegbleef bij de arbeid. Doelde hij erop dat klager werd uitgesloten van de arbeid (en van de wachtlijst en van vergoeding) vanwege de disciplinaire straf van drie dagen die aan hem is opgelegd, dan is dit ook niet volgens de regels. De huisregels en het arbeidsreglement noemen dit namelijk niet als mogelijkheid voor uitsluiting van arbeid, en de beklagcommissie ging ervan uit dat dit ook in de arbeidsovereenkomst niet is opgenomen, terwijl een specifiek beleid op dit punt kennelijk ook ontbrak. Bovendien blijkt dat de bestreden beslissing genomen is door het hoofd arbeid. Die had helemaal de bevoegdheid niet om een dergelijke beslissing te nemen.

Bron: Kenniscentrum Commissie van Toezicht

Een vriend van vroeger wilde wel helpen

Samen een resocialisatieplan opstellen

'De voorwaarde leek onmogelijk', vertelt een Eigen Kracht-coördinator naar aanleiding van een vraag vanuit een gevangenis. We waren gebeld door de partner van een gedetineerde. De man was 77 jaar. Zijn straf duurde nog een half jaar, maar hij zou het proces van resocialisatie misschien eerder kunnen starten, met een enkelband.

De voorwaarden daarvoor waren in dit geval onder andere: een goedgekeurd woonadres en de man moest minimaal 26 uur per week (vrijwilligers)werk hebben met een contract. Hij wilde vooral eerder naar huis omdat een van zijn kinderen ernstig ziek was. De Eigen Kracht-coördinator: "De vrouw en de man zeiden meteen dat de voorwaarde van het vrijwilligerswerk niet haalbaar was en we dus het plan maar moesten richten op het uitzitten van de tijd. Volhouden, hoe contact met zijn dochter mogelijk zou zijn en een plan voor terugkeer over zes maanden."

"Tijdens de voorbereiding bleken veel mensen bereid om te komen naar een bijeenkomst. Zijn kinderen, hun partners, maar ook vrienden van de kinderen en twee oude vrienden van de man zelf. Een vriend van zijn zoon had een bouwbedrijf. Hij vertelde dat de man hem bij de start erg had geholpen. Het bedrijf liep goed en omdat iedereen steeds bij klanten was, had hij wel iemand nodig die kleine klussen kon doen op kantoor. Dus hij wilde hem een contract aanbieden en hij wilde naar de bijeenkomst komen. Toen de man dit hoorde, vroeg hij meteen of er dan toch een plan gemaakt kon worden voor eerdere start met resocialisatie, met enkelband."

Gezamenlijk plan

"Het duurde nog een tijd voordat de bijeenkomst plaatsvond, want het moest georganiseerd worden in de gevangenis. Er kwamen negen mensen uit het netwerk van de 77-jarige en twee professionals. De man was ontroerd dat er zoveel mensen voor hem bij elkaar kwamen. Hij wist dat sommige mensen boos op hem waren en hij had zijn oude vrienden lang niet gezien. Toch wilden ze meedenken en ze gunden hem, ondanks alles, nog een goede tijd met zijn kinderen. Ze maakten een plan voor resocialisatie en voorbereiding op het werk en op terugkeer naar de samenleving. In het plan stelden ze voor om dit stap voor stap te doen: eerst een dag verlof en dan langzaam naar huis met enkelband. Het plan is als bijlage meegestuurd bij de aanvraag voor resocialisatie. We weten nog niet of het wordt goedgekeurd, maar voor de man is het hoe dan ook al geslaagd."

Dan maar een enkelband als man van 77

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

HR

Wat is het, wel of niet doen, en waar op letten?

Strafcassatie: beroep bij de hoogste rechter in strafzaken

Mark Stoet

Strafzaken worden in cassatie behandeld door de strafkamer van de Hoge Raad in Den Haag. Jaarlijks worden er ruim 3000 strafzaken aan de Hoge Raad voorgelegd. Advocaat Mark Stoet legt uit wat strafcassatie is, wanneer je cassatie kunt aantekenen (en wanneer niet) en waar je dan op moet letten.

De Hoge Raad is in Nederland de hoogste rechter in strafzaken. Het woord cassatie komt van het Franse woord *casser*, wat breken betekent. De Hoge Raad is dus, vrij vertaald, een hof van verbreking. Hij toetst de uitspraken van de lagere rechter en kan de uitspraken die hem zijn voorgelegd vernietigen als er iets fout is gegaan. Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de cassatieprocedure en gewone rechtspraak? In deze bijdrage wordt uitgegaan van cassatieberoepen tegen een veroordende uitspraak van een van de vier Nederlandse Gerechtshoven in dagvaardingsprocedures (art. 78 R.O.). Het overgrote deel van cassatieberoepen gaat om dit type zaak. Deze bijdrage schetst de procedure in hoofdlijnen. In een individuele zaak kan de situatie dus anders liggen. Bij een concrete vraag met betrekking tot een individuele zaak dient deskundig advies te worden ingewonnen.

Om te beginnen is het belangrijk om te weten dat de procedure bij de Hoge Raad sterk afwijkt van de rechtsgang bij de rechtbank en het gerechtshof. In de regel wordt de verdachte bij de inhoudelijke behandeling door de rechtbank of het hof gehoord en ter zitting vertegenwoordigd door zijn advocaat (in strafzaken heeft men het dan over 'raadsman' of 'raadsvrouw'). De aanwezigheid van de verdachte is daarbij belangrijk. Hij heeft ook het recht aanwezig te zijn bij de behandeling van zijn zaak. Bij de Hoge Raad is sinds 1998 de procedure daarentegen helemaal schriftelijk. Noch de verdachte, noch de raadsman is bij enige zitting aanwezig. Dat is het eerste verschil. Er is overigens voor bijzondere gevallen nog wel de mogelijkheid van pleidooi voor de raadsman (art. 438 lid 2 Sv), op diens verzoek. Maar daar wordt heel spaarzaam

gebruik van gemaakt.

Geen feitenonderzoek

Een ander verschil met de procedure bij de rechtbank of het hof gaat over de feiten. De rechtbank en het hof onderzoeken of de verdachte dat wat hem is tenlastegelegd ook daadwerkelijk heeft gedaan. Men heeft het daarom wel over het hof als 'feitelijke instantie'. De Hoge Raad daarentegen moet in de cassatieprocedure uitgaan van wat het gerechtshof 'in feitelijke instantie' omtrent de feiten heeft vastgesteld. De Hoge Raad is daaraan gebonden. Dat wil niet zeggen dat niet geklaagd kan worden over bijvoorbeeld een onterechte veroordeling. Maar de manier van kijken is anders. De Hoge Raad beoordeelt niet of de feitenrechter de feiten juist heeft vastgesteld, maar alleen of hij bij zijn onderzoek en beslissing de daarvoor geldende regels heeft nageleefd. De taak van de cassatierechter is kortom te controleren of de feitenrechter bij zijn bewijsbeslissing binnen de door de wet gestelde grenzen is gebleven.

Bij de Hoge Raad kan men – om precies te zijn – alleen klagen over 'verzuim van vormen of schending van het recht'. Goed beschouwd gaat het dan over de juridische vragen: heeft de feitenrechter het recht goed uitgelegd en toegepast?

Het laatste hier te noemen verschil is dat in de cassatiefase de stukken zoals de Hoge Raad die van het hof ontvangt uitgangspunt zijn bij de toetsing, een aantal uitzonderingen daargelaten. Aan het dossier kunnen in beginsel geen nieuwe stukken worden toegevoegd. Evenmin kunnen in cassatie nieuwe feiten worden aangevoerd of nieuwe verweren worden gevoerd. De uitspraak van het hof en het procesverbaal van de terechtzitting worden samen de kernstukken genoemd. Zij vormen de grondslag van het cassatiegeding.

Advocaat Mark Stoet

Cassatie, wel of niet?

In deze fase van de procedure is het belangrijk om zich goed en tijdig te laten informeren door een strafadvocaat over de mogelijkheden en onmogelijkheden van cassatie. Indien cassatieberoep serieus wordt overwogen is het zaak zo snel mogelijk en binnen de beroepstermijn de knoop door te hakken en tijdig cassatieberoep aan te tekenen. Wacht niet tot de laatste dag. Neem tijdig contact op met de eigen advocaat of een cassatiespecialist. Hij kent de wegen. Cassatieberoep wordt ingesteld bij de strafgriffie van het gerechtshof (art. 449 Sv). Voor bepaalde categorieën gedetineerden geldt dat zij ook cassatieberoep kunnen instellen door middel van een schriftelijke verklaring aan het hoofd van de instelling (art. 451a Sv). De termijn begint in de meeste gevallen te lopen de dag na de einduitspraak en eindigt vervolgens 14 dagen later op het moment dat de griffie sluit (art. 432 Sv). Hierop bestaan uitzonderingen. Een te laat ingesteld cassatieberoep betekent in beginsel dat de zaak niet in behandeling wordt genomen, tenzij sprake is van – wat men noemt – een schuldloze overschrijding van de termijn. De wet biedt de mogelijkheid om het cassatieberoep te beperken tot een gedeelte van de bestreden beslissing (art. 429 Sv).

Door het instellen van cassatieberoep wordt de executie van de door het hof opgelegde straf uitgesteld totdat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan (art. 6:1:16 Sv). Dat geldt onder meer niet voor het geval het hof (een gedeelte van) de straf of maatregel dadelijk

uitvoerbaar heeft verklaard. Dat kan bijvoorbeeld zo zijn met het reclasseringstoezicht op naleving van de bijzondere voorwaarden (art. 14e Sr). Dat moet dan wel uitdrukkelijk in de uitspraak zijn opgenomen. Onderzoek zekerheidshalve of het instellen van cassatieberoep gevolgen heeft voor het regime van de detentie, deelname aan een penitentiaal programma (PP) of detentiefasering.

Rechtsbijstand

Rechtsbijstand door een advocaat is sinds 2000 verplicht in de cassatiefase. Alleen een advocaat mag via een zogenaamde schriftuur cassatiemiddelen indienen, dat zijn de op schrift gestelde bezwaren, ook wel klachten genoemd, tegen de uitspraak van het gerechtshof (art. 437 lid 2 Sv). Per 1 januari 2023 geldt bovendien voor de advocaat de verplichting digitaal te procederen. Rechtsbijstand tijdens de cassatieprocedure dient te worden verleend door een advocaat die goed thuis is in die procedure. Dat zou de eigen advocaat kunnen zijn. Dat kan ook een advocaat zijn die speciaal voor de bijstand tijdens de cassatieprocedure wordt benaderd. Een specialist in strafcassatie. Hij of zij kan ook – voordat de procedure inhoudelijk begint – een cassatieadvies geven. In 2010 is de VCAS, de Vereniging van Cassatieadvocaten in Strafzaken, opgericht. Deze is opgericht met als doel de kwaliteit van rechtsbijstand in strafrechtelijke procedures bij de Hoge Raad te verbeteren. Specialistische kennis met betrekking tot cassatie in strafzaken is voorwaarde voor lidmaatschap (www.vcas.nl). Voor de rechtsbijstand in de cassatieprocedure kan voor de meeste zaken een toevoeging worden verleend door de Raad voor Rechtsbijstand (art. 4 Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteriën). De Hoge Raad verstrekt geen last tot toevoeging, ook niet in het geval ten behoeve van een gedetineerde cassatieberoep is ingesteld. De toevoeging wordt door de raadsman aangevraagd.

Verdere procedure

Nadat cassatie is ingesteld stuurt het hof het dossier naar de Hoge

Raad. Dat duurt in de regel vele maanden. Bij ontvangst daarvan door de Hoge Raad wordt er een brief gestuurd naar de verdachte, de zogenaamde aanzegging dat de stukken bij de Hoge Raad zijn binnengekomen (art. 435 Sv). Die aanzegging wordt aan de verdachte betekend. Vanaf dat moment heeft de raadsman 60 dagen om – indien daarvoor gronden zijn – zijn schriftuur in te dienen (art. 437 lid 2 Sv). De verdachte moet zijn cassatieadvocaat per omgaande van de betekening op de hoogte stellen, zodat deze weet dat de termijn is gaan lopen. Wordt geen schriftuur ingediend, dan verklaart de Hoge Raad het cassatieberoep niet-ontvankelijk. Wordt wel een schriftuur ingediend, dan ligt de zaak weer enige tijd stil. De Hoge Raad geeft de Procureur-Generaal (dat is de vertegenwoordiger van het OM bij de Hoge Raad) op de zogenaamde rechtsdag een datum waarbinnen zijn conclusie kan worden ingediend. Dat is een advies van de Procureur-Generaal over wat er met de zaak in moet gebeuren. Hij hoeft geen conclusie te nemen. Als er een conclusie is genomen, heeft de raadsman twee weken om te reageren middels de zogenaamde 'Borgers-brief' (art. 439 Sv). Bij de toezending van de conclusie van het OM wordt tevens medegedeeld wanneer de Hoge Raad uitspraak doet. De Hoge Raad kan het cassatieberoep niet-ontvankelijk verklaren omdat bij het cassatieberoep klaarblijkelijk onvoldoende belang bestaat of omdat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden (art. 80a Wet RO). Is dat niet aan de orde dan wordt het beroep of verworpen of gegrond verklaard. In dat laatste geval volgt vernietiging van de uitspraak van het hof. Dan wordt de zaak verwezen naar een gerechtshof dat de zaak opnieuw in behandeling zal nemen, met inachtneming van de uitspraak van de Hoge Raad. Gemiddeld, grofweg, wordt in bijna 12,5 procent van de zaken de uitspraak van het hof vernietigd. Dat is iets meer dan een op de acht zaken.

Mark Stoet is advocaat bij Stoet & Krijger Advocaten, Den Haag

Huib Boersma kan je 'werkfit' maken

Binnen beginnen is buiten winnen

Van de redactie

Leeuwarden - Op de dag dat je met de blauwe zak buiten staat, een 'werkfit maken'-traject op zak hebben. Daarmee ben je klaar om aan de slag te gaan en werkervaring te krijgen. Is dat mogelijk? Jazeker, want al tijdens jouw detentie kan dat geregeld worden. Dan moet je wel gemotiveerd zijn en je melden bij de casemanager en bij de RIC-afdeling in de PI.

Heb je dat gedaan, dan neemt de coördinator van de RIC met mij, re-integratieadviseur Huib Boersma, contact op voor een gesprek met jou. En als we met elkaar in zee willen ga ik naar de gemeente of het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) om zo'n traject aan te vragen. Mijn ervaring is om dat zo snel mogelijk te doen zodat de aanvraag nog voor jij vrijkomt is geregeld en je met dit traject kunt beginnen.

Dit doe je niet in je uppie, maar samen met mij. Bij dit re-integratie traject staan jouw kwaliteiten en mogelijkheden centraal en zoeken we naar een geschikte werkervaringsplek om jou te begeleiden naar en tijdens betaald werk.

Geïnteresseerd in zo'n werkfitmaken-traject? Je casemanager kan me bereiken op huib@deltawerkers.nl of telefonisch op 058-203 71 13.

Huib Boersma is re-integratieadviseur bij Deltawerkers, een jobcoach-organisatie in Leeuwarden.

Anker&Anker-prijs

Michiel van Nispen, justitiewoordvoerder van de SP-fractie in de Tweede Kamer, mocht de allereerste Anker & Ankerprijs in ontvangst nemen uit handen van de naamgevers, wegens zijn inzet voor de rechtsstaat en de strafrechtadvocatuur. Het is de eerste uitreiking van de prijs die vernoemd is naar het vermaarde advocatenduo uit het Friese dorpje Akkrum. De gebroeders Anker, de in Leeuwarden kantoorhoudende eeneiige tweelingbroers, hingen met ingang van 2022 de toga's aan de wilgen. Als eerbetoen aan meer dan vier decennia principieel en sociaal strafpleiten, riep de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) een tweemaaljaarlijkse prijs in het leven om 'het belang van de rechtsstaat en een goed functionerende strafrechtadvocatuur te onderstrepen'.

Voor de jury was deze juridisch geprofileerde politicus, ook door zijn inspanningen voor de sociale advoca-

tuur, een passende eerste winnaar: "Hij heeft - los van electoraal gewin - tegen de politieke stroom in geroeid en hij heeft in de afgelopen jaren met een aanhoudende en deskundige inzet en ook met succes het belang van de rechtsstaat in zijn algemeenheid en het belang van een sterke advocatuur in het bijzonder voortdurend aan de man gebracht." De prijs, een toepasselijk ankervormig beeld gemaakt door kunstenaar Dana Timmer, werd uitgereikt door Wim en Hans Anker zelf.

Van Nispen toonde zich bij ontvangst zeer verguld met de onderscheiding, maar kon het daarbij niet laten een sneetje uit te delen naar de zittende macht: "Er is met het huidige kabinet helaas nog veel te doen om het voor iedereen mogelijk te maken om zijn recht te halen (-) en om de rechtspraak dichterbij mensen te brengen. Samen met rechtzoekenden, advocaten en anderen blijf ik mij hiervoor inzetten."

UIT DE PERS

2½ jaar onterecht vast

Verslaggevers Mark Misérus en Erik Verwiel beschrijven in een grote reportage onder de titel 'Kafka in Nederland' in de Volkskrant het tenenkrommende verhaal van een Nederlandse ondernemer die 2½ jaar onterecht in de gevangenis heeft gezeten, door toedoen van één rijksambtenaar. In die tijd hebben zijn advocaten Rachel Imamkhan en Tom de Boer stug doorgeprocedeerd, totdat zij ontdekten dat het ministerie van Justitie en Veiligheid hun al die jaren heeft voorgelogen over de reden van de detentie van hun cliënt. De fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) heeft bewust naar zijn arrestatie toegewerkt door hem ten onrechte aan te merken als verdachte in een witwasonderzoek. In een vernietigende uitspraak bepaalde het gerechtshof Den Haag op 30 augustus 2022 dan ook dat de Nederlandse staat grote fouten heeft gemaakt in deze zaak en de verdachte bewust heeft misleid. De staat moet hem daarvoor een schadevergoeding betalen. Volgens de advocaten

speelde een feitelijk al verjaard Frans vonnis van jaren her een rol in de zaak. Daardoor kreeg de verdachte te maken met de procedure waarmee een buitenlandse veroordeling aan Nederland wordt overgedragen. In zulke strafoverdrachtszaken is er voor een betrokkene 'geen enkele rechtsbescherming', aldus advocaat Rachel Imamkhan. 'Je wordt niet gehoord en je kunt geen zienswijze indienen.' Nederland wijkt daarin volgens Imamkhan af van bijvoorbeeld Spanje en Duitsland, waar iemand wel bij de rechter wordt gehoord over de overdracht van zijn straf. Met zijn advocaten berekent de ondernemer nu de schadevergoeding die hij van de staat zal eisen. Op excuses zit hij niet te wachten. Veel liever hoort hij wat de ware reden is geweest dat de Nederlandse overheid hem per se wilde oppakken, - niet de Franse veroordeling die al was verjaard, niet het witwasonderzoek waar hij geen verdachte in was, wat dan wel? (Volkskrant 5-11-2022)

Hilkens
Advocaten

Wil je naar huis?

Mr. Rick Engwegen

- strafrecht
- jeugd(straf)recht
- personen- en familierecht

T 0475 485 080 • M 06 10 71 93 62 hilkens.nl

BEL BONJO GRATIS!

0800 3334446

ADVOCAAT DETENTIERECHT MET LANDELIJKE PRAKTIJK

- Disciplinaire straf
- Ordemaatregel
- Fasering
- Verlof
- Overplaatsing
- BzT
- Urinecontrole
- Plaatsing in afzondering
- Open kamp
- Promoveren/degraderen
- Commissie van Toezicht
- RSJ

Bel voor vragen vrijblijvend op telefoonnummer **043 799 9062**

mr. R.I. Kool, advocaat

Advocatenkantoor **Kool**

Verhalen, gedichten en correspondentie

Creatief schrijven binnen en buiten de bajes

Ronald Bos

In de theaterzaal van Community Ru Paré in Amsterdam is op 15 november vorig jaar het boek *Gevangenispost* gepresenteerd. Dit boek, uitgebracht door de stichting Blocknotes, is geschreven door tien gevangenen en tien schrijvers, die met elkaar hebben gecorrespondeerd. Enkele van de schrijvers lezen voor, een aantal gevangenen doet dat via een video-opname. Zij kunnen er niet bij zijn. Khalil, een van hen, is inmiddels op vrije voeten en bestuurslid van Blocknotes. Hij vertelt het publiek vol trots dat hij nu niet meer afhankelijk is en zelf beslissingen kan nemen.

De stichting Blocknotes is in 2020 opgericht en zet zich met creatief schrijven in voor empowerment en talentontwikkeling van gedetineerden. In Blocknotes werken schrijvers in detentie samen met schrijvers van buiten. Het is een initiatief van schrijfster Christine Otten, zij begon in 2016 met een

het gevangeniswezen. En dan nog het verschil in perspectief tussen de gedetineerde en de schrijver in vrijheid. Een van hen schreef: 'Schrijvers kunnen zich van alles voorstellen, maar dat betekent niet dat ze ook echt weten hoe het is.'

Gedachten zijn vrij

Een van de schrijvers van buiten is Thomas Verbogt en hij beschrijft zijn eerste bezoek aan de Blue Band Bajes in Arnhem voor een lezing: 'Ik was nog nooit in een gevangenis geweest en had er niet op gerekend dat ik al snel onder de indruk zou zijn. Dat was toen ik binnen stond, wat niet zomaar ging. Mobieltje achterlaten, scanpoortje, kunstknip, dus alarm af, gefouilleerd, daarna nog twee of drie deuren en toen drong het fel tot me door dat de buitenwereld ver weg was, dat ik terecht was gekomen in een ander, gesloten universum waarvan ik geen idee had, in een beklemmende en unheimische orde.' Hij vertelt dat na de lezing een tiental mannen naar hem toekomt en zegt dat ze graag een workshop van hem willen, 'want wat ik over de werking van fantasie had verteld, sprak hen aan, vooral de vrijheid die dat gaf of kon geven.'

Een citaat uit de correspondentie van een van de gedetineerden: 'Door het schrijven kan ik vliegen en ben ik vrij in gedachten. Een vorm van mentale bevrijding in een veel te kleine cel.' In de bundel ondertekenen alle gedetineerden hun verhalen en

gedichten met alleen hun voor- naam om herleidbaarheid en herkenbaarheid te vermijden. Zij mogen niet onder hun volledige naam publiceren. De namen van de schrijvers buiten staan wel volledig op het omslag.

Zoals die van Huub van der Lubbe, en zijn fantasie gaat de andere kant uit: 'Terug naar de gevangenis. Natuurlijk zie ik die in films en series op tv. Maar uit eigen ervaring kan ik niet putten, weet ik niet hoe het eraan toe gaat. Ik weet niet hoe het voelt om opgesloten te zijn, hoe ik me zou houden onder zo'n streng regime van afzondering. Het is dan ook vast mijn onbekendheid ermee die me er stiekem over doet fantaseren. Geheel vrijblijvend natuurlijk, romantisch onnozel kan ik benieuwd zijn naar mezelf onder dat soort omstandigheden. Nu hoef ik niet per se naar het cachot, maar zou een wat mildere vorm van afzondering wat voor me zijn?'

Herinnering aan de isolatiecel

Ook Khalil schrijft over afzondering en fantasie, over zijn eigen ervaring. Hij had de opdracht gekregen van zijn begeleider en zit 's ochtends om vijf uur te kijken op een leeg vel papier. Durft hij het? Hij kan zich de isolatiecel nog goed herinneren: 'Ik hoor niets, alleen mijn lichaam dat op een of andere manier steeds luider functioneert. Ik hoor mijn ademhaling, ik hoor mijn hartslag. Ik hoor alleen mijzelf, niets van buiten deze cel. Ik vlucht van de stilte mijn fantasie in. Ik beeld me in dat ik thuis ben, gewoon lekker op de bank zit. Dat hou ik niet lang vol, de stilte roept, het vacuüm van geluid heeft een aantrekkingskracht. Ik ben nu al mijn tijdsbesef kwijt en ik weet niet of ik hier nu drie of acht uur zit. Ik ga maar lopen, na een tijdje ijsberen, wat opdrukken en wat dutjes doen, dan ben ik drie dagen verder.'

Jamal uit Amsterdam-West schrijft een brief aan zichzelf als vijftienjarige die net door de rechter is veroordeeld tot opsluiting in een jeugdgevangenis. Hij ziet vanuit het heden dat hij ooit zijn stem zal laten horen, dichten is zijn roeping. In de bundel staat een van zijn gedichten *Ik voel de pijn van een jongen*, waarin hij spijt en berouw kent.

Een fragment:

Ik voel de pijn van een jongen met een slachtoffer. Hij heeft een moeder haar zoon ontnomen terwijl zijn moeder nog wacht op 'em.

Ik voel de pijn van een jongen die kan omslaan in woede. Probeert vrede te sluiten met mensen die hem vervloeken.

Het is een jongen die niet rust als hij slapen gaat.

Door hem is een goed gezin niet goed gezind, en vergeving heeft hij al te vaak gevraagd.

Dichter bij je innerlijk

Tenslotte de woorden van Frank over de zin van het schrijven: 'In de gevangenis worden nog veel brieven met de hand geschreven. Het heeft een therapeutisch effect, want tijdens het schrijven ben ik meer met mezelf bezig en de behoefte aan communicatie met naasten wordt erdoor versterkt. Ik kom automatisch dicht bij mijn innerlijk en schrijf gemakkelijker op waar het echt over moet gaan, ook serieuze ongemakkelijkheden. Schrijven met de hand laat mij vrijer denken en geeft aan het onderdrukkende en taalarme detentiebestaan wat extra inhoud. Zeg maar, volzinnen die zinvol blijken.'

Gevangenispost. 10 schrijvers van binnen ontmoeten 10 schrijvers van buiten. Stichting Blocknotes en uitgeverij De Geus, 2022.

'Ik was terechtgekomen in een beklemmende en unheimische orde'

'Door het schrijven kan ik vliegen en ben ik vrij in gedachten'

schrijfgroep in PI Heerhugowaard. In 2020 publiceerde zij de roman *Een van ons*, geïnspireerd door die ervaring. (Zie de Bonjo van april 2020 voor een bespreking en interview met Christine Otten).

In de inleiding van *Gevangenispost* schrijft Otten dat bijna alles aan de totstandkoming van het boek ongemakkelijk was. De contacten tussen de schrijvers binnen en buiten zijn niet normaal en moeten via haar als begeleider lopen. De verhalen en gedichten die in de gevangenis zijn geschreven, moeten eerst gelezen worden door iemand van

" Ik vecht voor jou. "

Lucy Oldenburg DWDD 11.10.2017

tel: 06 247 358 43 www.oldenburgadvocaat.nl

oldenburg
Specialist in strafrecht

Zit uw ISD-maatregel muurvast?

Vraag nu snel een rechtbanktoetsing aan door mr. F.G.J. Staals, strafrecht advocaat & gedragswetenschapper te Amsterdam

Mobiel nummer: 06.10913855

Staals
Advocaat

Gevangenis Monologen 3 komt eraan

Kunnen ex-gedetineerden en professionals samen werken aan een beter gevangeniswezen? Volgens de bedenkers van Gevangenis Monologen kan dat. Gevangenis Monologen is een spannende en leerzame theaterervaring, - Bonjo schreef eerder al over aflevering 1 en 2. Ook editie nummer 3 belooft weer aanknopingspunten om 'met andere professionals en ervaringsdeskundigen in gesprek te gaan en gezamenlijk impact te maken daar waar het nodig is'.

Gevangenis Monologen introduceert in samenwerking met DJI de derde en laatste editie, waarin dit jaar het waargebeurde verhaal van ex-gedetineerde Mohamed Teeri centraal staat. Met trots presenteert de producent een talentvolle cast, bestaande uit Mike Libanon (bekend van Oogappels en Woiski vs Woiski), Susan Malaika Bailey (Nationale Opera & Ballet) en *upcoming* talent Patrick Ribeiro. Vanaf 16 februari tot 8 april 2023 zullen zij in het NDSM Theater in Amsterdam volgens de promotie-campagne 'een fantastische en onvergetelijke voorstelling' neerzetten.

Handvatten voor herstel

Gevangenis Monologen 3 is een voorstelling van en voor (ex-)justitiabelen en professionals om hun een stem te geven en hen tegelijkertijd serieus te laten reflecteren op de eigen rol. De organisatoren zeggen objectief en kritisch te zijn en justitiabelen (zij die met justitie te maken hebben gehad) handvatten te willen bieden om zich te herstellen en beter te kunnen re-integreren. Daarnaast biedt de voorstelling mogelijkheden voor

vrijwillige en professionele begeleiders om zorg beter te mobiliseren en het werk beter te doen door meer inzicht te verkrijgen in de wereld van de gedetineerde burger.

Gevangenis Monologen 3 hoopt zo alle betrokkenen stof tot nadenken te geven. Deze keer wordt organisaties na afloop van de voorstelling een podium geboden om een constructieve dialoog te starten tussen ervaringsdeskundigen en professionals om aan te tonen hoe belangrijk het is om met elkaar in gesprek te blijven, waarbij de opvattingen en gevoelens van de (ex-)justitiabele centraal worden gesteld en hoe dit leidt tot begrip, vertrouwen en herstel.

Een nagesprek om niet te vergeten

Bovendien: aan het einde van elke voorstelling, zal de echte Mohamed een open gesprek starten over zijn ervaringen met het gevangeniswezen. Daarbij is een bijdrage van het publiek als professional binnen en buiten het gevangeniswezen van groot belang. Een kans om als professional en ex-gedetineerde via een prachtig theaterstuk van elkaar te leren en zo het gevangeniswezen te verbeteren.

Als je ex vrijkomt...

De Eigen Kracht Centrale is – naast andere terreinen – dikwijls ook actief in zaken die met stagnerende verhoudingen tussen een ex die uit de bajes komt en een moeder die van die ex eigenlijk niks meer wil weten, maar die wel samen een kind hebben. Dikwijls zijn dit problemen die bij de jeugdzorg terecht komen en waarvoor ouders – in het geval hieronder: de moeder – doodsbang zijn. Jeugdzorg heeft bij gezinnen waar problemen bestaan of dreigen te bestaan, geen briljante faam. In dit geval ging het allemaal goed. Mede dankzij de inspanningen van de coördinator die namens Eigen Kracht actief was.

Het gezin. Drie kinderen. Van twaalf, negen en zes. Een maatschappelijk werkster belde Eigen Kracht. Ze maakte zich zorgen. Niet voor niks, want er waren al vijf organisaties bij het gezin betrokken en toch ging het niet goed. Ze vertelde: 'De ouders zijn gescheiden. Moeder doet haar best, maar de invloed van haar ex die net uit de gevangenis is, is groot. Hij zat daar voor huiselijk geweld. Hij neemt weer contact op. Ik – de maatschappelijk werkster – wil het overdragen aan de jeugdbescherming, maar dat zou betekenen dat hulpverlening meer gedwongen wordt, met mogelijk een ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing'. Ze suggereerde een familiegroepsplan en dan uit het netwerk veiligheid in het gezin te brengen.

Eigen Kracht-conferentie

Moeder wilde dit niet. Dus kwam jeugdbescherming binnen. Maar ook die gaf er – gelukkig – de voorkeur aan eerst via een zogeheten Eigen Kracht-conferentie met de familie de zaak te redderen. Moeder voelde er niets voor. De jeugdbescherming liet niet los. 'We moeten

nu doorpakken en deze familie in staat stellen samen een plan te maken'. Zo kan gedwongen zorg voorkomen worden. Uiteindelijk liet de moeder een Eigen Kracht coördinator toe. Ze wist ook welke mensen betrokken konden worden. Maar deze jeugdbescherming koos niet de makkelijke weg van onder toezicht, maar hield vol.

Eind goed, al goed, kun je zeggen. Toen de jeugdbescherming aangaf dat als de moeder afwijzend zou blijven, zij met lege handen zou achterblijven, ging zij overstag. Familieleden die zich zorgen maakten over het gezin kwamen bij elkaar in kring. Zij hadden ook hun zorgen en waren bereid en in staat met de moeder en de kinderen een veilig plan te maken. Een voorbeeld waarin jeugdbescherming een veilige koers bood. In dat plan werd ook de relatie tussen de vader, de kinderen en de moeder geordend. Zo zou het vaker moeten gaan.

Wie de Eigen Kracht Centrale wil bereiken:

Postbus 753, 8000 AT Zwolle.

EIGEN KRACHT **CENTRALE**

**KNOESTER
VAN DER HUT
& ALBERTS**
ADVOCATEN

“Door professionals verkozen tot beste strafrechtkantoor van Zuid Holland”.

Specialisten strafrecht met een bijzondere deskundigheid op het gebied van TBS, zowel voor personen die nog verdachte zijn of die reeds TBS hebben.

Telefoon 070 20 59 160

Nog even contact

In september mailde ik de column voor het oktobernummer van de Bonjo naar Paul, hoofdredacteur van de Bonjo. 'Prima stuk' mailde hij terug. 'En we zijn inmiddels aan het nadenken over het decembernummer. Wil jij een stuk schrijven over kerst in de PI's? Kerstactiviteiten, de maaltijden, enzovoort?' Dat wilde ik wel, maar eerlijk gezegd wist ik niet precies waar ik de inspiratie vandaan moest halen. Mijn vrijwilligerswerk lag sinds de coronamaatregelen van 2020 nog steeds stil. Niet alleen door die coronamaatregelen, maar ook door personeelswisselingen. Een actuele column over kerst in de bajes zou dus niet lukken. Maar misschien was het een idee om een kerstverhaal te schrijven. Gebaseerd op ware gebeurtenissen plus een dosis fantasie. Daar was ik nog over aan het nadenken, toen volkomen onverwacht het bericht kwam dat Paul was overleden. Paul Grijpma. Hoofdredacteur van de Bonjo, journalist, verteller. Paul was niet meer onder ons. Het was nauwelijks te bevatten.

In 2013 ontmoette ik Paul voor het eerst. In de PI Heerhugowaard. Daar was, dankzij de inzet van de toenmalige directeur Frans Douw, Stichting Dutch Cell Dogs actief. Moeilijk plaatsbare asielhonden werden door gedetineerden getraind tot ze gewenst gedrag

vertoonden. En tenslotte werd hun vooruitgang voltooid met een heus examen, inclusief diploma. Een feestelijk gebeuren waar ik als honden-liefhebster bij mocht zijn. Evenals Paul die voor de Bonjo een mooi artikel schreef over de Stichting Dutch Cell Dogs.

In de jaren daarna ging het contact met Paul over artikelen en columns voornamelijk via internet of telefoon. Met soms een ontmoeting op bijeenkomsten van bijvoorbeeld DJI. Het laatste contact was zoals eerder gemeld in september toen Paul me vroeg een stukje over kerst in PI's te schrijven. Toen was het voorbij. Zoals op de rouwkaart stond: 'Hij is er zomaar tussenuit gepiept.'

Wat zou ik graag nog één keer telefonisch contact met hem willen hebben. "Paul," zou ik dan zeggen. "Ik wil je bedanken. Voor alles. Je hebt het wellicht nooit geweten, maar je bent voor menig een, inclusief mijzelf, van onschatbare waarde geweest. Door je journalistieke kennis, die je deelde door over je ervaringen te vertellen. En ook door je aanmoedigingen. Alleen al de vraag: 'Heb je al een onderwerp voor de volgende column?' gaf er blijk van dat mijn columns door jou en ook door Jaap Brandligt, de directeur van Bonjo, werden gewaardeerd. Je hebt geen idee hoe goed me dat deed. Die uitingen van waardering gaven me een boost, en energie om met passie zes keer per jaar een column voor de Bonjo te schrijven. Dat jij samen met het redactieteam elke twee maanden een boeiende krant creëerde getuigt van jarenlange ervaring en grote vak-kennis. Je was echter niet alleen een vakman, maar ook een mensmens. Sociaal en zorgzaam.

Ik weet zeker dat je dierbaren je erg missen. En dat je vaak in hun gedachten bent. En later, als de rouw milder wordt en het verdriet verzacht, zullen zij je altijd met mooie herinneringen en met warmte herdenken. Zo zal dat gaan, Paul. En zo is het goed."

Dini van het Noorden wil graag weten hoe gedetineerden de aanwezigheid van vrijwilligers in 'hun' PI of instelling ervaren

Altijd blij...

Eindelijk terug achter de tralies

Het was maandag 9 maart 2020. Ik zat aan de taafel op afdeling Onderwijs en schreef in mijn werkschrift wie ik die dag had geholpen met lezen en schrijven. Het was een mooie vrijwilligerswerkdag geweest. Met gemotiveerde cursisten en goedgehumeerde PIW'ers. Het was nu rustig in de zaal. Er zaten nog een paar gedetineerden achter een computer, maar ook zij waren nu klaar met hun les.

We raakten even aan de praat over corona, dat in die tijd al dagenlang het nieuws domineerde. Het virus maakte vooral in het zuiden van het land steeds meer slachtoffers. Maar wij in het noorden hadden dat nog niet zo door. En dus schreef ik tevreden in mijn werkschrift dat er die dag hard was gewerkt door de deelnemers aan de taal cursus. Ik keek al uit naar de volgende vrijwilligerswerkdag.

Die dag kwam pas na ruim tweeën-

online vergaderingen, we zagen elkaar dus wel, al was het op een scherm. Toen uiteindelijk de coronabeperkingen werden opgeheven, mochten vrijwilligers weer aan het werk. Maar door veranderingen op Onderwijs duurde het op onze afdeling langer dan verwacht voor we daar weer konden beginnen. Op woensdag 16 november 2022 was het dan zo ver. Ik ging aan de slag met een cursist om hem meer te leren over klinkers en medeklinkers. En terug achter de tralies was ik weer helemaal in mijn element.

Wat betekent blij?

De week daarna ging de les over de 'korte ei' en de 'lange ij'. Mijn cursist sprak redelijk goed Nederlands, hoewel niet altijd even verstaanbaar. Schrijven was echter een ander verhaal. Maar het lukte om toch een zinnetje te fabriceren met daarin een woord met een 'korte ei', plein. De 'lange ij' kostte wat hoofdbreken,

Terug achter de tralies was ik weer helemaal in mijn element

eenhalf jaar. Want een paar dagen na die negende maart in 2020 hoorden wij dat ons vrijwilligerswerk voor minstens zes weken stil kwam te liggen. Dat was even een schok, maar die zes weken waren te overzien, vonden we. Daarna kwamen er echter berichten dat het wel eens veel langer kon duren voordat we konden doorgaan met de taalhulp.

Het begon te wringen

In de herfst van 2020 begon het te wringen. Mijn collega op Onderwijs en ik misten ons werk, en ook misten we de docente, en iedereen die we maar kenden in de PI. En de gedetineerden, hoe zou het toch met ze gaan?

Maar gaandeweg wendden we aan onze dagen zonder vrijwilligerswerk. Het was zoals het was, wij konden niets aan de situatie veranderen. Zeker, we hadden nog contact met onze vrijwilligers- collega's en met onze leidinggevenden. We hadden

want wat betekende het woordje 'blij'? Pas toen ik zei dat blij ongeveer dezelfde betekenis heeft als 'happy' begreep hij het. Ik vroeg verder: Waar werd hij blij van? Hij verstond mijn vraag niet goed, en dacht dat ik hem vroeg wannéer hij blij was. En hij pakte een pen en schreef in het werkschrift het verbazingwekkende antwoord: 'Altijd'. Met een lange ij, altijd blij.

Daarna ging de les over de 'korte ei' en de 'lange ij'

DEFENCE ADVOCATEN
BACKER · HENRICI · SCHOOLDERMAN

Actie, toewijding en ervaring

010 - 3220 005 | info@defenceadvocaten.com | www.defenceadvocaten.com | Jericholaan 44b, 3061 HG Rotterdam

Iets te melden? Stuur het naar Bonjo!
Bos en Lommerplein 270, 1055 RW Amsterdam

mr. J.M.C. van Gorkum is gespecialiseerd in Jeugdrecht en heeft jarenlange ervaring met zaken betreffende:

- OMGANG
- ONDERTOEZICHTSTELLING
- ERKENNING
- UITHUISPLAATSING
- GEZAG

Zij treedt op in het gehele land, ook op basis van toevoeging (pro deo).

073 8200 953

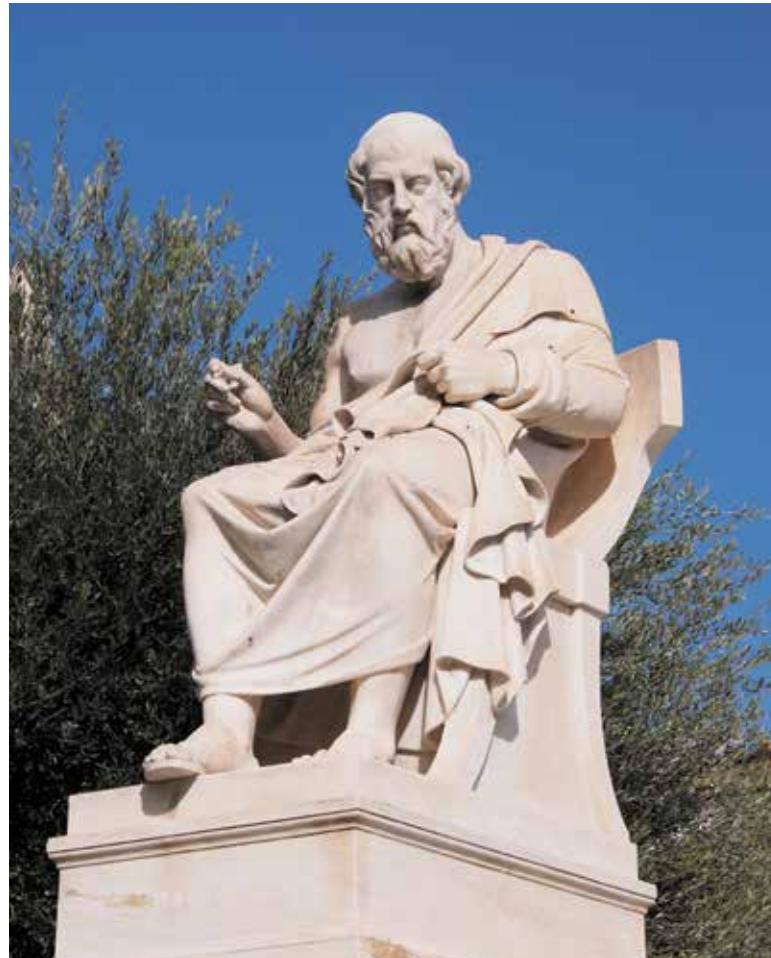
www.advocatenkantoorvangorkum.nl

advocatenkantoor
VAN GORKUM

Plato als zinvolle tegenhanger van de bajes

Miriam Jacobs

Tijdens een filosofieles zaten we met zestien man in een lokaal en moesten we naar een klein schilderijtje kijken waar moderne kunst op stond. Daarna moest ieder voor zich opschrijven wat hij of zij erin zag. Vervolgens werd aan iedereen gevraagd om hardop uit te spreken wat hij of zij had opgeschreven. Er kwamen zestien verschillende antwoorden en we vielen om van verbazing.

Plato

Politieke leuze op de schutting rond een schoolplein in de wijk Ardoyne, Belfast.

Want hoe was het nou mogelijk dat er zoveel perspectieven op zo'n klein schilderijtje mogelijk waren? Het Ierse schoolhoofd Kevin McAvery gebruikte in de documentaire "Young Plato" dezelfde oefening om de leerlingen op zijn school zich bewust te laten worden van het feit dat er allerlei manieren zijn om tegen hetzelfde aan te kijken. Daarbij is de ene manier niet beter dan de andere en is de waarheid, of wie er gelijk heeft, eigenlijk niet eens belangrijk.

Als ik het bijvoorbeeld heb over angst, agressie of verdriet, kan ik zomaar iets anders bedoelen dan jij. Maar ook de betekenis van woorden als respect, status of macht is voor iedereen weer anders, al lijkt dat niet zo. Daarom praten we vaak over dit soort onderwerpen en gaan we er automatisch vanuit dat iedereen wel weet wat je bedoelt. Maar is dat ook zo? Bij filosofie als het nadenken over denken, ga je nergens vanuit maar stel je de vraag wat de ander met zijn opmerking bedoelt. Dan pas weet je zeker wat er bedoeld wordt.

Invloed van de tijd

McAvery bracht filosofie op zijn school om de leerlingen te leren voor zichzelf te denken. Zijn school staat in Belfast, waar in de nog steeds verscheurde wijk Ardoyne de spanningen tussen katholieken en protestanten voelbaar zijn. De leerlingen komen uit gezinnen waar ouders en

grootouders de last dragen van het bloedige noord-Ierse conflict en krijgen hier vaak iets van mee.

McAvery noemt de Griekse filosoof Aristoteles voor wie in het denken, verleden, heden en toekomst belangrijk waren. Alle drie maken ze onderdeel uit van tijd maar ons denken kan ze onderscheiden.

In de bajes kunnen over de tijd vragen belangrijk zijn als: In hoeverre ben je beïnvloed door je verleden? In hoeverre hangt jouw delict samen met je verleden, het heden en je toekomst? Hoe kijk je daar nu tegenaan? Welke invloed hebben jouw verleden en hebben de mensen uit dat verleden invloed gehad op jou en jouw per-

Als je de ander begrijpt omdat je ernaar gevraagd hebt, valt woede vaak al weg

soonlijke ontwikkeling? Wie kenden jou echt en waren oprecht geïnteresseerd in jou? Maar ook: hoe ervaar je tijd in de bajes? En hoe kun je na detentie aan anderen ooit uitleggen hoe jouw tijd in de bajes is verlopen?

Woorden schieten tekort

Veel ex-gedetioneerde mensen proberen het uit te leggen, maar

woorden schieten te kort. Tegelijkertijd hebben ze de tijd buiten de bajes gemist. De herinneringen van de detentie wijken zo af van de herinneringen daarbuiten dat er geen woorden voor zijn.

McAvery haalt ook Socrates aan, die de mens stimuleert om zelfstandig na te denken in plaats van anderen te volgen. Iets wat in de maatschappij erg veel gebeurt, is het vergelijken met anderen en met hen in competitie gaan. Of het blindelings volgen van idolen en 'influencers' (lieden met veel volgers op sociale media). Als je kijkt naar je eigen leven kan het zinvol zijn je af te vragen in hoeverre jij echt voor jezelf nadenkt, en in hoeverre je je laat beïnvloeden door anderen. Wie in jouw leven beïnvloedt jouw denken?

Denk je eigenlijk wel echt zelf na? Volg je iemand anders? Of ga je je eigen weg? Ben je jezelf stiekem met anderen aan het vergelijken?

Durf je aan degene die jouw denken bepaalt of beïnvloedt, te vragen waarom hij eigenlijk denkt zoals hij denkt? En durf je je eigen perspectief naar voren te brengen zonder dit als de waarheid te verkondigen? Durf je andermans perspectief aan te horen als die afwijkt van de jouwe?

Handige technieken

McAvery behandelt in zijn filosofielessen de stoïcijn Seneca omdat die een lijstje met handige technieken heeft beschreven om woede te beheersen. Al deze lessen zijn filosofisch, wat niets anders betekent dan dat je nadenkt over hoe je denkt. Over het feit dat jouw perspectief nooit de waarheid is en dat van een ander ook niet. En dat je dus soms ook je denken kunt veranderen door naar andermans gedachten te luisteren. Ook die gedachten zijn geen waarheid maar kunnen je wel op ideeën brengen. Hierdoor leer je om

Ook filosofie als het nadenken over het denken zou eigenlijk overal moeten zijn

minder zwart/wit te denken, te luisteren naar anderen, daarover na te denken en oordeel en woede te beheersen. Immers, als je de ander begrijpt omdat je ernaar gevraagd hebt, valt woede en agressie vaak al weg. Je leert dus eerst vragen te stellen voor je meteen je mening op tafel gooit omdat je denkt dat je de ander wel begrepen hebt, of omdat je denkt dat je gelijk hebt.

Denken is overal. Mensen denken immers altijd. Dus op scholen, zoals die van McAvery, op werk, in gezin en in de bajes is denken aanwezig.

Inzicht in je eigen denken

Ook filosofie als het nadenken over het denken zou eigenlijk overal moeten zijn. Het vragen stellen voordat je meteen je mening of oordeel klaar hebt. Het nadenken over denken leidt vaak tot inzicht in je eigen denken waardoor je jezelf beter leert kennen en met je emoties om leert gaan. Het levert respect op naar jezelf maar ook naar de ander, omdat iedereen zich werkelijk serieus genomen voelt. En nee, filosofie op zichzelf lost niks op, maar het draagt wel degelijk bij aan echte oplossingen. Omdat je nu eenmaal eerst het probleem goed moet begrijpen voordat je er een oplossing op kunt vinden. Filosofie leert om anders tegen problemen aan te kijken, omdat het je leert rationeel na te denken in plaats van uit emoties te handelen. In de sfeer van oordeel rondom delict en detentie is Plato in de bajes heel zinvol omdat hij juist leert zonder oordeel te kijken naar de wereld. Plato is daarmee een zinvolle tegenhanger van de bajes.

Terugblik op een heftige tijd – maar ook hier deugen dingen niet

‘Detentie in Duitsland was pas echt een hel. Voor mij wel althans.’

Toen ik hoorde dat Bonjo met zijn werk zou moeten stoppen wilde ik beslist nog een bijdrage leveren. Dit is mijn terugblik op zes jaar in Duitse detentie. In Duitsland is detentie heel erg. Je mag twee keer bellen per maand. Regulier zit je op een afdeling met gemiddeld vijftig tot honderd gedetineerden. Als je niet werkt zit je 23 uur achter slot en grendel en mag je twee keer douchen per week. De douche is altijd een vechtzone omdat er geen bewaarder is en de douchereiniger al het bloed met een slang flink verwijderd. En er is geen aparte afdeling voor bijvoorbeeld extra gevaarlijke types.

Als je niet werkt krijg je gemiddeld 38 euro ‘Taschengeld’ per maand. Je hebt geen *luxus* als weekverstrekking. Je moet alles zelf kopen. In een baan hangt je loon ervan af of je een opleiding hebt die bij de baan past. Heb je dat niet dan krijg je gemiddeld 320 euro per maand. Daarvan mag je drie zevende gebruiken om te winkelen en vier zevende wordt voor je gespaard, afhankelijk of je getrouwd bent en van hoeveel kinderen je hebt. Met die drie zevende moet je de hele maand plannen. De boodschappen komen twee keer per maand.

Bajeskleding verplicht

Het is afhankelijk van het soort bajes of je een beetje eigen kleding mag hebben. In *Untersuchungshaft* (Huis van Bewaring) heb je er nog recht op. Als je bent veroordeeld mag je geen geld gestuurd krijgen en moet je met je loon of het zakgeld rond zien te komen. Als je naar arbeid of bezoek gaat, is bajeskleding verplicht.

Bijna gemiddeld elke drie maanden neemt zich een persoon per bajes het leven en bewaarders vergissen zich soms in een gevecht en het wordt verklaard door twee verschillende bajesartsen dat je dood bent. Ik heb zelf eens drie bewaarders neergeslagen en was bijna twee weken geboeid als Jezus terwijl ik door hen gemarteld werd.

Nu hier in Nederland in het PPC (Penitentiair

Psychiatrisch Centrum) verwerk ik nog steeds die belevissen, de martelingen. Ik zat op een cel met een dubbele deur. Ik kreeg mijn eten via een luikje. Dat was zes maanden het geval. De eerste drie maanden moest ik mijn handen door het luikje stoppen en werden ze geboeid. Zo’n cel is als in Nederland de isolatie met een vast ingebouwde televisie. Na zes maanden werd ik naar een andere cel overgeplaatst. Ik heb mijn hele Duitse tijd in een boek verwerkt, maar uiteindelijk hebben de bewaarders dat laten verdwijnen.

Censuur en corruptie

Momenteel draait de Nederlandse justitie ontwikkelingen terug. Dat moet gestopt worden. Het mag niet net zo worden als in Duitsland. Als je hier telefonisch privé gesprekken voert, zit een bewaarder naast je. Als je wilt vertellen wat er allemaal achter gesloten deuren gebeurt, hangt de bewaarder op en is je belletje voorbij. Je wordt dan gewaarschuwd dit niet nog eens te proberen. Dat terwijl er in een andere bajes corruptie is. Er zijn bewaarders die smartphones verkopen en alcohol en drugs binnenbrengen. Het is allemaal ingewikkeld. Het liefst zou ik over al die dingen spreken terwijl jullie van Bonjo het op een bandje opnemen. Maar dat gaat niet lukken, dat weet ik. Daarom op deze manier.

(Naam van de schrijver is bekend bij de redactie.)

UIT DE PERS

Rechtspraak niet echt openbaar

Strafzittingen zijn openbaar, behalve als het om minderjarigen gaat, om familiezaken of om belastingkwesities. En als de rechtspraak openbaar is, zijn de uitspraken dat ook. Dacht NRC-redacteur Folkert Jensma en dachten wij ook. Maar dat idee blijkt niet meer te kloppen. Hij beschrijft de pogingen van een burger om een vonnis op te vragen en in te zien. Een vonnis van de rechtbank Zeeland-West-Brabant over een zaak die hem interesseerde. Maar de politierechter weigerde dat vonnis te verstrekken. De aanvrager moest motiveren wat zijn belang was bij inzage. Zo niet, dan woog de privacy van de veroordeelde zwaarder.

Een klacht hierover, zelfs tot aan de procureur-generaal (PG) van de Hoge Raad, hielp niet. De PG stelde dat de weigering viel binnen de bevoegdheid van de rechter. “Het zomaar verstrekken van vonnissen aan iedereen die daar om vraagt is niet in lijn met hoe de wetgever de openbaarheid van de rechtspraak bedoeld heeft”, kreeg journalist Jensma bij navraag te horen. Toen hij zelf dan maar

het vonnis aanvraag op basis van journalistiek belang, kreeg hij tot zijn nog grotere verbazing geen vonnis, maar een formulier ‘Aantekening Mondeling Vonnis’ waarop alleen de opgelegde straf stond vermeld. Geen motivering en ook geen privacygevoelig feit. Dus waar maakte die rechter zich nou druk om? Omdat er feitelijk helemaal geen vonnis was, misschien?

Want zo blijkt dat dan te gaan: de politierechter schrijft zo’n vonnis pas als het nodig is, dus bijvoorbeeld als de veroordeelde in hoger beroep gaat.

Jensma concludeert, dat openbaarheid niet écht in het DNA van de rechtspraak zit. En dat blijkt ook al als je *rechtspraak.nl* raadpleegt, de enige publiek toegankelijke database met rechterlijke uitspraken. Daar vind je alleen de (anoniem gemaakte) vonnissen die volgens de rechtspraak zelf ‘juridisch relevant en maatschappelijk van belang’ zijn. Alles bij elkaar blijkt het dan te gaan om zo’n vier procent van alle uitspraken. Ook niet echt openbaar, kortom. (NRC 3-12-2022)

Tieners op roverspad

Onder bovenstaande kop brengt Telegraaf-verslaggever Mick van Wely zijn verhaal over jongeren die zich schuldig maken aan gewelddadige berovingen. “Ze zijn nog maar net van de lagere school af en worden al gepakt voor een gewapende overval. In 2022 pakte de politie al twaalf 13-jarigen op voor het plegen van gewelddadige berovingen. Twee keer zoveel als in 2021.” In de leeftijdscategorie 13 tot 17 jaar werden volgens de Telegraaf in 2022 ruim een kwart meer verdachten gepakt voor overvallen dan het jaar ervoor: 84 tegen 66. In nog geen twee jaar tijd pakte de politie 150 verdachten jonger dan zestien jaar op. Dat terwijl het totale aantal overvallen al jarenlang flink daalt. Van alle overvallen zou afgelopen jaar 35 procent door minderjarigen gepleegd zijn. Deze cijfers zijn berekend door de krant, die hierover geen enkele officiële instantie citeert. Of de cijfers ook kloppen, moeten we dus nog zien. (Telegraaf 11-11-2022)

ADVOCATENKANTOOR
SICCAMA

Door heel Nederland
Vreemdelingenbewaring
Intrekking verblijfsvergunning
Oplegging ongewenstverklaring
of inreisverbod

Mr. Sejla Petkovic

T +31(0)20 237 19 30 M +31(0)6 21 951 925 W advocatenkantoor-siccama.nl

**BONJO
IS ER
VOOR JOU**

bel gratis:
0800 3334446

Strafrecht

Advocatenkantoor
Külcü

Klachtzaken Re-integratie
Wet Straffen BBA, PP
& Beschermen Faseren Overplaatsen

Mr. H. Külcü
Mjur Oxford

T: 085-2006292
M: 06-44225380
www.advocatenkantoor-kulcu.nl

Anni Reikko-Neiminnen en
Toine Bakermans bij Bon Sjans

Finse Anni Reikko-Nieminen bezoekt Nederland

Europese uitwisseling re-integratie aanpak

Toine Bakermans

Door het *Bridge to Europe II*-project worden werknemers van begeleidingsorganisaties op het gebied van re-integratie en resocialisatie in de gelegenheid gesteld om een periode van *job shadowing* in het buitenland te volgen. Doel is vooral het vinden van goede praktijken en werkmodellen en het versterken van hun eigen professionele vaardigheden. In dat kader was eind vorig jaar Anni Reikko-Neiminnen uit Finland op bezoek bij organisaties in Nederland.

Anni werkt bij de organisatie Silta-Valmennus. Zij hoopt van 'best practices' van de partnerorganisaties in Nederland te leren en deze toe te passen bij de ontwikkeling van de activiteiten in Finland. Dan gaat het bijvoorbeeld om expertise over het aanleren en modelleren van leertrajecten en begeleidings- en coaching-methoden. Er is ook behoefte aan kennis van digitale methoden, tools en diensten voor klantgroepen die zich in de moeilijkst denkbare positie bevinden.

Silta-Valmennus is gevestigd in de Finse stad Tampere. Het is een stad met 206.000 inwoners, ongeveer een derde van de stad

Rotterdam. Finland kent net als Nederland sociale problemen zoals drug- en alcoholmisbruik, mensen met psychische stoornissen, migranten en de problematiek van mensen die uit detentie komen. In Tampere worden mannen en vrouwen die maatschappelijk gezien buiten de boot vallen begecoacht door professionals van Silta-Valmennus.

Bezoek bij De Nieuwe Kans

Als het gaat om resocialisatie dan lijkt de aanpak in veel Europese landen op elkaar. Maar waar boekt men het beste resultaat, wat kun je van elkaar leren, wat werkt wel en wat werkt minder? De bezoekdag van Anni bij organisaties die in Rotterdam actief zijn begon met een kennismaking met de

faciliteiten en activiteiten van De Nieuwe Kans. Op het dagprogramma dat wordt aangeboden staan lessen in gedragsverandering, sport, kunst en men doet werkervaring op in een klusprogramma. Daarnaast bieden de maatschappelijk werkers van de organisatie individuele ondersteuning, bijvoorbeeld bij het afhandelen van praktische financiële zaken, huisvestingszaken enzovoort.

De aanpak lijkt op die van Silta-Valmennus in Finland. Maar in Rotterdam beperkt de doelgroep zich tot alleen jongens van 18 tot 28 jaar, zo vertelde Jasmijn Verhage, directeur van De Nieuwe Kans. In Finland werkt men met meerdere doelgroepen en deze treffen elkaar in de verschillende workshops. Daarbij gaat het

om jongens en meisjes van 18 tot 30 jaar. Voordeel is dat de ouderen fungeren als ervaringsdeskundigen en tips met de jongeren uitwisselen, bijvoorbeeld hoe valkuilen te vermijden zoals gevaren van alcohol en drugs. De Nieuwe Kans heeft wel een zusterbedrijf waar de werking wat meer lijkt op die in Finland.

Anni presenteerde haar eigen organisatie aan het voltallige team van De Nieuwe Kans. In de discussie kwamen de verschillen tussen de landen ter sprake, bijvoorbeeld wat betreft sociale zekerheid. Zo wordt in Finland de premie voor de zorgverzekering ingehouden op de uitkering. Wie deelneemt aan een van de workshops van Silta-Valmennus krijgt een bonus van 9 euro per dag, wat kan oplopen tot zo'n 200 euro per

En dan te bedenken dat in Nederland veel jongeren een schuld hebben bij de zorgverzekeraar.

Kunstzinnige vorming bij het Finse Silta-Valmennus

Kunstzinnige vorming bij De Nieuwe Kans in Rotterdam

maand, ongeveer 75 procent van de uitkering. En dan te bedenken dat in Nederland veel jongeren een schuld hebben bij de zorgverzekeraar.

Het Exodus-huis

Het volgende bezoek, aan de Exodus vestiging in Rotterdam, maakte veel indruk op Anni. Het Exodus-huis is de superkubus met twintig verblijven, de grootste uit de reeks van kubuswoningen. Exodus slaat een brug tussen gedetineerd zijn en vrijkomen uit detentie. Mannen en vrouwen hebben er voor negen maanden tot een jaar een plek om te wonen en aan hun problemen te werken. Vanuit die situatie worden ze verder begeleid naar een eigen voorkeur. In Finland heeft Silta-Valmennus wel woningen maar er is geen brug van detentie naar wonen met begeleiding. Dat was dus een mooie *eye-opener*.

Dat gold ook voor het ter sprake gekomen idee van een sociaal-design bureau dat zijn kennis van ontwerpen inzet om maatschappelijke verandering teweeg te brengen. Het gaat vaak om kleine dingen die van grote betekenis kunnen zijn van mensen die uit detentie worden ontslagen. Als je vrijkomt kun je bijvoorbeeld behoefte hebben aan een wat meer verzorgde *look*. Op vertoon van een ticket of je ontslagbewijs kun je dan terecht bij 'Barbier Camiel' die je tijdens een knipbeurt advies geeft over eventuele

volgende stappen zoals het aanvragen van een uitkering of een re-integratie traject. Een idee waar Anni graag mee aan de slag gaat in Finland.

Bon Sjans

De volgende dag werd aan de andere kant van Rotterdam een locatie bezocht die misschien wat meer lijkt op de bekende Finse werkplaatsactiviteiten. Het pand van Bon Sjans heeft de mogelijkheid om hout te bewerken en bijvoorbeeld fietsen te repareren. Op de bezoekdag waren er tien deelnemers ingeschreven bij de werkplaats. Hun taak was om 'telefooncellen' te maken voor de open kantoorruimtes van hun partnerbedrijf.

Bij Bon Sjans werken deelnemers in de ochtend aan verschillende aangepaste klussen. Tussen de middag krijgen ze eten aangeboden, waarna er tijd is voor diverse discussiegroepen, sporten of documentaires kijken. Bon Sjans maakt bij workshops ook wel gebruik van drama als instrument. De instructeurs laten bijvoorbeeld een filmpje zien waarin dingen gebeuren die heftige gevolgen kunnen hebben voor de persoon. Een van de acteurs gooit afval op straat. De ander speelt een politieagent die vraagt om het afval van de grond op te rapen. De 'dader' weigert de boel op te ruimen en wordt bestraft met een boete. Einde filmpje. Vraag aan de deelnemers van

de workshop: hoe had de weigeraar moeten handelen om sancties te voorkomen?

Project START

Na het bezoek aan Bon Sjans werd kennis gemaakt met het kersverse Project START. Als een jongere in Nederland contact opneemt met een maatschappelijk werker en zegt dat hij financiële steun nodig heeft, is de procedure in Nederland om tegen de jongere te zeggen: Oké, je kunt financiële hulp aanvragen, maar pas na vier weken. Eerst moet je proberen een baan te vinden. Uit onderzoek blijkt dat tijdens deze vier weken veel jongeren als het ware van de radar verdwijnen, met alle risico van dien. Om dit te voorkomen gaat START die jongeren ondersteunen door hen op te nemen in een groep met andere jongeren. Ze krijgen begeleiding bij het vinden van een baan, horen over opleidingsmogelijkheden en bouwen onderling sociale netwerken op. Afhankelijk van de resultaten van het project kan het model nog breder verspreid worden in Rotterdam.

RJJI De Hartelborgt

Het bezoeken van een Jeugdinstelling was voor de Finse Anni een openbaring. Hoewel criminaliteit onder jongeren toeneemt kent men in Finland geen jeugdstrafrecht en zijn er geen gesloten Jeugdinstellingen. Jongeren die een strafbaar feit plegen,

krijgen te maken met de kinderbescherming die dan voor een passende oplossing zorgt. Jeugdzorg is onderverdeeld in drie categorieën: onder 15 jaar, 15 tot 18 jaar en 18 tot 21 jaar. Bij een 'volwassen feit' moet je voor de rechter verschijnen en kun je zelfs worden veroordeeld tot verblijf in een gevangenis voor volwassenen. Anni maakt duidelijk dat ze vindt dat kinderen niet in een gevangenis thuis horen.

Ze was wel onder de indruk van wat men in De Hartelborgt doet aan scholing, sport, kunstzinnige vorming, koken en niet te vergeten aan persoonlijke hygiëne. In De Hartelborgt kunnen de gedetineerden naar een schoonheidsspecialiste die hen leert hoe ze bijvoorbeeld handen en voeten moeten verzorgen. Doen ze serieus mee dan krijgen ze op het einde van de les een gezichtsbehandeling.

De week met Anni ging snel voorbij en was vooral intensief. We konden veel uitwisselen aan ervaring. De systemen lijken op elkaar en toch zijn er verschillen in aanpak. Het is goed dat we met deze uitwisseling van elkaar hebben kunnen leren. Het was een eer om Anni als gast te hebben.

Toine Bakermans is Traject Begeleider en Docent Beeldende Kunst en Vormgeving. Hij is tevens bestuurslid van Bonjo.

CIPIER

Hij was in de wieg gelegd voor cipier, tierelieerliet
 Hij was in de wieg gelegd voor cipier, tierelieerliet
 Z'n rammelaar was een sleutelbos
 Hij speelde altijd diefje zonder verlos
 En at water en brood met plezier, tierelieerliet

Hij had een hok met tralies ervoor, tierelieerleor
 Hij had een hok met tralies ervoor, tierelieerleor
 En daarachter zaten konijnen
 Hele grote en hele kleine
 Die kwamen nooit de kerstdagen door, tierelieerleor

Hij trouwde de dochter van een dief, tierelieerliet
 Hij trouwde de dochter van een dief, tierelieerliet
 En dat vond hij zelf geen enkel bezwaar
 Want een dief is nog geen moordenaar
 En ze kende het vak, dat gaf veel gerief, tierelieerliet

Na vijftig jaar werken bij 't gevang, tierelieerelang
 Na vijftig jaar werken bij 't gevang, tierelieerelang
 Vervulde men zijn grootste wens
 't Bewaken van een beest van een mens
 Dat woonde in een hiervoor versierde gang, tierelieerelang

En 's avonds vierde hij dit aldus, tierelieerelazarus
 En 's avonds vierde hij dit aldus, tierelieerelazarus
 Liep zingend van café naar café
 En dronk zich een delirium of twee
 En kwam daarna onder een rijdende bus, tierelieerelazarus

En nu in een huis in een stille wijk, tierelieerelijc
 En nu in een huis in een stille wijk, tierelieerelijc
 Ligt onder een laken een ouwe cipier
 Met rond zich de stank van jenever en bier
 En de hele familie zegt: Kijk – tierelieerelijc, tierelieerelijc

Jaap Fischer

Joop Visser en Jessica van Noord op het Poëziefestival in Deventer, zomer 2013.

Jaap Fischers lied 'Cipier'

Troubadour Jaap Fischer, huidige artiestennaam Joop Visser, is inmiddels in de 80 maar treedt nog regelmatig in besloten gezelschap op met zijn partner Jessica van Noord. Tijdens een concert in oktober vorig jaar in Hotel Oostergoo in Grou ter gelegenheid van het 12½-jarig bestaan van 2010 Uitgevers heeft het duo voor het eerst in lange tijd weer een lied uit het vroege repertoire van Jaap/Joop gezongen: Cipier. We drukken de tekst van dit lied hiernaast af.

Fischer is een van die zeldzame artiesten die ervoor passen om steeds opnieuw te putten uit oud repertoire. Er wordt wel beweerd dat dit te maken zou hebben met een voor hem onfortuinlijk verlopen geschil over de auteursrechten op zijn werk, maar daar laat hij zich niet over uit. Hij maakt liever nieuw werk en dat heeft de afgelopen jaren nog aardig wat nieuwe albums met soms vlijmscherpe observaties over quasi-moderne hypes – 'Onze Jan is manager geworden...' – en over ander hype-geneuzel in Nederland opgeleverd, die hij via zijn eigen website joopvisser.nl verkoopt. De titel van een van die albums spreekt ook boekdelen: *Mutkuziek*, over de mainstream voorkeuren van

NPO-dj's. Dat album heeft het duo vast gemaakt nadat ze in de Hilversumse slangenkuil voor de grap aan een talentenjacht meededen – en al bij het eerste optreden werden onderbroken en weggestuurd.

Wie zijn meesterlijke liedjes uit de begintijd wil horen – zoals 'Het ei', 'Om je geld', 'Jan Soldaat', 'Het kerkhof' (Ik zoek de rust van een kist...), 'Twee monniken', 'Eendje', 'Suzanne' en het heerlijk plat-Utrechtse 'De bal' – is aangewezen op een dubbel-cd die in de tweedehands handel nog wel te vinden is. Op YouTube is vrijwel alleen actueel werk van Joop & Jessica te vinden. (BCh)

Adverteren in de Bonjo brengt u in de bajes

ADVOCATENKANTOOR VAN RIJTHOVEN

- Gespecialiseerd in Strafzaken: o.a. drugs, diefstal, mishandeling, zeden- en levensdelicten.
- Lid Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten.
- Advocaat vanaf 1992 met een ruime ervaring in kleine en grote strafzaken.
- Werkzaam tegen betaling of Pro Deo.
- Direct en laagdrempelig contact.
- Ik treed voor u op. Geen kantoorgenoot.

Nieuwsgierig? Bel 0499 577 579
 Of stuur een brief naar Pallande 3,
 5688 NH Oirschot

M. W. Bouwman
 STRAFRECHTADVOCAAT

- Gewelddelicten, levensdelicten, diefstal, overval, zeden, mensenhandel, gijzeling, opiumwet, wapens.
- TBS en PIJ, VI-procedures, ISD.
- Beklagcommissie en RSJ.

Tel. 06 422 42 42 1 / 085 30 34 31 3
 advocatenkantoorbouwman.nl

Papiamentu · English · Français · Deutsch

Langere wachttijden, uitgebreide voorwaarden

Re-integratieverlof en het ‘penitentiair programma’ sinds de Wet straffen en beschermen

Nikki Alberts

Met de inwerkingtreding van de Wet straffen en beschermen op 1 juli 2021 zijn voor gedetineerden veel regels veranderd. Inmiddels is er anderhalf jaar voorbij en wordt het tijd om de verlofregeling en het penitentiair programma (PP) tegen het licht te houden. Hoe staat het er nu voor?

Het re-integratieverlof kent kortdurend en langdurend verlof. In het nieuwe verlofstelsel wordt het detentie- en re-integratieplan (ook wel: D&R-plan) alleen verleend voor een re-integratiedoel dat in dit plan is vastgelegd. De regeling gaat daarmee uit van een persoonlijke aanpak, waarbij per gedetineerde wordt beoordeeld of hij in aanmerking komt voor verlof, voor welk type verlof dat is en hoe vaak het verlof wordt verleend. Bij de re-integratiedoelen wordt gekeken naar zes basisvoorwaarden. Dat zijn: huis/onderdak, inkomen uit werk of uitkering, inzicht in eventuele schulden, een geldig identiteitsbewijs, (het realiseren van) zorg en het sociaal netwerk.

Voor zowel kortdurend als langdurend re-integratieverlof geldt dat zij bedoeld zijn voor activiteiten die in het D&R-plan zijn vastgelegd. Het moet gaan om activiteiten die niet binnen de penitentiare inrichting kunnen worden verricht. Een voorbeeld van kortdurend re-integratieverlof is het aanvragen van een identiteitsbewijs bij de gemeente. De duur van het re-integratieverlof is afgestemd op de activiteit plus de reistijd en begint en eindigt op dezelfde dag. Het kortdurend verlof is anders dan het langdurend verlof niet aan een maximum

Het lange wachten op de beslissing verlofaanvraag zorgt voor spanning

gebonden als het gaat om frequentie. Dat biedt, mede gelet op de persoonlijke benadering, ruimte om de gedetineerde naar behoefte met verlof te laten gaan. Dit type verlof is wat anders dan incidenteel verlof.

Een voorbeeld van langdurend re-integratieverlof is een behandeling die meerdere dagen per week duurt. Dit type verlof is ook mogelijk voor een bezoek aan het sociaal netwerk (zoals het gezin), maar enkel als daarmee een concreet re-integratiedoel wordt gediend en dat doel in het D&R-plan is opgenomen. Ook het opbouwen van een stabiel sociaal netwerk is daarmee afhankelijk gemaakt van het gedrag van de gedetineerde. Het langdurig re-integratieverlof wordt opgebouwd van maximaal één overnachting buiten de inrichting tot

uiteindelijk maximaal acht overnachtingen per maand.

Beslissing op verlofaanvraag

Een nieuwe wet kent altijd voorstanders en tegenstanders. Maar tegen welke problemen lopen we aan sinds de nieuwe wet geldt? Om te beginnen valt op dat de beslissing op de aanvraag tot het verlenen van re-integratieverlof meer vertraging heeft, van weken tot maanden. Het wachten op de beslissing op de verlofaanvraag zorgt voor onduidelijkheid en spanning bij de gedetineerde. Redenen voor de vertraging zijn dat meerdere personen en instanties bij de beslissing worden betrokken, waarbij gekeken wordt naar de persoonlijke benadering van de gedetineerde. Ook ontbreken duidelijke termijnen waarbinnen op de aanvraag moet zijn beslist.

Bovendien kan de benodigde informatie alleen kort van tevoren worden verzameld, omdat het gedrag van de gedetineerde tijdens de gehele detentie moet meewegen bij de vraag of het verlof wordt toegekend. Bij het beoordelen van het gedrag wordt ook gekeken of de gedetineerde verantwoordelijkheid neemt voor zijn re-integratie.

De beoordeling wordt gebruikt voor beslissingen over het re-integratieverlof, de deelname aan het penitentiair programma en het verlenen van voorwaardelijke invrijheidstelling. Er wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van het gedrag van de gedetineerde, de aard en de ernst van eventuele disciplinaire straffen voor ontoelaatbaar en/of ongewenst gedrag moeten worden betrokken evenals het moment waarop dit gedrag is vertoond.

Onduidelijkheid over voorwaarden

De Wet straffen en beschermen geeft geen duidelijke voorwaarden over wanneer welk type verlof kan worden verleend. Deze worden voor een deel wel uitgelegd in de toelichting bij de wet, maar wat mij betreft nog steeds onvoldoende. De wet zou duidelijk moeten kunnen zijn over voorwaarden om te kunnen toetsen wanneer een gedetineerde in aanmerking komt voor bepaalde vrijheden. Dan kunnen gedetineerden zelf weten wat zij moeten doen om voor bepaalde vrijheden in aanmerking te komen. Een voorbeeld is de vraag wanneer activiteiten niet binnen de inrichting kunnen worden verricht. Sinds de coronapandemie zijn veel activiteiten digitaal mogelijk gemaakt, zoals een telefonische afspraak met het ziekenhuis of een sollicitatiegesprek via Skype. Van gedetineerden lijkt op dit punt te worden verwacht dat zij aangeven waarom hun persoonlijke aanwezigheid buiten de inrichting nodig is om het re-integratiedoel te behalen.

Re-integratieverlof heeft juist het doel om de overgang van detentie naar vrijheid stap

voor stap soepel te laten verlopen. Dit wordt tegengewerkt als digitale communicatie het uitgangspunt zou zijn. Dat zou niet de bedoeling moeten zijn.

Digitaal bezoek

Een voorbeeld is een zaak waar het niet mogelijk was om een Skype verbinding binnen de inrichting tot stand te brengen. Tijdens de coronapandemie zijn veel klachten geweest over onvoldoende of gemiste mogelijkheden tot communicatie met de buitenwereld via Skype. Een gedetineerde heeft een klacht ingediend omdat twee keer geen afspraak tot stand kon komen via

Voor een klachtzaak kan een advocaat vaak een vergoeding krijgen

Skype door problemen met de verbinding. De gedetineerde werd hiervoor niet gecompenseerd. In beroep gaf de RSJ (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming) aan dat de directeur de plicht heeft om zich voldoende in te spannen bij het creëren van omstandigheden waaronder bezoek ongestoord kan plaatsvinden. Daaronder valt ook het digitale bezoek via Skype en het bieden van compensatie voor contactmomenten die vanwege verbindingproblemen niet tot stand kunnen komen. De directeur had dat kunnen compenseren door bijvoorbeeld een extra mogelijkheid te bieden om te bellen. De gedetineerde kreeg daarom gelijk en een tegemoetkoming van € 12,50.

Het Penitentiair Programma

Dan nog kort wat informatie over het penitentiare programma (ook wel: PP). Ten aanzien hiervan zijn de wijzigingen van de Wet straffen en beschermen op 1 december 2021 ingevoerd. De belangrijkste wijziging is geweest dat het penitentiare programma niet meer wordt verleend bij een gevangenisstraf van meer dan een jaar. Wel is sprake van overgangsrecht bij dit onderwerp. Dat houdt in dat voor sommige gedetineerden toch nog de oude regeling van toepassing is, afhankelijk van de situatie. Samenvattend houdt het overgangsrecht voor het PP in dat de oude regeling alleen van toepassing zal zijn als voor 1 december 2021 een positief besluit is genomen tot

deelname aan het PP, of als met de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf is gestart vóór 1 december 2021. Het overgangsrecht geldt onder bepaalde voorwaarden ook voor gedetineerden die in voorlopige hechtenis verblijven.

Bij arbeidsongeschiktheid

Vorig jaar is over de invulling van het PP een opvallende uitspraak gedaan ten aanzien van arbeid. In die zaak was het verzoek van de gedetineerde om te mogen deelnemen aan het PP afgewezen omdat hij geen re-integratiedoelen had op het onderwerp ‘werk en inkomen’. De gedetineerde was namelijk arbeidsongeschikt verklaard. Ter invulling van zijn PP had hij ondanks zijn arbeidsongeschiktheid wel een baan gevonden bij een kringloopwinkel. Arbeid is een van de mogelijkheden om invulling te geven aan het PP. Daarbij is van belang dat arbeidsongeschikten niet per se zijn uitgesloten van deelname aan dit programma. In deze zaak kreeg de gedetineerde gelijk omdat de directeur onvoldoende had uitgelegd waarom hij het verzoek had afgewezen. De gedetineerde had daardoor ten onrechte een tijd niet kunnen deelnemen aan het PP en kreeg daarvoor een tegemoetkoming van € 500,-.

Het kan zeker lonen om een klacht in te dienen wanneer je tegen dit soort problemen aanloopt. Dat kunnen gedetineerden zelf doen, maar het is ook mogelijk om een advocaat te benaderen die gespecialiseerd is in penitentiare recht (detentierecht). In veel gevallen kan een advocaat voor een klachtzaak van een gedetineerde subsidie krijgen van de overheid, waardoor je zelf geen kosten hoeft te maken.

Nikki Alberts is advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten en redacteur van deze krant

Advocaat Nikki Alberts

Alles wat je moet weten over de beklagprocedure als gedetineerde

Niets te klagen! Of toch wel?

Dominique Brouns

De wereld binnen de muren van justitiële inrichtingen is voor niemand leuk. In de ogen van sommigen is dat ook de bedoeling, hoort bij de straf. Maar dat staat nergens op schrift. Sterker nog, de gestraften zijn in onze rechtstaat bewust toegerust met rechten. Rechten, waar zij zich zo nodig ook op kunnen beroepen. En als het inderdaad nodig is om voor jezelf op te komen, dan is het tijd om een beklagprocedure te beginnen, in gewoon Nederlands: een klacht indienen. Hoe doe je dat en waar moet je dan rekening mee houden? Advocaat Dominique Brouns heeft voor publicatie in de Bonjo een en ander op papier gezet.

1. Kun je overal over klagen als gedetineerde?

Een gedetineerde kan bij de Commissie van Toezicht klagen over een hem betreffende door of namens de directeur genomen beslissing. De gedetineerde kan ook in beklag tegen het weigeren van het nemen van een beslissing door de directeur. Tegen een algemene – voor iedereen geldende – regel staat geen beklag open, tenzij die regel in strijd is met hogere wet- of regelgeving. Als je klacht niet voldoet aan deze vereisten dan word je niet-ontvankelijk verklaard in je beklag. Dat betekent dat je beklag niet inhoudelijk wordt beoordeeld.

2. Hoe dien je een klacht in?

Een gedetineerde dient beklag in door een klaagschrift in te dienen bij de Commissie van Toezicht bij de inrichting waar de beslissing waarover hij of zij klaagt is genomen. Een klaagschrift moet schriftelijk worden ingediend. In het klaagschrift moet in ieder geval de beslissing worden genoemd waarover wordt geklaagd en de redenen (motivering) van het beklag. Is het niet voldoende duidelijk, dan heb je de kans dat je beklag niet-ontvankelijk wordt verklaard. Dat betekent: de klacht wordt niet inhoudelijk behandeld, omdat niet voldaan is aan de vereisten. In de praktijk liggen er vaak beklagformulieren op de afdeling of kunnen deze in de inrichting worden geprint.

3. Zit er nog een termijn aan het indienen van een klacht?

Het klaagschrift moet binnen zeven dagen na de beslissing van de directeur waarover je klaagt worden ingediend. Dit betekent uiterlijk op de zevende dag na de dag waarop je kennis hebt gekregen van de beslissing.

4. En wat gebeurt er na het indienen van je klacht?

Zodra het klaagschrift is ontvangen, stuurt de beklagcommissie de directeur van de inrichting een kopie van het klaagschrift toe, zodat hij hierop kan reageren. In de tussentijd kan de gedetineerde bezocht worden door de maandcommissaris die gaat onderzoeken of bemiddeling mogelijk is. Als de gedetineerde alsnog besluit de klacht door te zetten, wordt de klacht op de zitting behandeld.

5. Hoe gaat zo'n zitting in zijn werk?

Tijdens een beklagzitting, die in de inrichting plaatsvindt, worden de klager (gedetineerde) en de directeur in de gelegenheid gesteld mondeling opmerkingen te maken. Een klaagschrift kan door een enkelvoudige beklagrechtter worden behandeld of worden behandeld door de hele beklagcommissie. Er wordt óf direct na de zitting (mondeling) uitspraak gedaan óf schriftelijk, na enkele weken per post.

6. Welke uitspraken zijn mogelijk?

Niet-ontvankelijkverklaring van het beklag, ongegrondverklaring van het beklag of

gegrondverklaring van het beklag. Als het beklag gegrond wordt verklaard, worden de rechtsgevolgen door de directeur ongedaan gemaakt of in overstemming gebracht met de uitspraak van de beklagcommissie. Wanneer de gevolgen niet meer ongedaan gemaakt kunnen worden, bepaalt de beklagcommissie, of een tegemoetkoming kan worden aangeboden. Daar zijn standaardbedragen voor. Ook kan er bijvoorbeeld worden tegemoetgekomen door middel van een extra bezoekmoment.

7. Wat als je het niet eens bent met de uitspraak?

Tegen de uitspraak van de beklagcommissie kunnen de directeur en de gedetineerde beroep instellen door het indienen van een beroepschrift bij de RSJ. Ook hier is er sprake van een termijn. Het gemotiveerde beroepschrift moet uiterlijk op de zevende dag na ontvangst van het afschrift van de uitspraak of na die van de mondelinge mededeling van de uitspraak worden ingediend bij de RSJ.

8. Wat is de rol van de advocaat in deze beklagprocedure?

De advocaat kan adviseren en begeleiden in het nemen van de beslissing tot het indienen van beklag. Ook kan de advocaat namens de gedetineerde beklag indienen en/of kan het door de gedetineerde zelf ingediende beklag aanvullen. Dit kan bijvoorbeeld door het toevoegen van jurisprudentie (eerdere uitspraken) of andere juridische standpunten. Ten slotte kan de advocaat meegaan tijdens de zitting.

9. Wat als je het niet eens bent met de uitspraak?

Tegen de uitspraak van de beklagcommissie kunnen de directeur en de gedetineerde beroep instellen door het indienen van een beroepschrift bij de RSJ. Ook hier is er sprake van een termijn. Het gemotiveerde beroepschrift moet uiterlijk op de zevende dag na ontvangst van het afschrift van de uitspraak of na die van de mondelinge mededeling van de uitspraak worden ingediend bij de RSJ.

10. Wat is de rol van de advocaat in deze beklagprocedure?

De advocaat kan adviseren en begeleiden in het nemen van de beslissing tot het indienen van beklag. Ook kan de advocaat namens de gedetineerde beklag indienen en/of kan het door de gedetineerde zelf ingediende beklag aanvullen. Dit kan bijvoorbeeld door het toevoegen van jurisprudentie (eerdere uitspraken) of andere juridische standpunten. Ten slotte kan de advocaat meegaan tijdens de zitting.

11. Waar wordt het meeste over geklaagd?

Contact met de buitenwereld (bijvoorbeeld regulier bezoek, BZT), verlof, detentiefasering, degradatie en middelengebruik (en de straffen die dan mogelijk volgen).

Mr. D.N.A. Brouns (Dominique) is sinds 2015 advocaat en gespecialiseerd in o.a. het (jeugd)strafrecht, TBS-zaken en het penitentiair recht. Ze is als zelfstandig advocaat aangesloten bij Aarts & Poortinga Advocaten. Dominique heeft ruime ervaring in het verlenen van bijstand aan gedetineerden met klachten. Zij weet dan ook precies wanneer je een klacht kan indienen, hoe zo'n beklagprocedure in zijn werk gaat en geeft tot slot tips voor een goede klacht. Dominique onderscheidt zich als advocaat door haar grote betrokkenheid bij haar cliënten en de persoonlijke aandacht die ieder van hen verdient. Dominique is zeer gedreven, haar aanpak is fel en strijdlustig, terwijl ze altijd de juiste toon weet aan te slaan.

Advocaat Dominique Brouns

En tot slot

Geef kort en bondig je klacht weer in het klaagschrift, maar vergeet nooit specifieke data te vermelden. Als je bijvoorbeeld aangeeft dat je niet hebt mogen luchten tijdens je plaatsing in de afzondering, vergeet dan niet om specifiek de data te vermelden waarop je niet hebt mogen luchten. Geef ook altijd aan op welke manier jij precies bent benadeeld. Ook is het verstandig om te vermelden dat je het recht wenst voor te behouden om je klaagschrift nog aan te vullen totdat er een beslissing is genomen. Dit geeft je de mogelijkheid om je klaagschrift later nog aan te vullen.

En dan tot slot een laatste tip. Wanneer de beslissing waarover je klaagt duidelijk in strijd is met de wet of dusdanig onredelijk is, moet je niet vergeten schorsing aan te vragen bij de RSJ (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming). Dit kun je vragen totdat er een uitspraak op je klaagschrift is gedaan. De voorzitter van de RSJ kan dan, na de directeur te hebben gehoord, de tenuitvoerlegging van de beslissing waarop het klaagschrift betrekking heeft dan geheel of gedeeltelijk schorsen.

Dit kan van belang zijn als je bijvoorbeeld de straf waarover je klaagt al uitzit (in een afzonderingscel of in eigen cel) of bij degradatie naar het basisprogramma. In die gevallen wil je niet wachten tot de zitting van de beklagcommissie. Wanneer je klacht namelijk op zitting komt heb je je straf vaak al uitgezeten of zit je inmiddels al 6 weken in het basisprogramma.

Terug op het rechte pad

Het verkeerde pad: soms lijkt het een oplossing. Als je gediscrimineerd wordt, niet begrepen wordt, of constant wordt onderschat. Ik kan het weten. Ik ging van azc tot vwo naar de gevangenis. Na een straf van 4 jaar gooide ik het roer om. Nu help ik scholen, stichtingen en organisaties om jongeren op het rechte pad te krijgen.

Mohamed Teeri

Velen vroegen zich af hoe het mogelijk was dat ik het criminele circuit inging. Het was moeilijk te bevatten voor mijn omgeving dat ik mijn talenten, potentie en skills gebruikte voor de criminaliteit. Ik was me zelf wel bewust van mijn talenten, maar ik kon het destijds niet direct koppelen aan een missie of een specifiek vakgebied.

Ik voelde een gebrek aan begrip, lange-termijn visie, positieve rolmodellen en mentoren waardoor ik moeilijk kon luisteren naar anderen. Daarnaast zag ik veel schrijnende situaties van ex-gedetineerde jongeren waarin de instanties tekortschoten. Vanuit daar is Teeri Care Services geboren. Mijn bedrijf.

Door hulp te bieden aan (jong) volwassenen met een achterstand op de arbeidsmarkt die door detentie, foute keuzes of andere externe factoren buiten de boot vallen in 'het systeem'. Hierdoor help ik mezelf in een ander. Dit is mijn persoonlijke missie geworden.

Boksen en mindset

Dit doe ik door middel van intensieve ambulante begeleiding, bokstrainingen, mindset-trainingen en motivational workshops op o.a. scholen, jeugdzorg en jeugd-gevangenis

Ik leg mijn focus vooral op de positieve aspecten van de mens, waardoor ik kan werken aan talenten en skills zodat mijn cliënten hun potentie maximaal benutten. Hierdoor komen de mensen die ik

begeleid hopelijk ook positiever en sterker in het leven te staan.

Hiernaast adviseer en ondersteun ik professionals, organisaties en gemeenten met complexe vraagstukken rondom jeugd.

Tijdens mijn workshops komen foute keuzes, empowerment, jezelf kennen, visie en missie bepalen naar voren. Dit zijn voor mij belangrijke thema's die de richting van je leven bepalen.

Hiernaast ga ik aan de gang met de vragen die bepalend zijn voor je mindset: Hoe sta je in het leven? Wat is belangrijk voor je in het leven? Wat zijn je kernwaarden? Wat doe je als de dingen niet lopen zoals je zou willen? Accepteer je je tekortkomingen? Vergeef je anderen? Hoe werk je aan je doelen? Is je missie duidelijk genoeg?

Aan de hand van de antwoorden gaan we het gesprek aan en proberen we zo duidelijk mogelijk te krijgen hoe we doelen gaan bereiken. We maken inzichtelijk welke uitdagingen we tegen gaan komen en wat helpend zou zijn om je doelen te bereiken.

Een inspirerend voorbeeld

Zo heb ik tijdens een van mijn workshops een aangrijpend verhaal gehoord van een jongere die iets wilde betekenen voor andere jongeren, maar nog niet wist hoe hij dit kon verwezenlijken. Hij heeft mij bepaalde tips & tricks gevraagd hoe hij dit kon bereiken. Hij was geïnspireerd geraakt door mijn verhaal en had een soortgelijk verleden als ik. Tijdens de workshop kwam ik erachter dat hij sprekerskwaliteiten had en daarnaast ook heel ondernemend dacht. Hierna heb ik contact met hem onderhouden nadat hij vrijkwam uit de gesloten setting. Mijn workshop heeft hem uiteindelijk een positieve boost gegeven om als ervaringsdeskundige verder te gaan.

Wat doe je als de dingen niet lopen zoals je zou willen?

Mohamed Teeri en zijn publiek tijdens een van zijn workshops.

Dit is een van de vele voorbeelden van deelnemers die gemotiveerd raken van mijn workshops. Aan de hand van mijn verhaal, waar ik vandaan ben gekomen en dat ik mijn leven drastisch heb omgegooid, zien zij hierdoor dat alles mogelijk is zolang je maar hard werkt en gelooft in jezelf. Ik haal energie uit het geven van mijn workshops, vooral als ik zie dat het een positief effect heeft op de deelnemers.

Daarom wil ik eindigen met een quote die veel voor mij betekent, want als je je realiseert hoeveel potentie en kracht je hebt, kun je heel veel bereiken!

"We have two lives, and the second begins when we realise we only have one" – Confucius.

Mohamed Teeri is ook te zien in het theaterstuk *Gevangenis Monologen 3*, zie pag. 14. Informatie over zijn workshops en voorlichtingslessen is te vinden op www.teeri.nl

PENN

ADVOCATEN

"Sinds 2004 gefocust op het strafrecht. Duidelijke advisering en strategiebeoordeling in alle soorten strafzaken. U kunt ons ook bellen als u vrijblijvend wil kennismaken"

Wij houden deze volgorde voor ogen:

1. Ken het recht
2. Ken het dossier
3. Verplaats je in je cliënt
4. Verplaats je in de rechter
5. Kies de juiste woorden

Wij behandelen alle soorten strafzaken en voeren de verdediging bij alle rechtbanken en hoven in het land. Op betalende basis, maar ook pro deo.

Daarnaast staan wij u graag terzijde in procedures bij:

- De beklagcommissie
- De selectiefunctaris
- De RSJ
- De rechter in kort geding

Voor meer informatie:
Mr. D.M. Penn
088-2503200/06-29179198
www.pennadvocaten.nl

IGNIS
ADVOCATUUR

mr. A Yüksel

Strafrechtadvocaat
tel: 06 45 01 00 04

PLASMANADVOCATEN.NL

0206731548

Strafbankje? Daar zitten we samen op!

Jij zit daar. Ingesloten in de PI, op je cel, de afdeling of de luchtplaats. In afwachting van wat er gaat gebeuren je tijd uitzitten. Tot die tijd staat het leven 'on hold'. Overgeleverd aan de regels die er gelden en de indeling die voor je gemaakt is. De voor mij zo normale dingen, zoals even boodschappen gaan doen, een wandeling maken of met iemand afspreken zijn daar vrijwel ondenkbaar voor jou. Gek is dat, dat zulke normale dingen dan ineens bijzonder zijn.

Ook al zit ik niet ingesloten, toch ben ik niet vrij. Voor contact ben ik volledig afhankelijk van de momenten dat jij contact op kunt nemen. Een telefoontje van jou wil ik nooit missen, omdat je niet zomaar weer kunt bellen. De telefoon zit dus vastgeplakt aan mijn hand en ik zorg dat ik de telefoon opneem. Zelfs om jou te mogen zien moet ik toestemming krijgen. Zomaar een berichtje sturen, of je even bellen kan niet, alles moet per brief. Die brief wordt eerst 'gecontroleerd' voordat jij hem krijgt. Elke zin, letter of foto die ik jou stuur, wordt eerst door iemand anders ogen gezien. Het is raar dat zulke persoonlijke woorden dan ineens niet meer alleen voor jou zijn.

Net als jij ben ik afhankelijk van het 'justitieel systeem' en moet

constant afwachten, incasseren en accepteren dat zaken moeizaam, langzaam of helemaal niet gaan. Het gaat anders dan ik zou willen, maar ik kan er niets aan doen. Echt veel medewerking krijg ik niet, soms heb ik het gevoel dat ik ook gestraft wordt. Door een gebrek aan het krijgen van informatie, samenwerking of de kille en onpersoonlijke toon waarop je te woord wordt gestaan. Daardoor voel ik me alleen en gefrustreerd. Gelukkig zijn er ook zeldzame

'Soms heb ik het gevoel dat ik ook gestraft wordt'

momenten waarop er heel fijn meegeedacht wordt en je steun en begrip krijgt.

Het is moeilijk dat jij daar zit. Een mens van vlees en bloed. Mijn

maatje. 'Het is wat het is' zeg je dan, of 'wie zijn billen brandt, moet op de blaren zitten'. Maar voor mij ben je nog steeds dezelfde persoon.

De achterblijvers als ik moeten het doen zonder die persoon waar ze van houden, die is ook uit hun leven gerukt. Daar hebben wij niet om gevraagd, maar dat is wel de realiteit. Dat doet pijn en het gemis is groot.

Altijd bereid te helpen

Als ik aan jou denk, denk ik aan de momenten dat we plezier hadden, mooie gesprekken voerden of dat je me advies gaf. Ik denk aan de keren dat we boodschappen deden of dat je mijn moeder hielp met haar werk of in de tuin. Ik zie voor me hoe je hard fietsend door de regen naar je werk reed, hoe je je daar uit de naad werkte en hoe jij met je innemende persoonlijkheid mensen aan het lachen kreeg en altijd bereid was iemand te helpen. Maar nu is dat allemaal weg.

Natuurlijk heeft gedrag consequenties en is er oorzaak-gevolg, maar dat betekent niet dat je als persoon ineens anders bent, of niet meer bestaat. Het lijkt wel of

het hele leven buiten de PI niet ter zake doet. Dat er vanaf het moment dat je verdachte bent enkel en alleen dé verdachte, dé dader of dé gedetineerde gezien wordt. Je ziet aan deze labels al dat het algemene 'profielen' zijn. Dan lijkt het alsof daar geen persoon achter zit, maar die persoon is er wel.

Overbodige problemen

Naarmate de tijd verstrijkt, ontstaan er verschillende problemen. Dat varieert van baan/ huis kwijt-raken, tot enorme schulden die je opbouwt. Dat betekent dat je na de detentie opnieuw te maken krijgt met nóg meer problemen, gedoe en achterstand. Ik ben geen beleid-smaker, ik kan ook geen dingen veranderen. Maar ik signaleer wel problemen die er wat mij betreft niet zouden hoeven zijn.

Als we het systeem iets menselijker zouden inrichten en meer rekening houden met de periode na detentie, dan weet ik zeker dat sommige problemen er niet zijn. Natuurlijk kunnen het thuisfront en directe naasten een enorm vangnet zijn. Maar ook die staan vaak met de rug tegen de muur en kunnen geen ijzer met handen breken.

'Opnieuw beginnen begint met geloof in jezelf'

Er zijn ook mensen die zelfs dát vangnet niet hebben. Die mensen hebben het misschien nog wel moeilijker, want die moeten de strijd helemaal alleen voeren. Dat zal bitter eenzaam zijn. Toch kunnen ook deze mensen beroep doen op hulp van instanties en vrijwilligers. Alleen moeten ze wel de weg daarnaar toe weten en hulp aan durven te nemen,

Zelfvertrouwen is nodig

Maar zelfs met een vangnet of hulp begint het opnieuw beginnen met geloof in jezelf. Op het moment dat je met nog meer achterstand en problemen opnieuw moet beginnen, is dat een enorme beproeving. Doodzonde, want zelfvertrouwen is noodzakelijk om er een succes van te maken..

Tot de dag dat je weer vrij bent, zitten we samen op dat strafbankje. Ik moet je eerlijk zeggen, ik zit liever op een andere bank.

Advocaten in strafzaken

Venlo | Sittard 077 351 10 42

Strafzaken | Overleveringszaken | Tbs-zaken | Cassatiezaken

Mevrouw mr. H.M.S. (Hettie) Cremers
Bokhovense Maasdijk 6
5221 BP 's-Hertogenbosch
T: 073 - 633 00 63

Strafrecht en
penitentiair recht

Mede auteur:
Bajesboek

info@advocatenkantoorcremers.nl
www.advocatenkantoorcremers.nl

Wetsvoorstel Uitbreiding taakstrafverbod verworpen

Taakstraffen, detentie en recidive

Bregje Veltman

Dilan Yesilgöz-Zegerius, Minister van Justitie en Veiligheid, pleitte voor uitbreiding van het taakstrafverbod. Het huidige taakstrafverbod (artikel 22b Wetboek van Strafrecht) is toegespitst op ernstige gewelds- en zedenmisdrijven en recidive van een soortgelijk misdrijf. Door aanpassing in het Wetboek van Strafrecht wilde Yesilgöz het voor rechters ook onmogelijk maken een taakstraf op te leggen in geval van geweld tegen hulpverleners met een publieke taak. Denk hierbij aan personeel binnen politie, gezondheidszorg en openbaar vervoer. Recent werd het wetsvoorstel Uitbreiding taakstrafverbod in de Eerste Kamer door een kleine meerderheid verworpen. Welke argumenten voor- en tegen speelden daarbij een rol?

Het aantal gevallen van geweld tegen politieambtenaren is in 2021 gestegen van 9.589 in 2017 naar 12.940. Cijfers over 2022 zijn nog niet beschikbaar. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met een mogelijk 'registratie-effect': in sommige politie-eenheden verdubbelde het aantal geweldsgevallen terwijl dit in andere politie-

Leerstraf of werkstraf
In Nederland kunnen sinds 1989 taakstraffen worden opgelegd als alternatief voor detentie. Want waarom moet iemand opgesloten worden als diegene zich ook nuttig kan maken voor de samenleving? Per jaar krijgen zo'n 6.000 minderjarigen met taakstraffen te maken. Taakstraffen kunnen worden onderverdeeld in leerstraffen (zoals een bepaalde gedragstraining) en werkstraffen (zoals afval prikken). In de wet wordt gespro-

Vaak wordt een taakstraf gecombineerd met een andere straf zoals (korte) detentie, reclasseringstoezicht of een boete. Gecombineerd met een taakstraf duurt de detentieperiode maximaal zes maanden. Reclassering Nederland zorgt voor een passende invulling van opgelegde taakstraffen en houdt hierbij rekening met het soort delict waarvoor de taakstraf is opgelegd. Zo zou iemand die gestraft is vanwege graffiti spuiten de taak toebedeeld kunnen

Slechts driekwart van de opgelegde taakstraffen wordt succesvol afgerond

Bregje Veltman
(Tekening: Minke Veltman)

worden uitgevoerd en de houding van de werkgestrafte moet daarmee in overeenstemming zijn. Na afronding van de werkstraf informeert Reclassering Nederland het Openbaar Ministerie (OM) hierover. Van de werkgestraften rondde 75 procent de taakstraf succesvol af. Bij rapportage van de reclassering aan het OM over het verzaken van de uitvoering besluit de rechter of de werkstraf al dan niet wordt omgezet naar detentie. Op twee uur niet-uitgevoerde taakstraf staat maximaal één dag gevangenisstraf. In 14 procent van de gevallen is de uitvoering vroegtijdig beëindigd en 11 procent kon niet gestart worden.

Uit de hand gelopen

Het wetsvoorstel Uitbreiding taakstrafverbod kwam enkele jaren geleden al aan de orde na de zoveelste uit de hand gelopen nieuwjaarsnacht. Geweld tegen publieke dienstverleners werd dermate verafschuwed dat plegers ten minste een paar dagen in de cel zouden moeten doorbrengen, aldus de heersende opinie in de Tweede Kamer. Op 26 januari 2021 introduceerden Sander Dekker (VVD), destijds minister van

van de 35 leden) van de Eerste Kamer tegen het wetsvoorstel, waarmee het werd verworpen.

Wat taakstraffen betreft is globaal gezien sprake van twee stromingen binnen het kabinet: meer of juist minder taakstraffen opleggen. Franc Weerwind, minister van Rechtsbescherming, pleitte recent voor het vaker opleggen van taakstraffen. Geweld tegen hulpverleners met een publieke taak is afkeurenswaardig. Een verbod op taakstraffen in dit kader lijkt echter een geheel ander uiterste. Gesteld wordt dat het wetsvoorstel rechters de mogelijkheden tot maatwerk ontnemt. Zo kan geen rekening worden gehouden met de omstandigheden waaronder het delict begaan is, wat voor persoon er achter de dader schuilt en wat de mogelijke gevolgen van de strafoplegging zijn. Daarnaast kan het effect zijn dat rechters eerder geneigd om geen straf op te leggen om zo het taakstrafverbod te omzeilen.

Recidivegraad

Uiteindelijk draait het om de veiligheid van de samenleving en is ook de recidivegraad in deze discussie relevant. Uit onderzoek van de Erasmus School of Law en de Universiteit Leiden is gebleken dat taakstraffen recidive onder jongeren verminderen. Meer specifiek: jongeren begaan na een taakstraf minder vaak een nieuw delict dan vergelijkbare jongeren die een korte detentiestraf hebben uitgezeten. Dit geldt ongeacht de ernst van het delict. De onderzoeksbevindingen zijn gepubliceerd in het Amerikaanse wetenschapstijdschrift Youth Violence and Juvenile Justice. De gegevens hiervoor komen uit het promotieonderzoek van Gwendolyn Koops-Geuze in Rotterdam. Koops-Geuze onderzocht data van ruim 4.400 jongeren die veroordeeld zijn door de kinderrechter in 2015 en 2016. Het onderzoek is toegespitst op jongeren die taakstraffen of maximaal vier maanden celstraf opgelegd kregen.

VERVOLG OP PAG. 26

eenheden gelijk bleef of zelfs afnam. Dit kan ook aan de registratiewijze liggen of aan de definitie of mate van het geregistreerde geweld. Het wetsvoorstel

Uitbreiding taakstrafverbod kan de indruk wekken dat rechters de ernst van geweld tegen publieke hulpverleners niet meewegen in hun oordeel. Hier is echter geen sprake van. Oriëntatiepunten (voorgestelde normen) voor straftoemeting schrijven voor dat de straf van meerderjarigen met 33 tot 100 procent verhoogd kan worden in geval van openlijke geweldpleging tegen mensen met een publieke functie. Meer specifiek geldt dit voor geweld tegen politieagenten, buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's), toezichthouders, professionele hulpverleners of functionarissen in het openbaar vervoer.

ken van taakstraffen, maar Reclassering Nederland geeft de voorkeur aan de term werkstraf, al gaat het om onbetaalde arbeid. In ruim twee derde van de zaken kiezen kinderrechters voor taakstraffen. In zaken voor volwassenen werd in 2021 detentie het vaakst opgelegd als hoofdstraf (30-duizend zaken), gevolgd door taakstraffen (26-duizend zaken) en geldboetes (14-duizend zaken). In 2019 legde de rechter nog geen 20-duizend taakstraffen op.

Taakstraffen worden opgelegd in geval van minder zware misdrijven of onder verzachtende omstandigheden. De rechter kan voor een strafbaar feit maximaal 240 uur taakstraf opleggen. In 2021 duurde de gemiddelde taakstraf 61,8 uur. Werkgestraften verrichten jaarlijks voor zo'n twee miljoen uur aan maatschappelijk gezien zinvol werk bij ruim 1.500 maatschappelijke organisaties.

krijgen om graffiti te verwijderen. Ander onbetaald werk bij wijze van taakstraf betreft werk voor gemeenten, zorginstellingen of Staatsbosbeheer. Hierbij valt te denken aan keukenhulp in een zorginstelling, plantsoendienst en het opruimen van zwerfafval.

Uitvoering werkstraf

Nadat Reclassering Nederland een strafvonnis heeft ontvangen wordt een intakegesprek gehouden met de veroordeelde. Hierin legt een 'medewerker werkstraf' uit welke regels gelden voor de werkgestrafte en wordt een geschikt project gezocht. Gedurende de uitvoering van de werkstraf houdt de reclasseringwerker contact met de werkgestrafte en wordt gecontroleerd of de afspraken worden nagekomen. Zo nodig wordt de uitvoerder gecorrigeerd. Het opgedragen werk moet serieus en zorgvuldig

Rechtsbescherming, en zijn collega minister van Justitie en Veiligheid Ferd Grapperhaus (CDA) het wetsvoorstel genaamd Wet uitbreiding taakstrafverbod in een plenair debat. Op 2 februari 2021 stemden 80 van de 149 leden van de Tweede Kamer vóór het wetsvoorstel waarop het werd aangenomen. Op 18 oktober jl. stemde echter een kleine meerderheid (37

Taakstraffen verminderen recidive onder jongeren, maar niet spectaculair

VERVOLG VAN PAG. 25

Op basis hiervan concludeerde Koops-Geuze dat 42 procent van de taakgestraften recidiveerde tegenover 50 procent van de gevangenisgestraften. Hierbij is het belangrijk om te vermelden dat de strafdoening van minderjarige daders, van bijvoorbeeld winkeldiefstal, buitengerechtelijk heeft plaatsgevonden via Halt (Het Alternatief).

Deze groep valt dan ook buiten het onderzoek van Koops-Geuze. Gelet op deze onderzoeksbevindingen zou invoering van het beoogde wetsvoorstel Uitbreiding taakstrafverbod kunnen resulteren in een onveiligere samenleving vanwege een verhoogd recidiverisico. Koops-Geuze pleit dan ook voor maatwerk van rechters en daarmee tegen de Wet uitbreiding taakstrafverbod.

Risicotaxatie

Sinds de invoering van taakstraffen is de effectiviteit in het kader van veiligheid vooral in het beginstadium onderzocht. Dankzij een grote dataset en moderne onderzoeksmethoden is de effectiviteit van

taakstraffen bij minderjarigen nu betrouwbaar en grootschalig onderzocht. In het onderzoek was het van belang om de recidivegraad van jongeren met een vergelijkbare risicotaxatie tegen elkaar af te zetten. Risicotaxatie is een inschatting van het risico op toekomstige delicten. Hierin wordt rekening gehouden met bijvoorbeeld foute vrienden en de thuissituatie van verdachten. Ook bij meerderjarigen daders is sprake van een recidive-verlagende werking van taakstraffen in vergelijking tot detentie, zij het in mindere mate dan bij jongeren.

Alternatieve sancties worden geregeld als 'soft' bestempeld, maar zijn dat niet

Van de ex-gedetineerden recidiveert 47 procent binnen twee jaar. Na een taakstraf of reclasseringstoezicht bedraagt dit 34 procent. Redenen voor een verhoogde recidivegraad na detentie lopen uiteen. Werkgestraften behouden hun baan, woning en sociale vangnet. Ook kunnen zij hun opleiding voortzetten. Werkloze werkgestraften kunnen tijdens de uitvoering werkervaring opdoen en zo een eerste stap zetten richting de reguliere arbeidsmarkt. Hiertoe werkt Reclassering Nederland samen met gemeenten en reïntegratiebedrijven.

Taakstraffen goedkoper

Financieel gezien kost de uitvoering van taakstraffen de helft van de kosten die gemoeid zijn met detentie. Taakstraffen voor jongeren zijn daarmee aanzienlijk goedkoper én verminderen de kans op recidive. Dit komt de samenleving zowel financieel als in veiligheidsoptzicht ten goede. Leer- en werkstraffen zetten daders aan tot nadenken over hun veroordeelde gedrag. Werkstraffen leren hen sociale vaardigheden zoals op tijd komen, deadlines halen en omgang met autoriteiten. Alternatieve sancties worden geregeld als 'soft' bestempeld. Daar kan echter tegenin gebracht worden dat daartoe veroordeelden dit doorgaans wel degelijk als straf ervaren en bij het schenden van afspraken alsnog in detentie belanden.

Taakstraffen zijn dan ook zo gek nog niet, evenals het feit dat het voorstel tot uitbreiding van het taakstrafverbod verworpen is.

Bregje Veltman is criminoloog en redacteur van deze krant.

Buiten-RIC's in Amsterdam staan voor je klaar

Begin goed binnen en ga op dezelfde voet buiten verder

Elke PI in Nederland heeft een binnen re-integratiecentrum. Een plek waar gedetineerden terecht kunnen met hun praktische vragen. Een plek waar er met je wordt meegedacht en gekeken wat er nodig is om jouw re-integratiedoelen te behalen. Het kan nooit kwaad om een keer langs te gaan met de vragen die je hebt, zorg dat je binnen tijdig aan de bel trekt zodat je beter voorbereid naar buiten kunt.

Maar dan... buiten de deur. Hoe nu verder? We weten dat er veel op (ex-)gedetineerden afkomt, maar waar te beginnen? Waar kan ik terecht met mijn vragen over wonen, schulden of een vorm van inkomen? Het is vaak zoeken naar de juiste instanties en organisaties die jou kunnen helpen om weer mee te doen in de samenleving. In Amsterdam staan nu twee buiten re-integratiecentra voor je klaar. De Buiten-RIC's bieden hulp aan (ex-)gedetineerden en aan mensen die met politie en justitie in aanraking zijn geweest. Ook bieden zij ondersteuning aan familie en andere netwerken indien daarin vragen zijn over detentie en zorg. En ze kunnen ook helpen om weer

in contact te komen met je familie of andere dierbaren.

Laagdrempelig

Na detentie moet je veel zaken regelen, zoals een geldig ID, een zorgverzekering of een inschrijf- of woonadres. Misschien heb je schulden die bevroren of gesaneerd moeten worden? De Buiten-RIC's kunnen je in contact brengen met een schuldhulpbureau of bewindvoerder. Op zoek naar een vorm van inkomen? De RIC-hulpverleners kijken met je mee naar opties voor het aanvragen van een uitkering, helpen je bij het maken van een cv voor sollicitatie of brengen je in contact met instanties die je aan betaald werk

kunnen helpen.

Jouw vraag staat centraal en de hulpverleners gaan er samen met jou naar kijken. Je staat er niet alleen voor. Samen met daadkrachtige en gemotiveerde vrijwilligers bieden de Buiten-RIC's laagdrempelige hulp aan. Bakje koffie erbij en samen aan de slag!

Het Buiten-RIC is de spin in het web van de sociale kaart. Een mooi voorbeeld uit de praktijk is dat het Buiten-RIC voor een cliënt in samenwerking met Stek, Humanitas, gemeente Amsterdam en Surant een woning regelde, schulden in kaart bracht en binnenkort start de cliënt met zijn nieuwe job bij de Jumbo!

Fijne samenwerking

Een ander mooi voorbeeld betreft een man die een zeer lange straf achter de rug had. Meneer spreekt de Nederlandse taal slecht en kampt met gezondheidsklachten. Gelukkig had hij familie waar hij

op terug kon vallen en met hem naar de afspraak kon gaan, maar praktisch moest alles geregeld worden. In een fijne samenwerking met de gemeente Amsterdam heeft meneer al snel een postadres en een daarbij behorende daklozenuitkering verkregen. Vanaf daar was het zaak een DigiD en een zorgverzekering te regelen.

Meneer is ook aangemeld bij een nieuwe huisarts en kan zich nu gaan richten op het vinden van betaald werk. Hij geeft aan meer rust te ervaren nu al het regelwerk minder is geworden. Hij heeft zorg en overzicht en durft daardoor ook weer vooruit te kijken. Uit het voorbeeld blijkt hoe belangrijk het is dat organisaties goed samenwerken. Er is een goed netwerk en er wordt tijdig aan de bel getrokken. Samen kom je verder.

Schroom daarom niet contact op te nemen met de buiten re-integratiecentra. Zij denken met je mee, ondersteunen waar kan en

zorgen dat je er niet alleen voor staat. Waag er gewoon een telefoontje aan! (Q.O. / T.B.)

Locaties:

Buiten-RIC Amsterdam

Paasheuvelweg 40
1105 BJ Amsterdam
Telefoon: 020-697 33 70 / 06-360 811 94
E-mail: ricamsterdam@surant.nu
Openingstijden: maandag t/m vrijdag van 09.00-17.00 uur

Buiten-RIC Amsterdam

Humanitas Een Nieuwe Start
Nieuwe Keizersgracht 1A
1018 DR Amsterdam
Telefoon/WhatsApp: 020-523 11 78 / 06-511 273 14
E-mail: ens.amsterdam@humanitas.nl
Openingstijden: maandag t/m donderdag van 10.00-17.00 uur

Stichting S.T.E.K.

Hemonylaan 9A (sous)
1074 BG Amsterdam
Telefoon: 020-670 32 24
E-mail: stek@stichtingvrij.nl
Openingstijden: maandag t/m vrijdag van 09.00-17.00 uur

Uw strafrechtadvocaat in Groningen, Friesland en Drenthe!

Logemann
strafrechtadvocaat

Mr. Paul Logemann
Bel direct: 06 361 22 693
www.advocatenkantoor-logemann.nl

Strafrechtadvocaat mr. Mohamed Rafik

Rafik
ADVOCATAAR

- Levensdelicten
- Drugszaken
- Terrorisme
- Gewelddelicten
- Ontnemingszaken
- Uitlevering
- Overlevering
- Vermogensdelicten
- Verkeersdelicten
- Zedenzaken
- Fraude
- TBS
- Beslag
- Detentierecht

Nederlands
English
عربي (Arabisch)
Tamazight (Berbers)

06 18 35 66 29
rafik@kvrzadvocaten.nl

Het nieuwe eten in PI Zuyder Bos, Lelystad en de Achterhoek

Eindelijk weer zelf maaltijden bereiden in de PI

Ronald Bos

Na vijf jaar 'zwarte bakken' zijn vanaf juli drie cateraars in de penitentiaire inrichtingen aan het werk met nieuwe maaltijden: Eurest, Vitam en Sodexo. Sinds 1 december leveren zij op acht locaties de nieuwe maaltijden en ingrediënten. Het is een grote verandering, ook voor de medewerkers, en het zal nog een half jaar duren voordat het nieuwe eten in alle penitentiaire inrichtingen is ingevoerd. De eerste reacties zijn positief, de maaltijden worden besteld en niet meer weggegooid. Bonjo bezocht PI Zuyder Bos (Heerhugowaard), hoorde reacties van de Gedeco en de medewerkers, en sprak met twee leveranciers.

In de keuken van Zuyder Bos in Heerhugowaard zet medewerker Abel de vijf maaltijden van de dag op het aanrecht. Het zijn vries-vers-maaltijden in doorzichtige bakken, ze zien er smakelijk uit, net als bij de presentatie in PI Nieuwersluis een half jaar geleden. Abel laat ook extra snacks zien en de nieuwe bestellijsten met ingrediënten voor de 'zelfkokers' in Zuyder Bos. Hij vertelt enthousiast over het eerste overleg dat leverancier Eurest heeft gehad met de Gedetineerdencommissie (Gedeco): 'De afgelopen jaren is er nooit contact van de gedetineerden met leverancier Sodexo geweest.' Het was een van de voorwaarden van DJI bij de aanbesteding.

In het verslag van de Gedeco Zuyder Bos over het overleg van 17 oktober staat wat er goed en fout gaat en wat er verbeterd kan worden. De leverancier vertelt dat zij twee maal per jaar met de Gedeco zullen praten over de wensen en klachten van de gedetineerden, maar tussendoor

'Natuurlijk waren er aanlooppromen maar die zijn tot nu toe snel opgelost.'

Nieuwe maaltijden in doorzichtige verpakking

is het mogelijk informeel contact te leggen. Over de nieuwe koelvers-maaltijden zijn de Gedecoleden tevreden, ze willen wel tevoren weten wat er voor maaltijden in de aanbieding zijn. 'Fijn dat er verse melk geleverd wordt. Alle gedetineerden zijn hier heel blij mee.'

Verbeteringen

Volgens medewerker Cora zijn er nog meer verbeteringen op verzoek van gedetineerden: in plaats van bruin brood is er nu volkorenbrood, er zijn meer soorten kaas en meer gevarieerd broodbeleg. De mogelijke ingrediënten voor de zelfkokers zijn nog onderwerp van een workshop met de leverancier. 'Natuurlijk waren er aanlooppromen maar die zijn tot nu toe snel opgelost.'

Abel werkt al 42 jaar in verschillende inrichtingen: 'Ik heb ze allemaal gehad'. Hij was hiervoor in dienst bij de vorige leverancier Sodexo en heeft nu een nieuw contract bij Eurest, dat de maaltijden in Heerhugowaard levert. 'De cirkel is nu rond, na alle jaren van bezuinigen op het eten zijn we nu weer terug bij meer zelf koken.' Ook in Lelystad zijn vanaf deze week negentig zelfkokers, waarbij Abel als ervaringsdeskundige is gevraagd.

Geen verspilling meer

Leen Westdijk is de operationeel manager van cateraar Eurest. 'Eurest is onderdeel van de

Compass Group, actief in 54 landen en de grootste cateraar ter wereld,' aldus Westdijk. Hij vertelt dat het na wat lichte haperingen op hun locaties goed loopt. De Commissie van Toezicht in Heerhugowaard kreeg nul klachten, en in PI De Achterhoek werd nul procent van de maaltijden weggegooid. De meeste werknemers werden door Eurest overgenomen van Sodexo en zijn tevreden. De maaltijden worden geleverd door Star Cuisine uit Bleiswijk, dat de groenten bij lokale leveranciers koopt.

Westdijk was op 28 november ook aanwezig bij de lancering van Eurest in PI Lelystad, met negentig 'zelfkokers', zestig 'magnetronkokers' en de driehonderd dagelijkse maaltijden voor de overige gevangenen.

Mark Hufken is manager van cateraar Vivam, een puur Nederlandse cateraar in Breda, en vertelt dat vanaf begin oktober in PI Dordrecht de nieuwe maaltijden worden verstrekt. Het loopt na wat startproblemen nu goed. Volgens hem was het een 'complexe logistieke operatie' om voor de vierhonderd gedetineerden de juiste maaltijden te bezorgen. De hoeveelheid keuzes is ook groot: acht keuzes bij het brood en vijf bij de maaltijden. Door de korte termijn is er nog geen overleg met de Gedeco geweest. Bonjo gaat voor het volgende nummer op bezoek bij een van de locaties van Vitam voor de reacties.

Deze locaties werken al met nieuwe leveranciers

Eurest : PI Heerhugowaard, JC Schiphol, PI Achterhoek en PI Lelystad

Vitam: PI Dordrecht, PI Middelburg en PI Grave

Sodexo blijft maaltijden leveren in PI Almelo

Het Wetshuys
advocaten mediators

Strafrecht | Jeugd(straf)recht | Personen- en familierecht | Erfrecht | Huurrecht | Sociale zekerheidsrecht

Toe aan een frisse blik op uw zaak? Bel dan vrijblijvend met de strafrecht-advocaten van Het Wetshuys Advocaten en Mediators. Wij bezoeken u door heel Nederland. Wij werken ook pro deo! Ook wanneer er problemen optreden m.b.t. uw woning, uitkering en uw gezin, kunnen wij u verder helpen.

mr. Petra van Enckevort
p.vanenckevort@hetwetshuys.nl

mr. Janine Engels
j.engels@hetwetshuys.nl

mr. Samuel Peute
s.peute@hetwetshuys.nl

Venlo (Hoofdkantoor), Venray en Boxmeer
Postbus 708 | 5900 AS Venlo | Telefoon 077 356 11 00 en 06 283 74 296 (Samuel)

advocaten@hetwetshuys.nl | www.hetwetshuys.nl

Een kortere straf als beloning voor boeken lezen?

Over (voor)lezen in de bajes van Zuid-Amerika, Nederland en België

Ronald Bos

In tegenstelling tot de Nederlandse gevangenissen, waar in 2014 zelfs is gedacht over de sluiting van gevangenisbibliotheken, zijn er in Zuid-Amerika regelingen getroffen waarmee het lezen van boeken in de bajes wordt beloond met strafkorting. De gedachte erachter is dat een gevangene als een beter mens met meer kennis over de wereld naar buiten terugkeert. De kans op recidive zou daardoor zelfs verminderen.

In het boekje *Hersenen willen lezen* van de populaire 'hersenenprofessor' Erik Scherder, staat een hoofdstukje over Lezen in de bajes. Scherder schrijft over projecten in Zuid-Amerika, waarbij gedetineerden gestimuleerd worden om boeken te lezen door ze strafvermindering aan te bieden. Niet alle boeken zijn toegestaan, het moet wel een filosofisch of literair boek zijn zonder gewelddadige inhoud en de gevangenen moeten er een stuk over schrijven waaruit blijkt dat ze het begrepen hebben.

In Bolivia heeft de overheid daarvoor het programma *Books behind bars* gelanceerd in zo'n vijftig gevangenissen in het land. De gevangenen kunnen hun vrijlating met enkele dagen of zelfs weken vervoegen door boeken te lezen. Zo hoopt de overheid niet alleen de geletterdheid onder de gedetineerden te verbeteren, maar ook hoop te bieden terwijl ze wachten op hun proces. De rechtsprocedures in Bolivia staan name-

Per boek kunnen de gevangenen vier dagen doorstrepen

lijk bekend om hun lange wachttijden, omdat de gevangenissen overvol zitten.

De gevangenissen waar het initiatief al van start is gegaan, hebben vaak niet de financiële middelen om de opleiding of re-integratie van de gevangenen te betalen. Books behind bars gaat hen daarin steunen. Tot nu toe zijn er al ruim achthonderd gevangenen die aan de hand van verschillende genres boeken hun lees- en schrijfvaardigheden verbeteren.

Per jaar 48 dagen

In 2012 startte de Braziliaanse

regering een vergelijkbaar initiatief onder de naam *Redemption through reading*. 'Ingezetenen van vier federale gevangenissen waar Brazilië's meest beruchte criminelen vastzitten, kunnen tot twaalf literaire, filosofische, wetenschappelijke en klassieke werken lezen om hun straf maximaal 48 dagen per jaar in te korten.' Per boek kunnen de gevangenen vier dagen doorstrepen. Het programma wordt door de autoriteiten streng doorgelicht, zodat er geen boeken met negatieve lading op de leeslijst staan.

Volgens Jan Konings (adviseur Detentie en Re-integratie DJI) 'zit het er niet in dat zoiets in Nederland zou gebeuren', dat ligt in de publieke opinie te gevoelig. Een aantal jaren geleden was er een plan om gedetineerden een tablet te geven, waarmee ze ook als op een e-reader - boeken zouden kunnen lezen. De gevangenisbibliotheken zouden dan worden opgeheven en er werden op voorhand al bibliotheekmedewerkers ontslagen. Dat plan ging gelukkig niet door, want zoals uit onderzoek blijkt, heeft een fysieke bibliotheek met medewerker een belangrijke sociale functie. De medewerker kan adviezen geven en er zijn in de bibliotheken leestafels met kranten, die voor een onspannen omgeving kunnen zorgen.

Nodig schrijvers uit

Ook in België zou een strafvermindering voor lezen in de gevangenis niet op een warm onthaal hoeven rekenen, zegt gevangenisdirecteur Hans Claus uit Oudenaarde. Hij vertelt dat er wel wordt gelezen in de gevangenissen en dat iedere gevangenis een bibliotheek heeft. De Vlaamse organisatie Rode Antraciet die aan interactie tussen gevangenen en buitenwereld werkt, heeft een proef gedaan met dichters die voorlezen in de gevangenis: 'Wat als enkele schrijvers en gedetineerden elkaar ontmoeten? Kunnen ze samen een literaire wereld scheppen om stil te staan bij het belang van vrije meningsuiting?' De Rode Antraciet ging om het

Een fysieke bibliotheek met medewerker heeft een belangrijke sociale functie

uit te testen naar de gevangenis van Hasselt, waar dichter Amina Belórf de spits afbijt tijdens een proeflezing. 'Vol aandacht luisterden de gedetineerden naar de kracht van woorden, die een weg bieden naar vrijheid, althans binnen. Ze neemt haar

dichtbundel *Zonder het licht te breken* erbij, om een bijzonder stuk voor te lezen met een persoonlijke brief aan haar vader: 'Mijn dichtbundel gaat in de eerste plaats over mezelf. Maar om over mij te spreken moet ik de link leggen met mijn achtergrond,

mijn vader, het migratieverhaal. Waar ik vandaan kom en hoe ik mezelf beter kan leren accepteren door mijn geschiedenis ook beter te leren kennen. Mijn vader speelt dus een onmisbare rol in mijn gedichten.' Haar woorden zijn herkenbaar voor haar publiek.

Gevangenisbibliotheken

Tot voor kort was er nog nooit onderzoek gedaan naar gevangenisbibliotheken, maar Paula Drewes schreef er in 2019 een scriptie over, die vorig jaar als *Lezen achter de tralies* is uitgegeven. Zij heeft daarvoor een aantal gevangenisbibliothecarissen gesproken: 'Allemaal waren zij van mening dat de bibliotheek helpt om een gedetineerde in elk geval niet slechter de gevangenis te laten verlaten dan hoe hij erin kwam. Maar daarnaast zijn de bibliothecarissen er ook van overtuigd dat gedetineerden niet dubbel gestraft hoeven te worden. Hun vrijheid is afgenomen, en dat is de straf. Of ze nu beter uit de gevangenis komen dankzij de bibliotheek of niet: eenmaal achter slot en grendel is het aan de bibliothecaris om de gedetineerden hun tijd zo goed mogelijk door te laten komen.'

De conclusie van Drewes is dat de functie van de gevangenisbibliotheek zowel 'informatief, educatief, recreatief als sociaal is'. In de bibliotheekruimte draait het om meer dan alleen het ophalen van een stapeltje boeken om in de cel te gaan lezen: 'Ik merkte dat toen ik de bibliotheken inliep, het als een soort ontsnapping voelde.

Paula Drewes

DEBUIMELD 27 oktober 2021 / 6

De cel in met Rooie Oortjes

Een paar jaar geleden waren ze bijna weggevoerd, maar ze bestaan nu 180 jaar nog altijd: de gevangenisbibliotheken. Argus mocht een kijkje nemen in de leesaal van het Justitiele Complex Zaanstad. Dat de Rooie Oortjesbibliotheken er populair zijn, wekt weinig verbazing. Maar waarom zijn woordenboeken zo in trek? En waarom kijken zelfs analisten uit naar het wettelijke versuipings- en hele tijd niets gekomen, want de bibliotheek was gesloten. Gevangenen moesten hun boeken bestellingen per formulier af te wendend dan een cel bezigt.

door PETER VAN DER AA

Sukkelers in een groot gebouw, maar het is toch doordringend door veel handen gegaan, het extensieve van Popsion in de bibliotheek van de gevangenis in Zaanstad. Het is de herenode, roman van de Franse Henri Charrière die, na zijn veroordeling tot levenslang, een expert werd in ontsnappings. "Dat is een soortgelijke boeken worden veel gelezen," herinnert bibliotheekmedewerker Carmen. "Of het waar is weet ik niet, maar ik heb wel eens gehoord dat langgestrafte gevangenen altijd een kleine Lams moeten hebben om te ontsnappen. Om niet het laatste vertief perspectief in hun leven te verliezen."

Carmen zit aan de grote leestaal van de bibliotheek, waarvan alle wanden zijn bedekt met kasten vol boeken, langzaam gerangschikt naar genre. In het midden staan bakken herenode stripboeken, misschien wel anders. Carmen en haar drie collega's bestieren de twee bibliotheken van de gevangenis, een in het psychiatrisch centrum en een voor de "gewone" gevangenen.

Het ene is juist heel complex: hier gebovogen onderdak aan zo'n duizend gasten, vrijwel alleen mannen. Die leven daar volgens een strikt regime. Het actieve deel van een dag bestaat uit twee blokken van vier uur. Het eerste blok is voor werk, het tweede voor andere bezigheden, zoals lachten, sporten, cursussen volgen, bezoek ontvangen en zo, naar de boeken. Daarvoor moet een uur in de week. Niet allemaal tegelijk, maar per afdeling. "Daar maken de mannen

gang gebruik van," zegt Carmen. "Het is een uitzet. Ze komen hier niet alleen om boeken te zoeken, maar ook om een spatie te doen, een stripboek te lezen of een tijdschrift in te zien. Ik krijg hier dus ook mensen die niet of nauwelijks kunnen lezen en schrijven. Dat zeggen ze niet, want dat is niet stom. Ze kunnen alle voorjes om het te verbeteren, maar je merkt het aan kleine dingen. Ze zijn hier niet voor de lesstof, maar om te genieten van dat beetje meer vrijheid dan op hun afdeling. Daar staat tegenover dat er ook klanten zijn die elke week met de maximale toegestane acht boeken onder de arm naar hun cel teruggaan."

Door de coronapandemie is er van het wettelijke versuipings- en hele tijd niets gekomen, want de bibliotheek was gesloten. Gevangenen moesten hun boeken bestellingen per formulier af te wendend dan een cel bezigt.

Carmen werkt sinds 2019 in de bajesbibliotheek. Daarvoor had ze een administratieve functie in het psychiatrisch centrum binnen het complex. Ze had geen ervaring in het bibliotheekvak, maar leerde snel en voelde zich al gauw thuis tussen de boeken en de bezoekers. En trouwens

ook tussen de gedetineerden. "Het zijn niet gewone mensen, zal ik maar zeggen, en ze willen ze ook behandeld worden. Het interviewen me niet waarom ze hier zitten, ik vraag nooit wat ze hebben gedaan. Om een beetje een idee te krijgen van wat ze doornaken, heb ik, toen die complex niet gebouwd was, een dag in de cel gestaan. Die geletterdheid was er toen. Maar dan een vierjarige indruk is dat natuurlijk niet, want je weet dat je er na die dag uit mag. Het is anders als je tegen een berg van twintig jaar aankijkt."

Het werk in de bibliotheek pakt overigens anders uit dan Carmen zich had voorgesteld. "Toen ik hier begon hoopte ik veel te kunnen betekenen voor de mensen, maar dat idee heb ik moeten bijstellen. Ze werkt het niet. Een verzuimverzuim kan je niet oplossen, daarvoor is zo'n weekelijkse uurtje met een hele groep gevangenen veel te kort. Mijn ambitie is nu kneden. Ik prijs met kleine dingen die ik kan doen. Als ik iemand een boek kan bezorgen dat hij heel graag wil lezen, bijvoorbeeld door het op te vragen bij een andere instelling, maakt dat me blij."

Niet alle bij de geletterde bibliotheek moeten geleende boeken ook

Carmen in de gevangenisbibliotheek.

in de bak weer terug en op tijd worden teruggebracht. Maar dat gebeurt niet altijd. Op het station van Zaanstad werd ondanks naar Carmen geroepen: "Ik heb nog boeken, hoor!" Het was een gevangene die haar succesvol zag lopen. "Ook buiten de orisiering word ik herkend. Dat doet me druppel. Maar ze moeten me niet zo laten schrikken."

Wat lezen gevangenen eigenlijk nog? Overhoorden drugs, seks en rock-'n-roll? Niet echt. Je kunt geen genre of onderwerp bedenken of het is in de bibliotheek voorgedrukt. Thrillers en misdaadromans doen het bovengemiddeld goed. Ook een boek als *André van Austru* Hollander is een hit. Carmen noemt ook sport, zelfhulpboeken en stripverhalen. In die laatste categorie springen de oorspronkelijke Rooie Oortjes eruit. Dat is op ernstig gebied zo ongeveer het pikante wat er in de wereld van Carmen te krijgen is. Maar daar staat lijnrecht tegenover dat er ook veel vraag is naar de Bijbel en de Koran. Populaire zijn ook boeken - er wordt in het gevang door de bewoners volop en ernstig gekookt. Er zitten zinnere mensen uit alle culturen en windsteken. Dit verklaart ook de vele boeken in vreemde talen. Het wekt enig verbazing te

Carmen

Argus van 27 oktober 2021

Er hangt een heel andere sfeer dan in de rest van de gevangenis. De bibliotheekruimte is een plek voor reflectie en discussie, onderling, maar ook met de bibliothecaris die zonder 'macht van de sleutel' vaak vertrouwelijke gesprekken met de gedetineerden voert.' Bovendien merken bewaarders dat het op de afdelingen onrustiger wordt als het wekelijkse bibliotheekuur onverhoopt niet door kan gaan.

Het positieve effect van lezen

De eerder genoemde Erik Scherder is hoogleraar neuropsychologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en hij heeft vanuit zijn vakgebied een verklaring voor het positieve effect van lezen. In *Hersenen willen lezen* schrijft hij dat 'Het lezen van een boek, en dan ook nog eens het schrijven van een tekst erover, delen van de hersenen stimuleert die ook een rol spelen bij het onderdrukken van impulsen. Lezen kan dus een positieve invloed hebben op iemands impulscontrole. En dat heb je nu precies nodig om de kans op recidive te verkleinen.'

Volgens Scherder is het de inspanning die een lezer moet doen om een boek te begrijpen, die de gebieden in de hersenen activeert die belangrijk zijn voor het

controleren van impulsen, en ook andere functies zoals planning. 'Beter in staat zijn om je dagelijks leven te plannen, waardoor er meer structuur ontstaat, zal zeker ook een gunstig effect hebben op recidivevermindering.'

Prof. Erik Scherder

Leesvoorkeuren

Lezen kan dus ook zinvol zijn voor later, voor 'buiten', maar wat lezen gedetineerden zoal in de bajes? Paul Vugts deed in 2015 voor Het Parool onderzoek in de Bijlmerbajes: het zijn vooral boeken over mensen die zelf in de gevangenis hebben gezeten, echte misdaadverhalen, verhalen over helden uit de (kick)bokswereld en over topvoetballers. Aan opiniekrant Argus vertelde ook bibliotheekmedewerker Carmen uit Justitieel Complex Zaanstad dat thrillers en misdaadromans het goed doen, net als bijvoorbeeld het boek *Judas* van Astrid Holleeder en boeken over sport, zelfhulpboeken en stripverhalen, zeker de *Rooie Oortjes* (met erotische verhalen). Populair zijn verder de Bijbel en de Koran, en kookboeken en dichtbundels in verschillende talen. Die laatste waarschijnlijk mede als inspiratiebron voor eigen (liefdes) gedichten.

Ook Paula Drewes vertelt dat *self-help* en *true crime* boeken veel worden gelezen. In *Lezen achter de tralies* vertelt een bibliothecaris: 'In feite hebben we boeken als in de openbare bibliotheken, maar er mogen geen boeken tussen zitten met afbeeldingen van wapens, want dan kan het

nagemaakt worden. Er is ook geen heel expliciete porno te leen. Er is een boek waar wel eens naar gevraagd wordt, waarin heel gruwelijk over moorden wordt geschreven.

Lezen kan een positieve invloed hebben op iemands impulscontrole

Toen ik zag wat er precies in stond, dacht ik waarom moeten we dat eigenlijk hebben? Daar zijn de meningen onder bibliothecarissen wel over verdeeld.' Het zijn niet de boeken die in Brazilië door de autoriteiten zouden worden goedgekeurd, maar het lijkt er wel op dat er in Nederland en België volop wordt gelezen in de bajes. Zonder strafvermindering.

Organisaties die lid zijn van Bonjo:

Agape4You
Akadis Careers BV
Aktiva
Alea Care
APO Nederland
aXnaga
Bedrijfsadvieskantoor
Belangenvereniging Druggebruikers MDHG
Blijf van mijn Dier
Bond Belangenbehartiging Gedetineerden
Bureau Maatschappelijk Herstel & Reïntegratie
Bureau Nieuwe Kansen
Chito uit Ervaring
Cliëntenservicepunt De Woenselse Poort
Currentwerkt
De Harde Leerschool
De Regenboog
Deeper Justice
Detenteshop Benelux B.V.
Drugspastoraat Amsterdam
Een nieuwe start
Eigen Plan
Exter-Art
Forensica Onderzoek en Advies
Het 8ste Wonder
Informatie SteunPunt

Jurcoach
Kriminaliteit & Strafrecht
Landelijk Gedetineerden Commissie
Mainline
Mijn Reclassering
Motiva Straatadvocaten
Naves mentorschap & advies
Nedlegal
Never Lose Hope
Onterecht Gedetineerd
Peelgrijn educatieve onthemingstochten
PI Nieuwegein
Plantje voor Morgen
Platform Kocon
Platform Relaties van Gedetineerden
PrisonLAW
Re-Boost
Regenboogkind
RESO
Samen Door - Tragel
SimoneAtWerk
Steunpunt Gevangenispastoraat
Stichting Agricola
Stichting Arrestantensteungroep
Stichting Bakboord
Stichting Blocknotes

Stichting de Zijderups
Stichting Dovo
Stichting Duizend Handen
Stichting Educatie Achter Buitenlandse Tralies
Stichting Eigen Kracht
Stichting Juradi
Stichting Juran
Stichting Moria
Stichting Paard in Nood
Stichting Profor
Stichting Re-Boost
Stichting The Young Ones
Stichting Tijdelijk Eigen Kamer
Stichting Visie R
Stichting Vrij
Stichting Vrouw en Welzijn
Straatconsulaat
Surant
Team Enkelband
TIME-WORK Arbeidsbemiddeling
Total Training Service
Ver. Vrijwillige Hulpverlening Gedetineerden Alkmaar
Vrijwillige Hulpdienst Eindhoven
Vrijwillige Hulpverlening aan (ex-)Gedetineerden
Young In Prison
Zorgconcept

W
WASSENAAR
STRAFRECHTADVOCATUUR

**FIGHT
FOR
FREEDOM**

TEL: 073 - 302 00 05
WASSENAARSTRAFRECHT.NL

**BOUWMAN
ROODVELDT
KAPINGA**
STRAFRECHTADVOCATEN

Bouwman - 06-12096047
Roodveldt - 06-21886457
Kapinga - 06-53408088
Peters - 06-43122410

MAAK JIJ STRIPS?

SCHRIJF JIJ VERHALEN?

MAAK JE TEKENINGEN

OF GEDICHTEN?

STUUR HET NAAR BONJO!

Bos en Lommerplein 270
1055 RW Amsterdam

Vasco Chorus
Advocatuur

Genoeg gezeten?
Problemen met faseren?
Loop met mr. V.S.J. Chorus
uw vrijheid tegemoet!
Uw specialist in klacht-
en strafzaken.

Neem vrijblijvend contact
op:
06-19379730
www.vascochorus.com

LEZEN

Opgeschorte waarden in kamp en bajes

Miriam Jacobs heeft een intrigerend boek geschreven waarin ze het Amerikaanse detentiestelsel vergelijkt met het kampstelsel zoals we dat uit Auschwitz kennen. Ze komt tot boeiende conclusies.

De aanleiding om het boek te schrijven was een serie bezoeken aan Amerikaanse gevangenen. Ze werd getroffen door wat ze daar aantroef. Eerder had ze na het zien van de film Shoah haar licht opgestoken in Auschwitz. De

overeenkomsten troffen haar. Het is geen eenvoudig leesbaar boek. Jacobs is gaan kijken naar een universeel grondpatroon dat zowel voor het detentiestelsel als voor Auschwitz gold en geldt. In haar inleiding zegt ze dat 'door te zoeken naar een universeel grondpatroon dat eraan ten grondslag ligt, het mogelijk is deze te koppelen aan systemen waarin de mens

systematisch wordt uitgesloten en ontmenselijkt'. Ze betoogt indringend dat dat inderdaad het geval is, het systematisch ontmenselijken. Ze komt het tegen in de detentiewereld in de Verenigde Staten en in Auschwitz. Haar bevindingen stemmen niet vrolijk. Ja, betoogt ze, in Auschwitz zaten mensen onschuldig en in de gevangenen zitten mensen die wat misdaan hebben. Maar dat geeft geen grond om naar het passeren van de menselijke maat te gaan.

Het is geen eenvoudig te lezen boek. Maar de stelligheid waarmee Jacobs duidelijk maakt dat gevangenen mensen kunnen *ontmenselen*, is hoe dan ook spannend. En het gebeurt niet overal in de detentiewereld dat mensen door een systeem gespoeld worden dat bedoeld is om ze klein te maken, hun rechten te minimaliseren. Om de macht van de bewakers te maximaliseren, waardoor ze al het slechte dat mensen soms in zich hebben omzetten in machtsgevoel. En dat is in de VS het geval en ook in Auschwitz, is haar stelling. Er zijn ook voorbeelden van gevangensystemen waar de waardigheid van gedetineerden wordt bewaard. Ze noemt Halden in Noorwegen.

Ze haalt Amnesty International aan die dikwijls heeft gerapporteerd over overschrijdend normatief geweld in gevangenen. Geweld door bewakers leidend tot de dood van gedetineerden. Misbruik en verkrachting in vrouwengevangenen, zoals recent ook in Nederland in Nieuwersluis naar buiten kwam. Langdurige eenzame opsluiting. In Nederland is dat redelijk onder controle, maar vervreemding door moeizame bejegening komen we ook in Nederland tegen.

Dat ontmenselijken is een belangrijk kenmerk in Amerikaanse gevangenen, machtsmisbruik. Jacobs laat het allemaal zien door met een soort paraplublik over het systeem te hangen. Uit die positie kijkend naar wat in Auschwitz is gebeurd, zijn de overeenkomsten evident. Ze ziet de afwezigheid van welke wetgeving dan ook in het kamp en het voorbijgaan aan wetgeving in de gevangenen tot en met de afwezigheid van een wet daar, dus wetteloosheid.

Jacobs bouwt haar gedachten op op basis van een uitgebreide literatuuranalyse. Maar – en dat maakt het boek rijker – ze maakt ook gebruik van de kennis van gedetineerden in de VS. Haar blik op het Nederlandse systeem is verrijkt doordat ze als bezoeker vrijwilliger het detentieleven heeft kunnen zien.

Nogmaals: het is geen eenvoudig boek, maar het maakt wel systemen duidelijk waarmee het gevangeniswezen te dealen heeft. In Nederland minder hevig dan in de VS, maar qua systeemkenmerken wel in dezelfde richting. Tricky zijn de overeenkomsten met de kampstructuur. Om over na te denken. (JB)

Miriam Jacobs, Opgeschorte waarden in kamp en bajes. Een vergelijking van onderliggende structuren tussen Auschwitz en het Amerikaanse detentiestelsel. Uitgeverij Maklu, Apeldoorn

Miriam Jacobs

Hoofdcommissaris Sietsma

De auteurs Gerlof Leistra en Patricia Jimmink hebben in hun nieuwe boek *Kees Sietsma uit de schaduw* de bekende oud-commissaris van de Amsterdamse politie uitgebreid aan het woord gelaten.

Het boek gaat over de jeugd van de oud politiemans en vooral over zijn streng calvinistische opvoeding die hem zijn hele leven parten heeft gespeeld. Verder keuvelt Sietsma over de vele opzienbarende zaken waar hij bij betrokken is geweest, zoals de ontvoering van Albert Jan Heijn in 1987. Zijn loopbaan bij de politie was geen onverdeeld succes, net als zijn latere carrière in de particuliere beveiliging.

Na ernstige aanvaringen tussen Sietsma en de 'Derrick van Nederland, wijlen politiecommissaris Gerard Toorenaar, en later tussen Sietsma en oud-hoofdcommissaris Eric Nordholt besloot Sietsma de dienst vroegtijdig te verlaten. Het is opmerkelijk dat de auteurs Sietsma al te gemakkelijk laten wegkomen met zijn visie op de zijn dubieuze rol in de conflicten met collega's. Nergens is concreet ingegaan op het voor Toorenaar in de kern ontlastende onderzoeksrapport zoals de oud-Procurator Generaal J.H.G. Boekraad heeft laten opmaken. Uiteindelijk besloot de Minister van Binnenlandse zaken om geen sanctie aan Toorenaar op te leggen.

De auteurs hebben Sietsma ruim gelegenheid geboden om dertig jaar na dato alsnog met zijn zienswijze te komen. Welbegrepen eigenbelang heeft hem daarbij niet bepaald parten gespeeld. (F.J.S.)

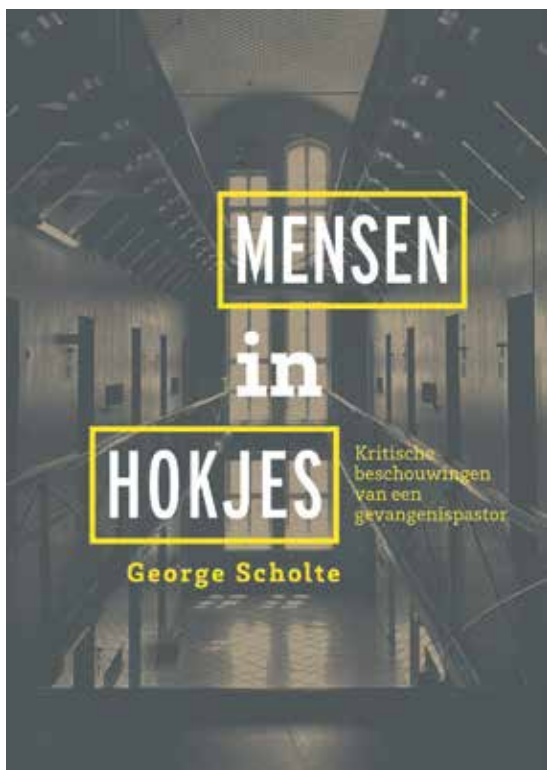
Gerlof Leistra en Patricia Jimmink, Kees Sietsma uit de schaduw. Querido Facto, Amsterdam 2022.

Boek schrijven in de bak

Van de redactie

Arthur Hogesteger woonachtig in de PI Middelburg is een boekschrijver. Hij heeft al eens een boek geschreven over de bajes op Curaçao ('Hotel Koraal Specht') dat bij Bruna is uitgegeven. Nu heeft hij materiaal liggen voor een nieuw boek of zelfs nieuwe boeken. Hij vraagt zich af of je zomaar over gevangenen in Nederland mag schrijven.

Ja, dat mag. Er zijn geen regels die dat verbieden. Maar hoe en waar publiceer je dan, vraagt Hogesteger zich af. Hij wil graag weten hoe anderen die in een bajes verblijven daarmee om gaan. Wat kan hij zelf wel en wat kan hij niet? Er zullen er vast meer zijn die bezig zijn of bezig zijn geweest met het schrijven van boeken en het uitgeven ervan binnen detentie, hoopt hij. Die willen vast wel ervaringen delen met Hogesteger. Bonjo laat zich gebruiken. Met plezier, want daar zijn we voor.

Gevangenispastor vertelt

George Scholte is een gewezen gevangenispastor. Hij heeft een boek geschreven over zijn ervaringen met het gevangeniswezen. In een boeiende discussie in de podcast Prison Show met criminologe Miranda Boone wordt veel duidelijk over de achtergrond van het boek. Maar helaas kunnen lezers in de bajes nog steeds geen Prison Show beluisteren. Zij zullen het met het lezen van het boek moeten doen.

Belangrijk in het boek zijn de verhalen over ontmoetingen die Scholte heeft gehad met gedetineerden van allerlei kleur en soort. Daar zit veel herkenbaars bij voor iedereen die vertrouwd is met wat er echt in de bajesen gebeurt. Opgemerkt moet wel worden dat veel verhalen en ook de reflecties die op de verhalen volgen gelardeerd zijn met – noem het – oplossingen of gedachten die ingekleurd zijn door de geestelijke verzorgingsparaplu die Scholte altijd bij zich heeft. Niet raar als je aan zijn functie en achtergrond denkt. Tenslotte heeft Scholte pastorale theologie gestudeerd, maar ook

geschiedenis. Dat laatste is te merken aan zijn behoefte om een historisch overzicht van het gevangeniswezen en de plaats van de geestelijke verzorger binnen dat gevangeniswezen uit te rafelen. Dat zijn niet de meest boeiende delen van het boek, ook al niet omdat veel daarvan eigenlijk wel bekend is. Het maakt het boek voor de lezer moeilijker toegankelijk. Je moet nogal wat bladzijden door voordat je aan die delen toekomt die over de alledaagse werkelijkheid van het werken in bajesen gaat.

Geloof in herstel

Scholte gaat terecht in op de maatschappelijke veranderingen die – pak weg – de laatste tien jaar in het

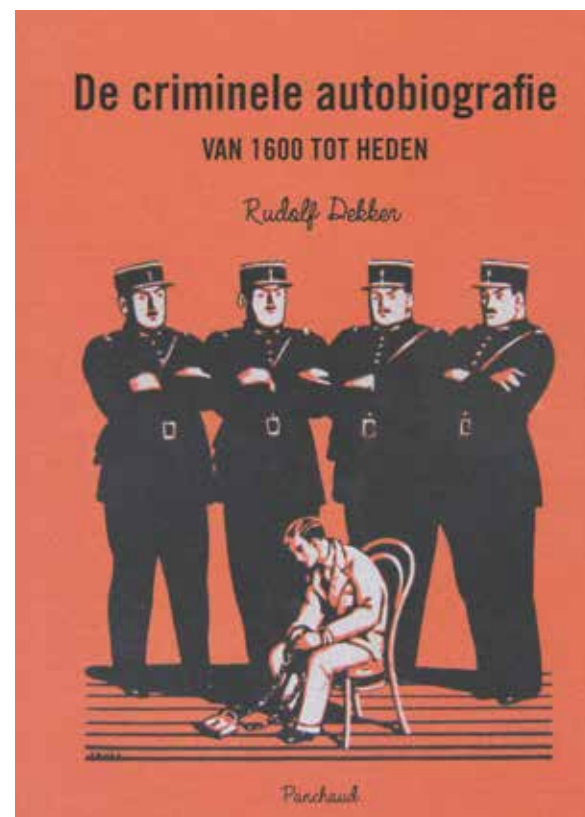
Van en over criminelen

Echte levensbeschrijvingen van criminelen zelf zijn zeldzaam, zo blijkt uit een indrukwekkend overzicht van boeken door en over criminelen, geschreven door Rudolf Dekker. Een overzicht dat zich ook laat lezen als een geschiedenis in vogelvlucht van de sinds 1600 in Nederland gebruikte vormen van bestraffing. Vaker gaan de boekjes en boeken over criminelen, in vroeger tijden vooral alsof hij (en maar héél soms zij) het zelf zou hebben geschreven. En ja, sensatie was lange tijd het verkoopargument en dat maakte dat de verslagen niet altijd even betrouwbaar waren. Die onstuitbare hang naar opsmuk geldt ook voor de vele uitgaven in het kader van reeksen als 'De commissaris vertelt' en soortgelijke zo sappig mogelijk vertelde ervaringen van rechercheurs en andere klabakken. Echt interessant voor nu zijn volgens de auteur vooral de beschrijvingen hoe het er vroeger in de gevangenissen aan toe ging en in de meer actuele lectuur hoe het nu gaat. Uit beide citeert Dekker ruimschoots.

Je hoeft geen helderziende te zijn om te constateren dat het wat cellulaire opsluiting betreft in het verleden nog heel wat erger was dan tegenwoordig. Zo zijn luchten of werken en andere gezamenlijke activiteiten pas van de laatste decennia. En als ze dan eens de cel

uit mochten voor bezoek, een gesprek met de directeur of wat dan ook, moesten gevangenen nog tot halverwege de vorige eeuw een kap over hun hoofd dragen.

Dekkers boek is uniek, nooit eerder is het onderwerp van de criminele (auto)biografie in Nederland zo omvattend en gedetailleerd beschreven. En in plaats van saaie onderzoekskost is het een toegankelijk en vlot

geschreven geschiedenis geworden. De talrijke in het boek opgenomen afbeeldingen uit de privéverzameling van de schrijver leveren behalve de te verwachten inhoud van de afgebeelde werkjes ook nog eens bijzonder kijkvoer op. (BCh)

Rudolf Dekker, *De criminele autobiografie van 1600 tot heden*. Uitgeverij Panchaud, Amsterdam 2022.

gevangeniswezen aan de orde zijn. Meer repressie, meer druk op het systeem. Hij is kritisch op het functioneren van het strafrecht en het functioneren van de bajesen, door hem keurig penitentiaire inrichtingen genoemd. Hij legt veel nadruk op herstel als middel tegen de kwalen. Herstel tussen daders, slachtoffers en de samenleving. Hij is een kind van zijn tijd door de maatschappelijke oorzaken van het doen van verkeerde

dingen minder te benadrukken dan de individuele verantwoordelijkheid. Een van de slothoofdstukken heeft een treffende titel: 'Over reflectieve wil en menselijke waardigheid' met als subtitels 'Van Vrije wil naar effectieve wil: de consequenties voor het strafrecht' en de andere subtitel: 'Herstelrecht: sociale rechtvaardigheid en menselijke waardigheid'. Zijn slotparagraaf is getiteld 'Aanzetten tot een andere balans

tussen individuele en relationeel collectieve verantwoordelijkheid'. Scholte wil met zijn boek een open gesprek over een effectieve aanpak van misdaad en straf. Of dat met dit boek lukt, is de vraag. (JB)

George Scholte, *Mensen in hokjes. Kritische beschouwingen van een gevangenispastor*. Academische Uitgeverij Eburon, Utrecht.

VOOR AL JE STRAFZAKEN,
IN HEEL NEDERLAND!

Wij doen veel zaken
op het gebied van:

Cassatie
Detentierecht
Jeugdstrafrecht
Ontneming
Overlevering - Uitlevering
TBS - PIJ - ISD

Daamen, advocaten.

CASSATIECAST

Mr. Dirk Daamen

STRAFRECHT

CASSATIE: NAAR DE HOGE RAAD IN JE STRAFZAAK?

Ga voor ervaring en kwaliteit! Cassatiespecialist Dirk Daamen heeft sinds 2007 zo'n 250 Hoge Raad-zaken behandeld en is lid van de Vereniging van Cassatieadvocaten in Strafzaken (VCAS). In de podcast CassatieCast Strafrecht bespreekt Dirk Daamen wekelijks de nieuwe arresten van de Hoge Raad. Info over de cassatieprocedure en een actuele lijst met uitspraken vind je op cassatie-in-strafzaken.nl.

HEEFT JE ADVOCaat GEEN
TIJD VOOR BEKLAGZAKEN?

Ook in beklagzaken staat vaak veel op het spel. Of het nu gaat over detentiefasering, verlof of een disciplinaire straf: we helpen je graag! We hebben veel ervaring in procedures bij de commissies van toezicht, de selectiefunctaris en in beroep bij de RSJ.

English | Français | Deutsch
Español | Italiano

Meerssenerweg 273 A | 6224 AH MAASTRICHT

www.daamen-advocaten.nl (op whitelist DJI) | info@daamen-advocaten.nl

Mr. Daamen is lid van de specialisatieverenigingen NVSA, VCAS & VNJA

**OOK OP TOEVOEGING
(PRO DEO)**

SPEELRONDE 16

vrijdag 13 januari		
20.00	sc Heerenveen	AZ
zaterdag 14 januari		
16.30	FC Groningen	Feyenoord
18.45	FC Volendam	RKC
20.00	Ajax	FC Twente
21.00	Sparta	Excelsior
zondag 15 januari		
12.15	Vitesse	NEC
14.30	Fortuna Sittard	PSV
14.30	Go Ahead	FC Utrecht
16.45	FC Emmen	SC Cambuur

SPEELRONDE 17

vrijdag 20 januari		
20.00	Excelsior	FC Volendam
zaterdag 21 januari		
18.45	NEC	FC Emmen
20.00	PSV	Vitesse
20.00	SC Cambuur	Sparta
21.00	RKC	Go Ahead
zondag 22 januari		
12.15	sc Heerenveen	FC Groningen
14.30	FC Twente	FC Utrecht
14.30	Feyenoord	Ajax
16.45	AZ	Fortuna Sittard

SPEELRONDE 18

dinsdag 24 januari		
18.45	FC Emmen	PSV
21.00	Sparta	RKC
woensdag 25 januari		
18.45	Go Ahead	AZ
18.45	Vitesse	FC Twente
20.00	Fortuna Sittard	sc Heerenveen
21.00	FC Utrecht	Excelsior
21.00	Feyenoord	NEC
donderdag 26 januari		
18.45	FC Groningen	SC Cambuur
21.00	Ajax	FC Volendam

SPEELRONDE 19

zaterdag 28 januari		
16.30	RKC	FC Emmen
18.45	PSV	Go Ahead
20.00	NEC	Sparta
20.00	sc Heerenveen	Vitesse
21.00	AZ	FC Utrecht
zondag 29 januari		
12.15	FC Twente	Feyenoord
14.30	Excelsior	Ajax
14.30	FC Volendam	FC Groningen
16.45	SC Cambuur	Fortuna Sittard

SPEELRONDE 20

vrijdag 3 februari		
20.00	Fortuna Sittard	Sparta
zaterdag 4 februari		
18.45	FC Volendam	AZ
20.00	FC Emmen	Vitesse
20.00	FC Utrecht	sc Heerenveen
21.00	Excelsior	RKC
zondag 5 februari		
12.15	SC Cambuur	Ajax
14.30	Feyenoord	PSV
14.30	Go Ahead	NEC
16.45	FC Groningen	FC Twente

SPEELRONDE 21

vrijdag 10 februari		
20.00	AZ	Excelsior
zaterdag 11 februari		
18.45	NEC	SC Cambuur
20.00	FC Twente	FC Volendam
20.00	PSV	FC Groningen
21.00	FC Emmen	Fortuna Sittard
zondag 12 februari		
12.15	Sparta	Go Ahead
14.30	sc Heerenveen	Feyenoord
14.30	Vitesse	FC Utrecht
16.45	Ajax	RKC

SPEELRONDE 22

vrijdag 17 februari		
20.00	RKC	Fortuna Sittard
zaterdag 18 februari		
16.30	FC Volendam	Vitesse
18.45	FC Groningen	FC Emmen
21.00	Feyenoord	AZ
zondag 19 februari		
12.15	SC Cambuur	sc Heerenveen
14.30	Go Ahead	FC Twente
14.30	FC Utrecht	PSV
16.45	Ajax	Sparta
20.00	Excelsior	NEC

SPEELRONDE 23

vrijdag 24 februari		
20.00	Sparta	FC Utrecht
zaterdag 25 februari		
16.30	FC Groningen	Excelsior
18.45	sc Heerenveen	RKC
20.00	AZ	SC Cambuur
21.00	NEC	FC Volendam
zondag 26 februari		
12.15	Fortuna Sittard	Feyenoord
14.30	FC Emmen	Go Ahead
14.30	Vitesse	Ajax
16.45	PSV	FC Twente

SPEELRONDE 24

vrijdag 3 maart		
20.00	FC Utrecht	Fortuna Sittard
zaterdag 4 maart		
18.45	FC Volendam	FC Emmen
20.00	Feyenoord	FC Groningen
21.00	FC Twente	sc Heerenveen
zondag 5 maart		
12.15	Excelsior	Sparta
14.30	Vitesse	AZ
14.30	RKC	PSV
16.45	Ajax	NEC
20.00	SC Cambuur	Go Ahead

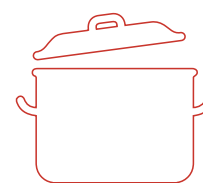
SPEELRONDE 25

vrijdag 10 maart		
20.00	Go Ahead	RKC
zaterdag 11 maart		
16.30	FC Emmen	Excelsior
18.45	Fortuna Sittard	FC Twente
21.00	Sparta	Vitesse
zondag 12 maart		
12.15	NEC	FC Utrecht
14.30	AZ	FC Groningen
14.30	sc Heerenveen	Ajax
16.45	PSV	SC Cambuur
20.00	Feyenoord	FC Volendam

Let op! Er kunnen elk moment wijzigingen optreden in het Eredivisie programma. Kijk daarom altijd op de website van je favoriete club of op de officiële site van de eredivisie en controleer of de wedstrijd niet is verplaatst naar een andere datum of een ander tijdstip.

Winterkost

Ovenschotel met winterpeen, uien en gehakt

Een klassieke winterschotel uit Ierland: 'Shephards Pie'.

Benodigdheden

1 ½ kg aardappelen - 1 kg winterpeen - 2 grote uien - 2 teentjes knoflook - 2 eetl. boter + wat boter om te bakken - 500 gr rundergehakt - peper, zout, nootmuskaat - eventueel een scheutje melk - 3 runderbouillontabletten - worcestershiresaus - 50 gr geraspte Cheddarkaas of belegen Goudse kaas

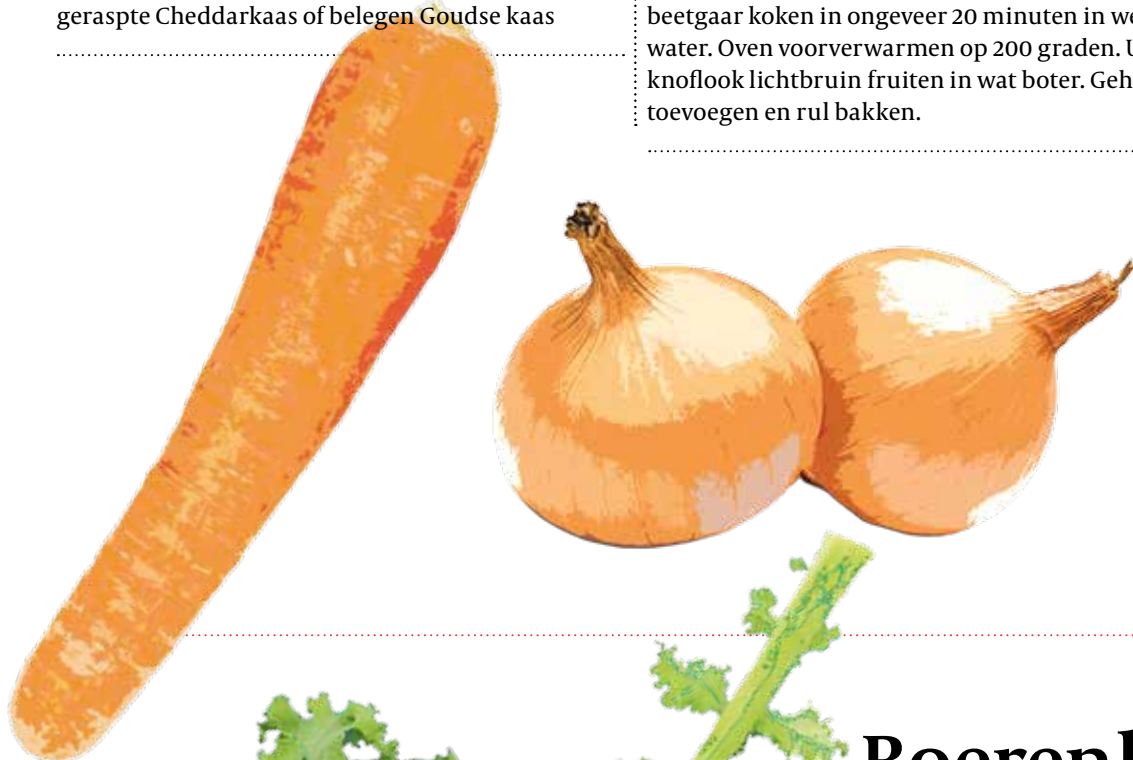
Bereiding

Kook de aardappelen gaar in water met zout. Stamp de aardappelen fijn en breng de puree op smaak met zout, peper, nootmuskaat en 2 eetlepels boter. Vind je de puree nog wat te dik, doe er dan een scheutje melk doorheen. Winterpeen in plakjes snijden en beetgaar koken in ongeveer 20 minuten in weinig water. Oven voorverwarmen op 200 graden. Uien en knoflook lichtbruin fruiten in wat boter. Gehakt toevoegen en rul bakken.

Op smaak maken met de verkruimelde bouillon-tabletten, peper, zout en een paar druppels worcestersaus. Wortelen afgieten en 5 eetlepels kooknat bij het gehakt voegen. Wortelen mengen door het gehakt. Eerst het wortel-gehaktmengsel in de vuurvaste schaal. Puree erover verdelen en bestrooien met geraspte kaas. In het midden van de tot 200 graden voorverwarmde oven zetten tot de bovenkant bruin kleurt, ongeveer 10-15 minuten.

(Smulweb.nl)

Boerenkoolkroketjes

Nog wat stampot boerenkool over van de vorige keer? Maak er kroketjes van.

Benodigdheden

Voor de vulling: Klietje boerenkoolstampot van de vorige dag - 1 ei - schepjes mosterd - volle melk. Voor het paneren: 2 eieren - bloem - Panko of paneermeel.

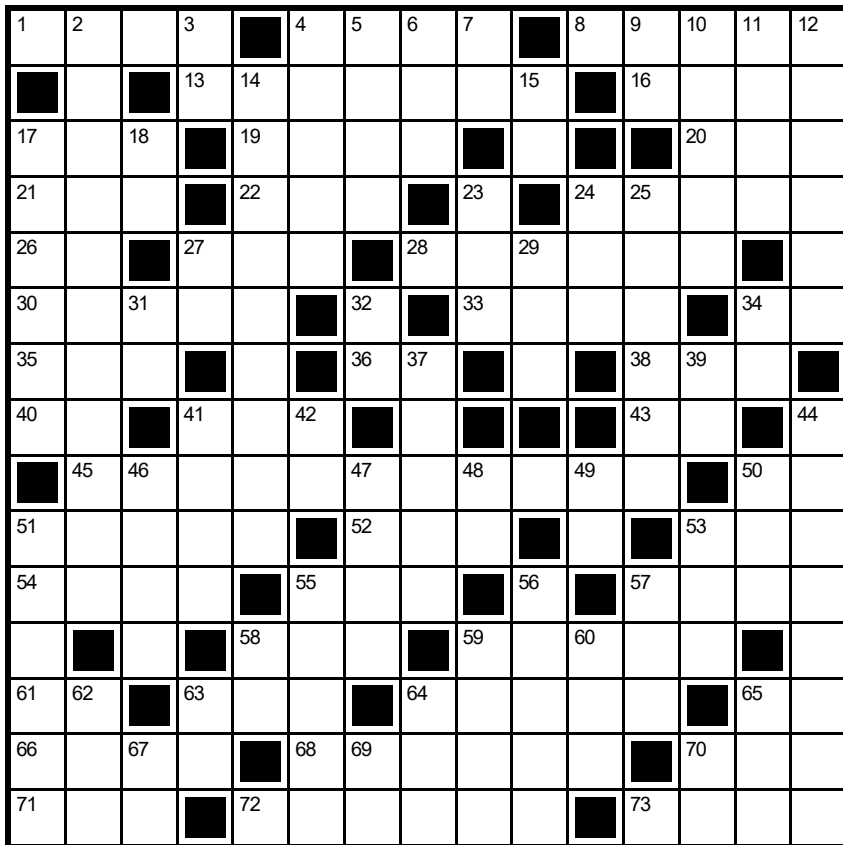
Bereiding

1. Pak het afgekoelde boerenkoolklijkje en meng daar 1 ei doorheen.
2. Voeg wat mosterd toe voor de smaak.
3. Kijk of je van de stampot kroketjes kunt rollen. Als het iets te droog is, meng er dan een scheut volle melk door om het wat smeüiger te maken.
4. Vorm van de stampot balletjes van ongeveer 4 centimeter doorsnede.
5. Rol de balletjes op een met bloem bestoven houtplank uit tot staafjes.
6. Laat ze eventueel nog een half uurtje opstijven in de vriezer.
7. Zet twee diepe borden klaar: één met bloem en de ander met het losgeklopte ei. Gebruik nog een diep bord voor het paneermeel.
8. Paneer de kroketten.
9. Haal de staafjes eerst door de bloem, door het ei en als laatste door het paneermeel. Paneer ze zorgvuldig, zodat er tijdens het frituren geen barsten in de korst komen.
10. Je kunt ze nu frituren in een pan met olie op zo'n 175 graden. Frituur ze tot ze mooi goudbruin zijn.

(Landleven.nl)

BONJO BAJES PUZZEL

BUZING Puzzels

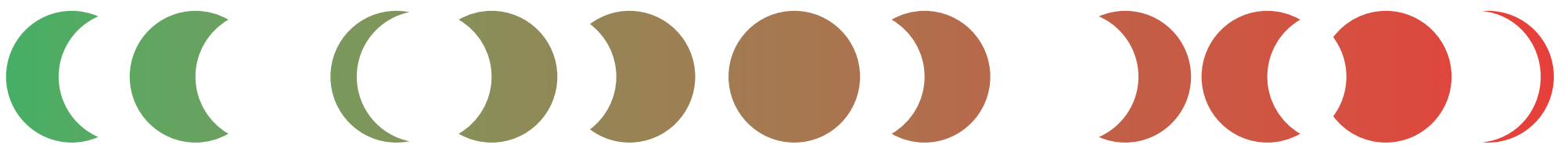
Horizontaal

- 1. Inspraak - 4. Bondsbons (afk.) - 8. De baas spelend - 13. Overeenkomst - 16. Luchtig baksel - 17. De Nederlandsche Bank (afk.) - 19. Boomvrucht - 20. Tooi - 21. Oostnoordoost - 22. Klein vertrek - 24. Vertegenwoordiger - 26. Noot - 27. Walvis - 28. Bewaarder - 30. Filosoof uit de klassieke oudheid - 33. Uitgestorven vogel - 34. Inhoudsmaat (afk.) - 35. Eventueel (afk.) - 36. Naschrift - 38. Re-integratie Officier - 40. Chinese maat - 41. Uitroep van verrassing - 43. Geografische mijl (afk.) - 45. Zitplek voor relatie buiten de nor - 50. Bazige vrouw - 51. Leefregel - 52. Tijdperk - 53. Kwaad - 54. Eenmaal - 55. Oude naam postbedrijf - 57. Nut - 58. Soort papegaai - 59. Voegwoord - 61. Public relations - 63. Nagerecht - 64. Nadien - 65. Pers. vnw. - 66. Gemaal - 68. Schone jongeling - 70. Mannelijk dier - 71. Tochtje - 72. Renbode - 73. Spiereinde.

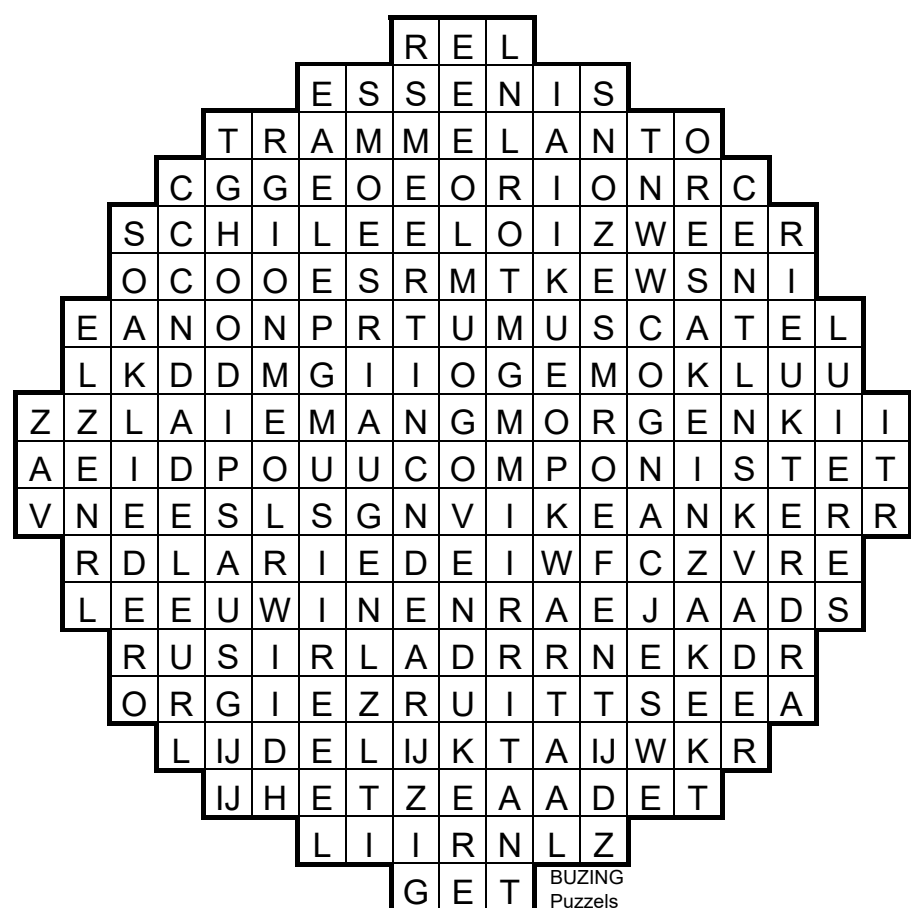
Verticaal

- 2. Vernauwde kijk - 3. Meervoud - 4. Pantalon - 5. Mondwater - 6. Bruto register-ton (afk.) - 7. Onder andere - 9. Aanmeldingscentrum - 10. Dichterbij - 11. Omroep - 12. Lichamelijke constitutie - 14. Ondanks versleuteling gekraakte communicatie - 15. Ge - 17. Drempel - 18. Bijzonder onderwijs (afk.) - 23. Deel van vinger - 24. Algemene Inspectiedienst - 25. Voornaam schrijvende gevangenis-pastoor - 27. Oude Testament - 29. Krediet - 31. Amsterdamse Tijd - 32. Kanaalpeil - 34. Compagnon (afk.) - 37. Leed - 39. Ter herinnering - 41. Oorlogsgod - 42. Klaar - 44. Alledag - 46. Kampeergerei - 47. Griekse letter - 48. Achter - 49. De jongste - 50. Karaat - 51. Geluidverzwakker - 53. Wilde haver - 55. Pracht - 56. Besef - 57. Erg - 58. Reeds - 59. Grondsoort - 60. Verlaagde toon - 62. Koor - 63. Vanaf - 64. Paleis bij Apeldoorn - 65. Vragend vnw. - 67. Greenwichtijd - 69. Decibel (afk.) - 70. Geluid van schaaap.

OPLOSSING VAN DE PUZZEL STAAT OP PAGINA 3.

BONJO WOORDZOEKER

OPLOSSING VAN DE WOORDZOEKER STAAT OP PAGINA 3.

ADIOS	IRRITANT	SCHIL
ANKER	IJSKAR	SERIE
CHOPIN	KLIEDER	SMEER
COGNACJE	KWARTAAL	SMOES
COMMUNE	LACHGAS	SMOOK
COMPONISTE	LARIE	STOMP
CONGA	LEEUWIN	STUIT
DADEL	LIJDELIJK	TRAMMELANT
DIPSAUS	LINNEN	TREIL
ELZEN	LUIER	VADER
EMELT	MORGEN	VENDU
EMMER	MUSCATEL	VREUGDE
ESSEN	OEFENTIJD	WEDDE
GEMOK	ONDEUGD	ZANIK
GIERIG	ORGIE	ZEELUI
GRAAT	ORION	ZEKER
HETZE	REEL	ZWALKER
IJDELE	REERUG	ZWEER
INZAKE	RIJZIG	

BONJO CONTACTBUREAU

2031

Ola leuke lieve dames. Inmiddels zit ik bijna 1 jaar in voorarrest en ben ik ook zolang single. Hoelang beide nog duurt weet ik niet. Wie weet na 2 serieuze relaties dit keer wel een vrouw voor de rest van mijn leven. Waarmee ik een mooie toekomst kan hebben en oud mee mag worden huisje-boompje-beestje. Ze zeggen driemaal is scheepsrecht dus daar ga ik voor. Hopelijk hou ik toch wat moois over aan deze detentie. Ik ben 25 jaartjes jong. Ondanks dat heb ik veel meegemaakt. Het draaide hun om andere dingen dan voor de liefde. Daardoor heb ik wel een rugzakje dat ik met mij meedraag. Maar intussen ben ik wel meer volwassener en serieuze dan mijn leeftijd. Niet alleen mijn exen waren ouder maar ook mijn meeste vrienden zijn ouder. Je mag mij schrijven als je tussen de 18/40 jaar jong bent. Wanneer jij mij schrijft vertel mij om z'n minst jouw leeftijd en hoe jong je bent maar stuur mij ook minimaal een foto van jou mee. Vertel mij verder wat ik van jou moet weten. Op jouw brief zal ik reageren en zal ik jou mijn naam en foto met jou delen. Je mag mij alles vragen, ik zal open en eerlijk overal antwoord op geven dus vraag maar raak. ik heb een reden waarom ik hier mijn naam niet openbaar maak ook dat zal ik jou vertellen. Wat ik je nog wel wil vertellen is dat je met mij kunt lachen en huilen, onvergetelijke momenten mee kunt beleven. Ik ben liefdevol en zorgzaam, maar er is nog zoveel meer... Ik zou zeggen ga mij ontdekken. Ik heb een sportief en verzorgd uiterlijk, donkerblond haar blauwe ogen en sta aardig vol met tattoos. Zoals de meeste vrouwen willen en zouden zeggen de ideale Bad Boy die wel heel romantisch kan zijn en zijn vrouw met alle liefde en als zijn prinses zal behandelen. Aarzel dus niet en wacht niet langer, schrijf mij en wie weet is het een begin van iets heel moois samen. Heel veel liefs en ik wacht op jouw brief - xxxjes.

2032

Hey hay, ik ben L. en ik verblijf momenteel in de PI Vught. En ik ben op zoek naar een leuke dame om mee te schrijven. Zelf ben ik pas 21 lentes jong en hou ik van goeie muziek. En ik hou van goed en lekker eten. Ook kook ik graag, mijn beste gerechten zijn pasta en huisgemaakte lasagne. Ik hou van gezelschap en ik heb dan ook een warme persoonlijkheid. Zie ik jouw reactie hopelijk gauw, groetjes L.

ZO WERKT HET CONTACTBUREAU

1. Je stuurt je advertentie naar Bonjo contactbureau, Bos en Lommerplein 270, 1055 RW Amsterdam. **2.** Bonjo stuurt de advertentie naar een beoordelingscommissie. Deze moet goedkeuring geven voor plaatsing. **3.** Bij goedkeuring plaatst Bonjo je advertentie in de Bonjo en/of op de website. **4.** Een reactie op een advertentie stuur je naar Bonjo contactbureau. Vermeld hierbij wel het advertentienummer anders kunnen wij je reactie niet doorsturen. Doe een postzegel op de enveloppe en stuur 'm op. **5.** Als je reageert maar niet wilt dat je adres bekend wordt, vermeld je adres dan niet in je brief maar op een bijgevoegd papiertje. Zonder je adres kunnen wij geen reacties naar je terug sturen. Een eerlijk verhaal scoort het best. Dus schrijf een brief met daarin je interesses, hoe lang je nog moet, wat je graag wilt en wat weer niet. Ieder die de site bezoekt weet dat hij/zij met een gedetineerde te maken heeft. Transparanter kan niet!

2033

Ik zou het leuk vinden om via deze weg een leuk schrijfcontact tegen te komen. Ik moet zelf nog tot december 2023. Ik ben 39 jaar, heb donkerblond haar, ben 2.04 m lang en ik hou van koken. Een ik ben een spontaan persoon en hou van humor. 1 dag niet gelachen is 1 dag niet geleefd. In het dagelijkse leven buiten ga ik vaak uit eten, terrasje pakken, wandelen en met regelmaat naar Zuid-Spanje. Trekt jou dit aan, klim dan in jouw pen en laat wat van je horen en ik schrijf jou terug. Een foto erbij zou leuk zijn maar is niet moeten. Groetjes van een vriendelijke man.

2034

Goeiedag na een zonnige periode zijn de winter maanden weer begonnen. Gelukkig hebben wij in detentie geen last van de gas- en lichtcrisis. Toch zoek ik in deze koude periode een nieuwe zonnestraal. Misschien ben ik wel de nieuwe sunshine die jouw leven weer kan laten schitteren. Ik ben Bram en ben 24 jaartjes jong en zit al 9 maanden in de PI Zaanstad voor een vermogensdelict. Ik ben op zoek naar een vrouw die open in het leven staat en leeftijd maakt mij niets uit. Hopelijk spreek mijn bericht jou aan, laat dan snel wat van je horen.

2035

Ik Marcus woon in de regio Groningen en ik bevind mij in het laatste traject van mijn tbs-behandeling. Wat ik echter mis is een maatje m/v waarmee ik kan contacten en schrijven. Mijn hobby's bevinden zich in de muzieksector en gezelschapsspelletjes, daarnaast ben ik ook creatief. Wil je meer over mij weten... neem dan contact met mij op en ik zal zeker reageren. Brieven met foto krijgen urgentie. Tot schrijfs.

2037

Hallo dames ik ben op zoek naar een leuke vrouw met een leuke uitstraling, zelfverzekerd en die er verzorgd uitziet. Leeftijd maakt mij niet uit. Zelf ben ik 30 jaar, goed uitzien en met een groot gevoel voor humor en ik weet wat ik wil. Wil een leuke dame leren kennen om ff lekker mee te kunnen schrijven en daarna kijken of er meer inzit. Ik ben half NL en half Marokkaans. Buiten werk ik als barman en kom ik uit Amsterdam. Ik zie er netjes en verzorgd uit en dat zie ik graag terug in een vrouw. Dus denk je en lijkt het jou leuk om met mij te schrijven, stuur mij dan een reactie terug. Hopelijk tot gauw...

2038

Hallo heb jij net als ik ook behoefte aan een leuk gesprek en om per brief te communiceren over dagelijkse sleur in onze levens en over gedeelde interesses en wat je ook maar kwijt wil? Ik ben B uit PI Zaanstad. Ik zoek mensen om mee te kunnen schrijven, waarbij je alles kunt schrijven wat je kwijt wilt. Stuur mij dan een brief en ik schrijf jou terug.

2039

Hoi ik ben een meid van 28 jaar uit het mooie Brabant. Ik zit nu bijna 2 jaar vast en heb nog ff te gaan. Ben zelf biseksueel, dus ook leuke meiden mogen reageren. Ik heb bruin haar en blauwe ogen en tattoos en piercings. Spreekt dit jou aan? Snel schrijven dan. Brieven met foto hebben voorrang hihi tot snel xx's.

2040

Dag lieve meiden ik ben Dennis, een rustige lieve man van 36 lentes jong en ik ben gelovig katholiek. Ik ben momenteel verblijvende in PI Zutphen. Ik heb bruine ogen en donkerblond haar en licht gespierd en weeg 80kg en ik ben 1.86 cm lang en van Nederlandse afkomst. Ik ben op zoek naar een leuke penvriendin en wie weet nog meer we zien wel hoe het loopt. Schaam je niet als je zelf ook vast zit, iedereen maakt fouten en hopelijk leer je van je fouten. Lieve dames wat kan ik jullie bieden ik ben een serieuze man met humor en sta open voor de mooie dingen in de toekomst. Alles op zijn tijd en laat het leven je verrassen. Je mag gerust een foto mee sturen dan stuur ik ook een foto van mij terug. Hopelijk hoor ik snel wat en wie weet bouwen we samen een mooie toekomst samen en vele brieven naar elkaar. Liefs Dennis.

2041

Hey zoek jij ook een maatje waar je alles tegen kan zeggen. En waarbij jij je veilig voelt. Iemand die naar je luistert. Iemand die jou weer kan laten stralen. Iemand waar jij jezelf kan zijn. Zonder je te veroordelen voor wie jij bent. Ben jij haar... dan ben ik hem... Schrijf mij dan ik ben er ... Ik ben 1.90 cm, 40 jaar en nl-/eng-/duits-/sp-/ talig.

2043

Hoi ik ben Priscilla heb totaal bijna alles bij mekaar 4,5 jaar al gezeeten. Ik moet nu nog 4 maanden en heb zin in een maatje om mee te schrijven. Ik ben best knap en Hollands en hou van sporten en werken en het lekker gezellig maken. Ben jij degene die mij leuk vindt, schrijf me dan, ik kan niet wachten. Hele lieve groetjes, Priscilla.

2044

Hey dames hoe is ie daar binnen niet tuchten hoor, komt allemaal goed. Ik zit ook nu al een paar maandjes binnen en hoef gelukkig niet zo gek lang meer ja elke dag is het eigenlijk te veel. Het zou me leuk zijn om met een andere vrouw te schrijven over van alles en onze ervaringen te kunnen delen. En wie weet kunnen we iets moois opbouwen. Ik ben Mikey 31 jaar, actief, spontaan, romantisch, zelfverzekerd en heb een hart van goud. Vertrouwen vind ik lastig, heb vaak een mes in mijn rug gehad. Maar heb jij mijn vertrouwen dan doe ik alles voor je. Ik vertel nu niet teveel van mij zelf, ben heel nieuwsgierig naar jou.... Heb weinig eisen aan een vrouw als je maar eerlijk bent en lief zorgzaam bent en wat je weet wat jij wil. Je kan een hoop flikken maar geen leugens. Ik schrijf nu maar door, maar ga stoppen anders geen ruimte meer in de krant. Hou je rustig daar en schrijf mij een gezellige brief ik wacht op je, kan toch geen kant op hier binnen lol... groetjes, Mikey.

Een frisse blik op uw strafzaak? Als er iets in zit, halen wij het eruit!

Wij hebben specialisten op het gebied van:

- diefstal
- drugszaken
- fraude
- geweld
- mensenhandel
- moord en doodslag
- terrorisme
- wapens & munitie
- zeden
- detentierecht/beklagzaken
- cassatie
- jeugdstrafrecht
- ontneming
- TBS & PIJ

Onze gedetineerde cliënten kunnen ons gratis bereiken op:
0800-9336464 (0800-WEENING)

We speak English
Wir sprechen Deutsch
Nous parlons Français

Ook pro deo. Wij bezoeken u in elke PI in Nederland.

WEENING STRAFRECHTADVOCATEN

🏠 Postbus 3084, 6202 NB Maastricht

strafrechtadvocaten.nl

Maastricht • Utrecht • Roermond • Hoensbroek

Zowel binnen als buiten de rechtszaal schuwen wij niet de juridische strijd aan te gaan en maken daarbij maximaal gebruik van alle mogelijkheden die de wet ons biedt.

- ook "pro deo" -

Wij behandelen alle soorten zaken van politierechter tot meervoudige kamer. In het bijzonder hebben wij ons gespecialiseerd in:

- voorlopige hechtenis;
- Encrochat/Sky/Anom;
- vermogensdelicten;
- gewelds-/levensdelicten;
- beklagzaken/detentie(fasering).

Yannick Quint 06 57 68 35 75
Peter van Zon 06 57 68 35 96
Grace (kantoor) 040 720 02 08
E-mail info@vanzonquint.nl

'Scherp en Doordringend'

Mr. MARTIN IWEMA

Strafrecht en Detentierecht
ook pro deo - overal in het land

tel: 06 4640 5371
mail: iwema@fiadvocaten.nl

FeinerIwema Advocaten
Westersingel 50 B
3014 CV Rotterdam

ADVOCATENKANTOOR

SICCAMA

Alle strafzaken
Door heel Nederland
Altijd bereikbaar
Ook pro deo

Mr. Fabian D.W. Siccama

T +31(0)20 237 19 30 M +31(0)6 14 372 897 W advocatenkantoor-siccama.nl